

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU  
Laskentatoimen ja rahoituksen laitos



BALTIAN MAAT JA VEROKILPAILU

HELSINGIN  
KAUPPAKORKEAKOULUN  
KIRJASTO

10616

Yritysjuridiikka  
Pro Gradu -tutkielma  
Marja Mattila, k78862  
Syksy 2007

Laskentatoimen ja rahoituksen laitoksen laitosneuvoston kokouksessa 6/11 2007

hyväksytty arvosanalla erinomainen, 80 pistettä

Tarkastajat:

OTT, Mätti Rudanko  
KTL, Marjut Salo

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU – LASKENTATOIMEN JA RAHOITUKSEN LAITOS		
Yritysjuridiikka		
Tekijä Marja Mattila		
Työn nimi Baltian maat ja verokilpailu		
Työn laji Pro Gradu –tutkielma	Aika 1.11.2007	Sivumäärä 78
<p><b>Tiivistelmä</b></p> <p>Tutkimuksen kohteena on Baltian maiden yritysverojärjestelmien verokilpailupotentiaali. Potentiaalia tarkastellaan vertaamalla Baltian maiden vero- ja muita hallinnollisia käytäntöjä OECD:n määrittelemiін haitallisen kansainvälisen verokilpailun tunnusmerkkeihin. Haitallisella verokilpailulla pyritään tyypillisesti houkuttelemaan ulkomaisia suoria sijoituksia, joiden varaan Baltian maiden talous on niiden itsenäistyttyä 1990-luvun alussa nojautunut vahvasti. Kun nopea talouskasvu on sittemmin ohjannut myös paikallisen kustannustason kovaan kasvukierteeseen, on Baltian maiden yhä tärkeämpää luoda ulkomaisille yrityksille insentiivi paikallisilla markkinoilla pysymiseen. Tämän on epäilty toisinaan johtaneen Baltian maat harjoittamaan kansainvälistä haitallista verokilpailua.</p> <p>Tutkimuksen toisessa luvussa esitellään yleisesti ulkomaisten sijoitusten käsitettä ja maailmanlaajuisia luonnetta. Lisäksi tutkitaan Baltian maiden vastaanottamien investointien kehitystä, niiden alkuperää sekä sektorikohtaista jakautumista. Ulkomaisten investointien käsite on tutkimuksessa rajattu kattamaan ainoastaan suorat ulkomaiset investoinnit - passiiviset portfolioinvestoinnit on jätetty tutkimusalueen ulkopuolelle. Teorioiden avulla käsitellään ulkomaisten investointien syitä sekä kohdevalintaan vaikuttavia tekijöitä. Kohdevalintateorioiden kautta tulee esiin Baltian maiden haitallinen verokilpailupotentiaali.</p> <p>Tutkimuksen kolmas luku käsittelee yleisesti verokilpailua. Verokilpailun käsite sekä siihen läheisesti liittyvä terminologia ja sen ilmentymiseen liittyviä syitä esitellään lyhyesti. Tutkimuksessa käsitellään verokilpailua EU-alueella ja neljännessä luvussa tarkastellaan EU:n vaikutusmahdollisuuksia jäsenmaiden väliseen verokilpailuun. Luvussa esitellään EU:n suunniteltuja ja toteutettuja verotuksen harmonisointipyrkimyksiä viime vuosikymmeninä, joiden päämääränä on ollut yhteisön sisäisen verokilpailun hillitseminen. Lisäksi esitetään nykyinen yritysverotusta säätelevä yhteisön lainsäädännöllinen kehys ja tarkastellaan tulevaisuuden suuntauksia. Viidennessä luvussa käydään lyhyesti läpi EU:n jäsenvaltioiden yhteisöverokantoja ja verorakenteita suhteessa Baltian maihin.</p> <p>Kuudennessa luvussa esitellään Baltian maiden verojärjestelmiä painotuksen kohdistuessa yritysverotuksessa. Tämän jälkeen siirrytään edellisten kappaleiden tietoja yhdistämällä tarkastelemaan Baltian maiden lainsäädännössä mahdollisesti esiintyviä piirteitä niiden harjoittamasta haitallisesta verokilpailusta. Kehikkona käytetään OECD:n määrittelemiä verokilpailun tunnusmerkkejä, jotka ankkuroidaan Baltia-kontekstiin. Tehdyn tarkastelun perusteella vedetyt johtopäätökset osoittavat, että Baltian maat eivät harjoita kansainvälistä haitallista verokilpailua OECD:n tarkoittamassa kehikossa, joskin ne täyttävät eräitä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön määrittelemiä haitallisen verokilpailun tunnusmerkkejä.</p>		
<p><b>Avainsanat</b></p> <p>Baltian maat, kansainvälinen haitallinen verokilpailu, ulkomaiset suorat investoinnit,</p>		



# Sisällys

Sisällys.....	i
Kuviot.....	iii
Taulukot.....	iii
<b>1 Johdanto .....</b>	<b>1</b>
<b>2 Ulkomaiset suorat investoinnit .....</b>	<b>3</b>
2.1 Ulkomaiset suorat investoinnit Baltian maihin.....	3
2.2 Ulkomaiset sijoittajat.....	7
2.2.1 Etabloitumisen ajankohdat.....	7
2.2.2 Etabloitumisen kohdevalinta.....	9
<b>3 Verokilpailu.....</b>	<b>12</b>
3.1 Verokilpailun teoria.....	12
3.2 Verokilpailun ilmentyminen .....	16
<b>4 EU ja yritysverotus .....</b>	<b>18</b>
4.1 EU:n yritysverotuksen harmonisointipyrkimykset viime vuosikymmeninä ...	18
4.2 EU:n yritysverotuksen harmonisointipyrkimykset nyt ja tulevaisuudessa.....	20
<b>5 Yhteisöverokannat EU:ssa.....</b>	<b>25</b>
5.1 Yhteisöverokantojen kehitys EU-maissa.....	25
5.2 Verorakenne EU-maiden bruttokansantuotteessa .....	27
5.3 Baltian maiden verorakenne .....	31
<b>6 Baltian maiden verojärjestelmät .....</b>	<b>35</b>
6.1 Baltian tasaveromalli.....	35
6.2 Viron verojärjestelmän piirteitä .....	38
6.3 Latvian verojärjestelmän piirteitä .....	41
6.4 Liettuan verojärjestelmän piirteitä .....	43
<b>7 Baltian maiden verokilpailuasema .....</b>	<b>46</b>
7.1 Efektiivinen verokanta.....	48
7.2 Alueen eristäminen.....	54
7.2.1 Viron erityistalousalueet.....	54
7.2.2 Latvian erityistalousalueet .....	55
7.2.3 Liettuan erityistalousalueet .....	58
7.2.4 EU:n kanta Baltian maiden erityistalousalueisiin .....	59

7.3	Alueen hallinnon läpinäkyvyys.....	61
7.3.1	Kahdenväliset verosopimukset.....	61
7.3.2	Korruptio.....	63
7.4	Viranomaisten välinen vapaa tiedonkulku .....	65
7.5	Minimitoimintavaatimukset.....	66
7.6	Yhteenveto .....	69
<b>8</b>	<b>Johtopäätökset .....</b>	<b>71</b>
<b>9</b>	<b>Lähteet.....</b>	<b>75</b>



## Kuviot

Kuvio 1: Suorien ulkomaisten sijoitusten elinkaarimalli.....	8
Kuvio 2: Keskimääräisen yhteisöverokannan kehitys EU-alueella 1993-2006 .....	25
Kuvio 3: Yhteisöverokanta EU-jäsenvaltioissa vuonna 2006.....	27
Kuvio 4: Bruttokansantuotteen verostrukturi Baltian maissa ja EU-jäsenvaltioiden keskiarvo vuosina 1995 ja 2004.....	28
Kuvio 5: Viron verorakenne vuonna 2004.....	32
Kuvio 6: Latvian verorakenne vuonna 2004.....	33
Kuvio 7: Liettuan verorakenne vuonna 2004.....	34
Kuvio 8: Baltian maiden henkilö- ja yritysverokertymä bruttokansantuotteessa vuosi ennen ja jälkeen tasaverouudistuksen.....	37
Kuvio 9: Pääoma- ja yritysverotuksen implisiittiset verokannat.....	48

## Taulukot

Taulukko 1: Baltian maiden yhteisö- ja henkilöverokannat .....	45
Taulukko 2: Haitallisen verokilpailun tunnusmerkit .....	47
Taulukko 3: Yhteisöverokannat EU:n kandidaattimaissa ja uusissa jäsenvaltioissa.....	51
Taulukko 4: Korruptioindeksit ja sijaluvut TI:n Corruption Perception - listalla.....	64

# 1 Johdanto

Baltian maat ovat 1990-luvun alussa tapahtuneen itsenäistymisen jälkeen kehittyneet vahvan talouskasvun myötä kovaa vauhtia. Merkittävä osa maiden talouskasvusta on johtunut ulkomaisten sijoittajien heränneestä kiinnostuksesta näitä uusia markkinavaltioita kohtaan. Baltian maat ovat tunnustaneet ulkomaisten sijoitusten tärkeyden yhteiskunnilleen ja pyrkineet houkuttelemaan kasvavassa määrin ulkomaisia sijoituksia ja pääomaa. Eräitä maiden julkisten sektorien käyttämiä keinoja ulkomaisten sijoitusten houkuttelemiseksi on arvosteltu EU:n tasolla ankarasti. Monessa yhteydessä Baltian maita on syytetty haitallisen kansainvälisen verokilpailun harjoittamisesta ja jopa leimattu EU:ssa sijaitseviksi veroparatiiseiksi. Syytökset ovat pääasiassa nojautuneet maiden edulliseen verotasoon niin välittömän kuin välillisenkin verotuksen taholla. Välillisen verotuksen osalta Baltian maat ovat lähitulevaisuudessa korottamassa muun muassa tupakan ja alkoholin valmisteverotusta EU:n suosittelemalle tasolle. Tutkimuksessa keskitytäänkin nimenomaan välittömän verotuksen kysymyksiin, niiden antaessa perinteisesti hieman enemmän vapauksia ja tulkinnanvaraa unionin jäsenmaille yhteisön lainsäädännön normittaessa välittömän verotuksen kysymyksiä huomattavasti välillistä verotusta löyhemmin.

Tutkimuksen toisessa luvussa käsitellään yleisesti ulkomaisia suoria sijoituksia. Suorien sijoitusten merkitys Baltian verokilpailupotentiaalia käsiteltäessä on sikäli merkittävä, että Baltian maiden - erityisesti Viron ja Latvian - katsotaan toisinaan olevan miltei pakotettuja tietynasteiseen verokilpailuun houkutellakseen maille elintärkeitä ulkomaisia suoria sijoituksia. Viron ja Latvian runsaan 15 vuoden ajan jatkunut vauhdikas talouskasvu on pitkälti nojautunut juuri ulkomaisten sijoitusten ja pääomien maahan etabloitumiseen ja kansainvälisen kiinnostuksen heikkeneminen voisi aiheuttaa dramaattisia seurauksia näin ollen koko yhteiskunnalle. Liettuan talouskasvun on yleisesti katsottu olevan sikäli terveemmällä pohjalla, että valtio on panostanut runsaasti kotimaisen teollisuuden kehittämiseen eikä ulkomaisilla sijoituksilla ole aivan yhtä suurta roolia yhteiskunnan taloudessa.<sup>1</sup> Liettua on kuitenkin valinnut muiden Itä-

---

<sup>1</sup> Heliste et al., 2007

Euroopan maiden tapaan erittäin edullisen yritysverojärjestelmän ja usein on arvioitu Liettuan olevan Baltian maista lopultakin verotuksellisesti edullisin kohdemaana.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan verokilpailun käsitettä ensin teoreettisella tasolla, jotta se myöhemmin tutkimuksessa voidaan sopeuttaa käytännöllisemmälle tasolle verrattaessa viimeisessä kappaleessa Baltian maiden verokäytäntöjä yleisesti hyväksyttyihin, Taloudellisen yhteistyö ja kehitysjärjestö OECD:n edustamiin länsimaisiin normeihin. Neljännessä luvussa tarkastellaan EU:n yritysverotuksen kehityskulkua aina Euroopan talousyhteisön ajoista tähän päivään ja verrataan erilaisia jäsenvaltioiden keskiarvotilastoja Baltian maiden veromalleihin. Baltian maiden yleisiä verojärjestelmiä ja niiden kehitystä tarkastellaan eritellysti vielä seuraavassa luvussa.

OECD on 1990-luvun lopulla julkaissut haitallista verokilpailua ja verokeitaita käsittelevän raportin, jossa se on listannut yhteiskuntien yleistä taloudellista tilaa heikentävien verokeitaiden ja verokilpailua harjoittavien valtioiden tunnusmerkit. Tutkimuksen seitsemännessä luvussa yhdistetään edellisten kappaleiden tiedot asettamalla OECD:n säännökset rinnakkain Baltian maiden käytäntöjen kanssa ja tarkastellaan Baltian maiden verokilpailupotentiaalia. Tehdyn tarkastelun perusteella vedetään johtopäätökset Baltian maiden haitallisesta verokilpailupotentiaalista niiden pyrkiessä houkuttelemaan ulkomaisia suoria investointeja.



## **2 Ulkomaiset suorat investoinnit**

Ulkomaiset investoinnit on tutkimuksessa rajattu kattamaan ainoastaan suorat ulkomaiset investoinnit. Passiiviset ulkomaiset investoinnit, kuten ulkomaille suuntautuvat portfolioinvestoinnit on rajattu esityksen ulkopuolelle. Taloudellisen yhteistyö ja kehitysjärjestö OECD:n määritelmää mukaillen seuraavassa luetaan suoriksi ulkomaisiksi sijoituksiksi kohdemaassa toimivat yritykset, joissa ulkomaisen omistuksen määrä on yli 10 % yhtiön osakepääomasta ja yritykset, joissa ulkomaisella taholla on yhtiössä esimerkiksi hallitustoiminnan kautta merkittävää vaikutusvaltaa<sup>2</sup>.

Ulkomaiset investoinnit lisäävät yhteiskunnan vaurautta, kasvattavat kohdemaan työllisyyttä, lisäävät kulutusta ja kiihdyttävät valtion talouskasvua. Suorien ulkomaisten investointien maailmanlaajuisesta luonteesta todettakoon niiden keskittyvän valtaosin kehittyneisiin maihin. Tällaisia kehittyneisiin maihin suuntautuvia investointeja oli vuonna 2006 reilut 70 % maailmanlaajuisista suorista investoinneista. Kehittyneisiin valtioihin suuntautuvat investoinnit ovat pääosin peräisin toisista kehittyneistä maista. Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat kehittyneistä valtioista kehitysmaihin suuntautuvat suorat sijoitukset.<sup>3</sup>

### **2.1 Ulkomaiset suorat investoinnit Baltian maihin**

Koska ulkomaisista sijoituksista on maailmanlaajuisesti kova kilpailu, ei vain Euroopan tasolla, vaan koko globaalilla toimikentällä, pyrkivät valtiot jatkuvasti kehittämään uusia kannusteita, joiden avulla ulkomaiset sijoittajat saadaan kiinnostumaan niiden markkinoista. Baltian maat edustavat maailmanlaajuisesti, jopa Euroopan mittakaavassa erittäin pieniä yhteiskuntia Baltian maiden yhteenlasketunkin väkiluvun ollessa ainoastaan noin 7 miljoonaa. Baltian pienet markkinat eivät siis luonnostaan ole kovin kiinnostava kohde suurille, globaalisti toimiville sijoittajille. Lisäksi on huomionarvoista, että Baltian maat edustavat lopulta melko erilaisia yhteiskuntia ja liiketoimintaympäristöjä, eikä ole itsestään selvää, että esimerkiksi Liettuaan etabloitunut yhtiö menestyisi samalla konseptilla Latviassa. Suuret yritykset eivät tämän

---

<sup>2</sup> OECD, 2007

<sup>3</sup> UNCTAD, 2006

vuoksi koe Baltian maita erityisen houkuttelevina sijoituskohteina, kun ne eivät strategioissaan voi luoda 7 miljoonan asukkaan Baltia-strategiaa, vaan niiden on suunniteltava erikseen 1,3 miljoonan asukkaan Viro-strategia, 2,3 miljoonana Latvia-strategia ja 3,4 miljoonan Liettua-strategia.<sup>4</sup>

Baltian maat ovat toiminnallaan pyrkineet muiden maiden tavoin houkuttelemaan aktiivisesti ulkomaisia suoria investointeja. Maat ovat käyttäneet melko perinteisiä keinoja yritysten houkuttelussa: Viro yrityksille suosiollista yhteisön voitonverotusjärjestelmää ja Latvia sekä Liettua alhaista yhteisöverokantaa. Baltian maiden voidaan myös katsoa onnistuneen pyrkimyksissään kiitettävästi. Etenkin Viro on pienen kokoonsa nähden kerännyt ennätysmäärän investointeja sen asukasta kohden lasketun ulkomaisten suorien investointien kertymän noustessa koko EU-alueen kärkimaiden joukkoon<sup>5</sup>.

Baltian maihin ei voida soveltaa kategorisointia kehitysmaihin ja kehittyneisiin maihin. Viro, Latvia ja Liettua lukeutuvat toistaiseksi vielä kolmanteen ryhmään, ns. siirtymätalouksien (emerging markets) kategoriaan. Siirtymätaloudet ovat nimensä mukaisesti siirtymässä sosialistisesta suunnitelmataloudesta markkinatalouteen ja niiden kehitystä leimaavat nopea talouskasvu ja yhteiskunnallisten rakenteiden muutos. Siirtymätalouksissa eletään usein kasvavan talouden ehdoilla ja yhteiskunnan sosiaalinen vastuu on supistettu melko pieneksi. Aggressiivisen talouskasvun vaurastuttaman kansan kulutus on noususuuntaista ja palvelujen tarjonta kasvaa kiihtyvällä vauhdilla.<sup>6</sup>

Baltian maissa ulkomaiset suorat investoinnit ovat edesauttaneet maan teknologian kehittymistä, uusien innovaatioiden maahantuontia, markkinaosaamisen kehitystä sekä koko liiketoimintaympäristön modernisoitumista. Ulkomaisten yritysten etabloituminen Baltiaan on kansainvälistänyt paikallista liiketoimintaympäristöä ja nostanut maiden työllisyysastetta. Baltian maat ovat vaurastuneet ulkomaisen pääoman virratessa Baltiaan, mikä on puolestaan johtanut yksityisen kulutuksen kasvuun. Itsenäisten Baltian maiden lyhyen historian aikana Viro, Latvia ja Liettua ovat edenneet suurin

---

<sup>4</sup> Kaitila ja Widgrén, 1998

<sup>5</sup> Kosonen, 2007

<sup>6</sup> Peng, 2000



harppauksin valtiojohtoisesta neuvostotaloudesta yksityisen liike-elämän syntyyn ja kehittymiseen.

Neuvostoliiton aikana Baltiassa oli runsaasti kysyntää ulkomaisille tuotteille ja palveluille, mutta pääoman puute supisti sinne suuntautuneen ulkomaisen tuonnin sekä suorien investointien kertymän melko vaatimattomaksi. Tämän lisäksi Neuvostoliiton aikaiset rajoitukset vaikeuttivat ulkomaista omistusta yrityksissä ja kiinteistöjen ja maan omistuskysymykset olivat hankalia<sup>7</sup>. Baltian maiden ulkomaankauppa perustui suurelta osin jonkinasteiseen hyödykkeiden vaihtoon. Koska Baltiassa ei kuitenkaan ollut juuri mitään vaihtokelpoista, jäi kaupankäynti melko pienimuotoiseksi.

Itsenäistyttyään Baltian maat havaitsivat nopeasti ulkomaisten investointien tärkeyden pienille yhteiskunnilleen. Maiden teollisuuden infrastruktuuri oli Neuvostoliiton aikana jäänyt auttamattomasti jälkeen länsimaiden standardeista ja tuotantoteollisuuden investoinnit olivat olleet minimaalisia. Maiden talouskasvu riippui näin ollen pitkälti niiden kyvystä houkutella ulkomaista pääomaa. Viro voidaan nähdä eräänlaisena edelläkävijänä suhtautumisessa ulkomaisiin investointeihin. Maan lainsäädäntö mukautettiin nopeasti yrityksille suosiolliseksi ja Viron hallinnon asenne ulkomaisia sijoittajia kohtaan oli alusta saakka myönteinen<sup>8</sup>.

Viron, Latvian ja Liettuan itsenäistymisen jälkeen ulkomaisten sijoittajien suhtautuminen maita kohtaan oli vielä melko varovaista. Baltian maiden itsenäisyyden ei aluksi uskottu kestävän ja niissä vallitseva poliittinen ja taloudellinen tilanne horjutti sijoittajien uskoa maiden vakauteen. Suomalaiset ja ruotsalaiset lähtivät kuitenkin melko rohkeasti sijoittamaan etenkin maantieteellisesti läheisimpään Viroon. 1990-luvun alussa suomalais- ja ruotsalaisperäisten sijoitusten määrä muodostikin reilun enemmistön Viron ulkomaisista suorista investoinneista. Latviassa ja Liettuaassa suurimmat ulkomaiset sijoitukset vastaanotettiin tuolloin Venäjältä, Saksasta ja Iso-Britanniasta. Liettuan talouskasvu kehittyi jokseenkin poikkeavasti Virosta ja Latviasta, sillä Liettua panosti alusta saakka myös kotimaisen teollisuuden rakentamiseen ja kehittämiseen. Keski-Euroopasta suuntautui melko paljon suoria investointeja Liettuaan, mutta kaiken kaikkiaan Latviaan ja Liettuaan virtasi ulkomaisia pääomia kuitenkin

---

<sup>7</sup> Helsingin kauppakorkeakoulu CEMAT, 2005

<sup>8</sup> Stern, 1998



selvästi vähemmän kuin Viroon. Viron talouskasvu olikin koko 1990-luvun Baltian maista vauhdikkainta.

Baltian maiden lupaavasti alkanutta ulkomaisten investointien siivittämää talouskasvua horjutti Venäjän vuoden 1998 valuuttakriisi. Pahiten kriisi iski Venäjän kaupasta riippuvaisen Latvian talouteen ja tämän myötä myös ulkomaisten sijoittajien luottamusta maahan koeteltiin.<sup>9</sup> Venäjän kriisin jälkimainingeissa Latviaan suuntautuvat ulkomaiset sijoitukset vähenivätkin merkittävästi, eikä maa ole tämän jälkeen saavuttanut Viron ja Liettuan ulkomaisten sijoitusten kertymää.<sup>10</sup>

Itsenäistymisen alkuaikoina suurin osa Baltian maihin suuntautuvista suorista ulkomaisista investoinneista kohdistui teollisuuteen. Maiden edulliset tuotanto- ja työvoimakustannukset houkuttelivat ulkomaisia työvoimavaltaisia teollisuusyrityksiä perustamaan Baltiaan tuotantoteollisuuden tehtaita. Baltiaan suuntautuneet ulkomaiset investoinnit ovat kehittyneet viimeisten 15 vuoden aikana teollisuudenemmistöisistä investoinneista kohti markkinahakuisia palvelualojen sijoituksia. Kun esimerkiksi Virossa itsenäisyyden alkuaikoina noin 60 % Viroon suuntautuneista ulkomaisista investoinneista keskittyi teollisuuteen, noin 30 % vähittäiskaupanalalle ja vain noin 10 % rahoitussektorille, kääntyivät luvut 15 vuoden aikana ympäri<sup>11</sup>. Vuonna 2006 hieman alle puolet maahan suuntautuneista ulkomaisista investoinneista keskittyi rahoitussektorille ja toiseksi eniten suoria ulkomaisia investointeja keräsi kiinteistösektori (29 %)<sup>12</sup>.

Baltian maista Viro on kerännyt pienestä koostaan huolimatta ylivoimaisesti eniten ulkomaisia investointeja. Suurimmat ulkomaisten sijoitusten lähdemat ovat olleet Ruotsi ja Suomi. Latviaan ja Liettuaan on lähihistoriassa suuntautunut vähemmän investointeja, mutta viime vuosina ulkomaisten investointien virta Latviaan ja Liettuaan on kasvanut merkittävästi.

---

<sup>9</sup> Arnswald, 2000

<sup>10</sup> Taro, 1999

<sup>11</sup> Lainela ja Sutela, 1994

<sup>12</sup> Finpro, 2007

## 2.2 Ulkomaiset sijoittajat

Ulkomaiset suorat sijoitukset ovat siirtymätalouksille erittäin merkittäviä taloudellisen kasvun lähteitä. Teoreettisemmalta kannalta katsottuna on kuitenkin seuraavaksi hyvä tarkastella myös syitä yritysten halulle kansainvälistyä ja investoida ulkomaille. Luvussa tarkastellaan lisäksi investointien kohdemaan valintaan liittyviä tekijöitä.

### 2.2.1 Etabloitumisen ajankohdat

Monissa yritysten kansainvälistymistä tutkivissa teorioissa on havaittu, että yritykset etabloituvat ensin lähialueille ja etenevät tästä myöhemmin maantieteellisesti kaukaisemmille seuduille. Toinen yritysten kansainvälistymistä leimaava piirre on ulkomaisten operaatioiden aloittaminen vientikaupasta ja vähittäinen eteneminen viennistä ulkomaille sijaitsevaan haarakonttoriin tai muuhun yksikköön.<sup>13</sup> Molemmat edellä mainituista ominaisuuksista ovat selvästi havaittavissa myös ulkomaisten yritysten Baltian etabloitumisstrategioissa.

Baltian maissa suorien sijoitusten kertyminen on noudattanut mallia, josta voi hahmottaa eräänlaista investointien elinkaariajattelua. Kehityksen alkuvaiheessa Baltian maiden alhaiset työvoima- ja tuotantokustannukset esiintyivät selvästi yritysten päämotiiveina niiden etabloituessa paikallisille markkinoille. Kustannusetuja hakivat ensivaiheessa nimenomaan teollisuusyritykset ja muut työvoimaintensiiviset toimialat.

Viime vuosisadan alussa talousmaantieteen kehitykseen sittemmin merkittävästi vaikuttaneen Alfred Weberin minimikustannusteoriaan (Least Cost Theory) liitetty malli esittelee teollisuusyritysten prioriteetit listaavan teollisuuden sijaintikolmion. Teorian mukaan raaka-aine, työvoima ja markkinat määräävät teollisuusyritysten sijainnin. Weberin malli korostaa nimenomaan kolmen kriteerin kuljetuskustannuksia. Teoria perustuu ajatteluun, jonka mukaan teollisuusyritys asettuu alueelle, joka on lähinnä kalleimman kuljetuskustannuksen omaavaa tekijää<sup>14</sup>. Baltian kontekstiin sovellettuna Weberin teorianmallin mukaisesti raaka-aineet ovat niiltä osin, kun

---

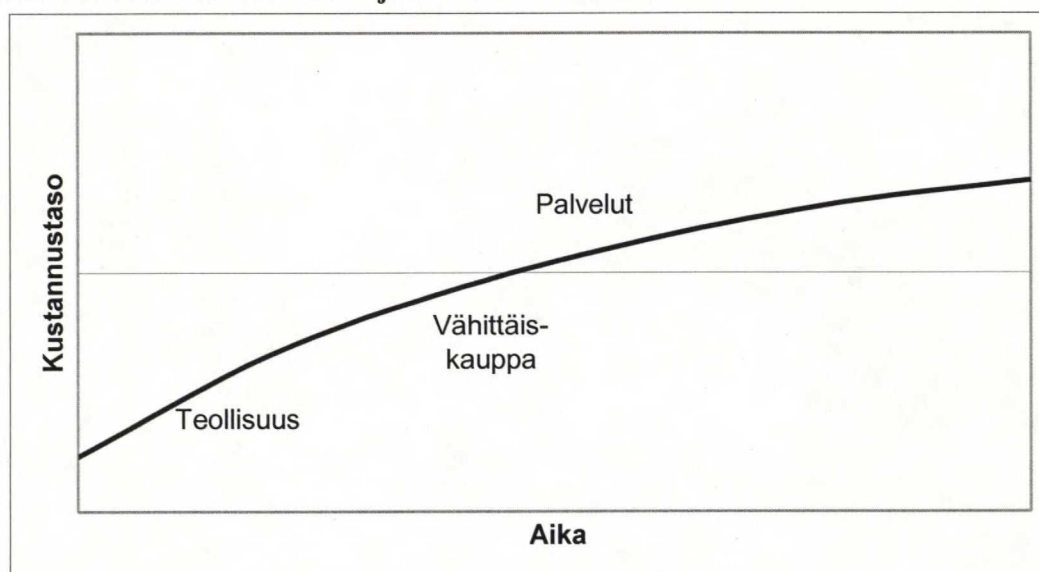
<sup>13</sup> Hulkko et al., 1998

<sup>14</sup> kts. esim. Ghatee ja Hashemi, 2007

paikallinen talousalue ei niitä pysty tarjoamaan, myös kohtuullisen edullista kuljettaa muualta Baltiaan. Toisaalta Baltian maiden keskeinen sijainti Pohjoismaihin, Venäjään ja Keski-Eurooppaan nähden tekee tuotteiden kuljetuksesta melko edullista. Koska itsenäisyyden jälkeen baltialainen työvoima oli kuitenkin kotimaassaan poikkeuksellisen halpaa suhteessa länsimaiseen työvoimaan, oli teollisuuslaitosten rationaalista sijoittaa toimintojaan Baltiaan, lähelle ”kuljetuskustannuksiltaan” kalleinta tekijää, työvoimaa<sup>15</sup>.

Teollisuusyritysten myötä paikallinen infrastruktuuri kehittyi Baltian maissa ja talous lähti kasvuun. Baltian maiden talouskasvu vahvisti yksityistä kulutusta ja paikallisen kysynnän kasvu houkutteli markkinoille ulkomaisia vähittäiskauppa- ja palveluyrityksiä. Baltian maiden markkinatilanne oli alussa hyvin suotuisa ulkomaisille vähittäis- ja tukkukaupoille, sillä paikallinen vähittäiskauppa oli siihen saakka ollut melko kehittymätöntä. Suurten vähittäiskauppaketjujen etabloituessa maahan, seurasivat kotimaiset palveluyritykset asiakkaitaan uusille markkinoille ja palvelujen kysynnän kasvaessa, ne ryhtyivät tarjoamaan palvelujaan myös paikallisille asiakkaille.<sup>16</sup>

**Kuvio 1: Suorien ulkomaisten sijoitusten elinkaarimalli**



<sup>15</sup> Työvoiman siirtokustannuksia on ajateltava teoreettiselta pohjalta, käytännössä työvoiman siirtäminen vakiokustannuksella maasta toiseen ei liene mahdollista.

<sup>16</sup> Heliste et al. 2007



Kuten Baltian tapauksessakin on havaittavissa, vähittäiskaupanalan yritykset etabloituvat tyypillisesti uusille markkinoille vasta toisessa aallossa, jolloin kohdemaan talous oli jo lähtenyt kasvuun ja yksityinen kulutus vahvistunut. Palveluyritykset puolestaan etabloituivat Baltiaan melko samoihin aikoihin vähittäiskauppasektorin kanssa.

### 2.2.2 Etabloitumisen kohdevalinta

Yritysten kohdevalintapäätöksiin vaikuttavat monet makrotalouden tekijät. Usein yritykset arvioivat ensimmäiseksi kohdemaan taloudellista ja poliittista vakautta. Kun yhteiskunnan peruspilarit - lainsäädäntö, yritysturvallisuus, oikeuslaitos ja julkinen sektori - ovat tyydyttävässä tilassa, voi yritys tehokkaasti keskittyä omaan liiketoimintaansa, eikä sen tarvitse uhrata panoksiaan liiketoiminnan ulkopuolisiin toimintoihin. Kohdemaan valintaan vaikuttavat luonnollisesti niin ikään maan tarjoama infrastruktuurin taso, raaka-aineiden saatavuus sekä kohdevaltion maantieteellinen sijainti.<sup>17</sup>

Perustekijöiden jälkeen nousee esiin pienempiä, yrityksen yksilölliseen talouteen vaikuttavia tekijöitä. Näistä tekijöistä yhtenä merkittävimmistä voitaneen mainita kohdemaan verotus ja muut ulkomaisille sijoittajille suunnatut taloudelliset kannusteet sekä valtion kustannustaso.<sup>18</sup> Yritysten verotaakka määräytyy kokonaisvaltaisesti efektiivisen verokannan mukaan. Efektiivinen verokanta lasketaan ottaen huomioon valtion asettama yhteisöverokanta sekä veropohja, jolle yhteisöverokannan mukainen vero lasketaan. Jos oletetaan työvoima- ja tuotantokustannusten olevan kaikissa valtioissa sama, jää verotus teoriassa ainoaksi etabloitumiseen vaikuttavaksi tekijäksi yritysten päätöksenteossa kehittyneiden valtioiden välillä.

Verokilpailua voidaan käydä myös pääomaverotuksen keinoin. Saksalainen taloustieteilijä Hans-Werner Sinn on esittänyt teorian pääomaverotuksen vaikutuksista ja seuraavassa Sinnin teoriaa sovelletaan verokilpailun käsitteistöön. Alkuperäisessä teoriassaan Sinn jakoi pääomatuloluokan kahteen identtiseen tekijään, kotimaiseen ja

---

<sup>17</sup> Hulkko et al., 1998

<sup>18</sup> Kari ja Lönnqvist, 2001

ulkomaiseen pääomaan. Jos kumpikin pääomaluokka on verotonta tuloa, ovat pääomien rajatuotot teorian mukaan yhtä suuret. Yhtäältä jos kotimaista pääomatuloa ryhdytään verottamaan, virtaa pääoma ulkomaille ja jos ulkomaista tuloa ryhdytään verottamaan, virtaa pääoma kotimaahan. Näin ollen pääoma siirtyy, kunnes sen nettorajatuotto on yhtä suuri kotimaassa ja ulkomailla. Sinn jatkaa malliaan liittämällä siihen korkotekijän vaikutuksen: kotimaan pääomaverotuksen kasvaessa, pääoma virtaa ulkomaille, ulkomainen korkotaso alenee ja tämä pienentää kotimaisen työvoiman ja kotimaahan tehtyjen investointien tuloja.<sup>19</sup> Kun teorian tarkastelu laajennetaan kattamaan verokilpailun konteksti, kiinnostavaksi tekijäksi nousee ulkomaisten pääomien verottomuuden aiheuttama investointien pako kotimaasta. Tällöin on todennettavissa, että pääoma hakeutuu alhaisimman verokannan maahan, jos muut kohdevalintaan vaikuttavat tekijät ovat neutraaleja maiden välillä.

Koska todellisuudessa verotuskäytäntö ei ole yhtä yksinkertaistettu kuin Sinnin mallissa, ovat muun muassa Bucovetsky ja Wilson ottaneet huomioon kolmannen pääoman verotukseen vaikuttavan tekijän. Tämä dynaaminen malli ottaa kotimaisen ja ulkomaisen pääomaverotuksen lisäksi huomioon asuinvaltioperusteisen pääomaveron. Asuinvaltioperusteinen pääomaverotus tulee kysymykseen ulkomaisen pääoman kohdalla, kun sitä verotetaan lisäksi kotimaassa ”ulkomaisena tulona”. Mallin mukaan pääoman sijoittautumiseen vaikuttavat kolme verokantaa:

1. *Kotimaisen yhteisön kotimaasta ansaitun tulon efektiivinen verokanta (Kk)*
2. *Ulkomaisen yhteisön sijoittautumisvaltiosta ansaitun tulon efektiivinen verokanta (Uk)*
3. *Kotimaisen yhteisön ulkomailta ansaitun tulon efektiivinen verokanta (Ku)*

Jotta edellä esitetyillä verokannoilla ei olisi vaikutusta yrityksen sijoittautumispäätökseen, olisi kotimaisen yhteisön verojen jälkeen jäävän nettotuoton oltava samansuuruinen kuin ulkomaisen yhteisön nettotuoton vähennettynä kotimaisen yhteisön ulkomaisen tulon vero-osuudella. Näin ollen kotimaisen yhteisön kotimaasta ansaitun tulon verotus tulee olla samansuuruista kuin ulkomaisen yhteisön tästä

---

<sup>19</sup> Sinn, 1987

valtiosta ansaitseman tulon verotus ja kotimaisen yhteisön ulkomailta ansaitseman tulon verotus yhteensä.<sup>20</sup>

$$\text{Tulo}(1-K_k) = \text{Tulo}(1-U_k-K_u) \rightarrow K_k = U_k + K_u$$

Koska EU-alueella yritysten verotukseen vaikuttavat verokannat ovat pitkälti harmonisoimattomat ja valtioiden suvereeniteetin vuoksi niiden itsensä päätettävissä, ei todellisuudessa päästä tähän teorian esittämään optimitalanteeseen, jossa verokantojen vaikutus eliminoidaisiin yritysten etabloitumispäätöksistä. Tämän vuoksi yrityksen etabloitumispäätöksiä tutkittaessa törmätäänkin usein myös valtioiden välisen verokilpailun mahdollisuuteen.

---

<sup>20</sup> Bucovetski ja Wilson, 1991



### 3 Verokilpailu

Globalisoituva maailmantalous ja teknologian mahdollistama yritysten ja sijoittajien kiihtyvä kansainvälistyminen ovat tuoneet mukanaan valtioiden välisen kansainvälisen verokilpailun. Erilaiset tekniset innovaatiot ja valtioiden välisen integraation sekä yhteistyön kehittyminen ovat laajentaneet suurten monikansallisten yritysten toimikenttää nopeasti. Muun muassa EU:n yhtenäisen sisäkauppa-alueen kehittäminen on helpottanut yritysten etabloitumista ja operoimista toisissa jäsenvaltioissa. EU:n takaama oikeus harjoittaa liiketoimintaa vapaasti unionin muissa jäsenmaissa on edesauttanut yritysten mahdollisuutta valita vapaasti kohdevaltionsa. Valtiot ovat vastanneet yhteisöjen vapaaseen liikkuvuuteen houkuttelemalla yrityksiä erilaisin verotuksellisin ja muin taloudellisin eduin. Tällaiset erityiset veroedut ja muut valtion myöntämät taloudelliset avustukset ovat valtioiden välisen verokilpailun rakennuspalikoita.

#### 3.1 Verokilpailun teoria

Verokilpailun käsitteelle on vaikea antaa yksioikoista, kattavaa määritelmää. Alan tutkijat, lainsäätäjät ja muut toimijat eivät ole päässeet täydelliseen yhteisymmärrykseen siitä, minkälainen toiminta tulisi lukea verokilpailuksi. Lisäksi toimijoiden kesken on jatkuva debatti siitä, onko verokilpailu haitallista vai toivottavaa maailman talouden ja tässä yhteydessä EU:n sisämarkkinoiden kehityksen kannalta. Oikeuskirjallisuudesta on löydettävissä useita määritelmiä verokilpailulle, seuraava professori John Douglas Wilsonin määritelmä antanee kuitenkin hyvät lähtökohdat termin määrittelemiselle:

*"Noncooperative tax settings by independent governments, under which each government's tax policy affects the level of tax revenue available to other governments."*<sup>21</sup>

Pääpiirteissään verokilpailun voi määrittää toiminnaksi, jolla valtio pyrkii houkuttelemaan ulkomaista pääomaa suorien sijoitusten sekä erilaisten passiivisten portfoliosijoitusten kautta tarjoamalla erilaisia verotuksellisia etuja investoinneille<sup>22</sup>.

---

<sup>21</sup> Wilson, 1999

Kansainvälisellä verokilpailulla on sekä vastustajansa että kannattajansa. Verokilpailun vastustajat katsovat valtioiden välisen verokilpailun aiheuttavan yhteiskunnan keräämien verovarojen vähentymistä ja johtavan julkisen hallinnon palvelujen eroosioon. Verokilpailun pelätään niin ikään johtavan yritysten kevyempään verotukseen työntekijöiden kustannuksella. Työntekijät eivät käytännössä voi muuttaa yhtä vapaasti kuin globaalisti liikkuva pääoma ja investoinnit, mikä puolestaan saattaa johtaa tilanteeseen, jossa valtiot ovat pakotettuja nostamaan työntekijöidensä verotusta kerätäkseen tarvittavia verovaroja.

Edelleen, verokilpailun vastustajat maalaavat EU-kontekstissa uhkakuva, jossa yritystoiminnan keskittyessä verotuksellisesti edullisempiin maihin työttömyys ja tämän reunailmiöt kasvavat niissä jäsenmaissa, jotka eivät ole lähteneet mukaan aktiiviseen verokilpailuun. Kyseiset valtiot saattavat olla ajan myötä pakotettuja ottamaan osaa valtioiden väliseen verokilpailuun passiivisesti. Passiiviseen verokilpailuun pakotetut valtiot alentavat yritysten verotaakkaa ainoastaan pysyäkseen kilpailukykyisinä muihin maihin verrattuna<sup>23</sup>. Aktiivinen ja passiivinen verokilpailu saattavat yhdessä johtaa race to the bottom -teorian tilanteeseen<sup>24</sup>. Race to the bottom-teoriassa korkeamman verokannan valtiot ovat pakotettuja alentamaan yrityksille suunnattua verorasitetta, jolloin niiden keräämät verovarot eivät enää riitä hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen. Valtion varallisuuden väheneminen rappeuttaa julkista budjettia sekä näin ollen julkisten palvelujen kantaa ja tasoa. Race to the bottom- ilmiön rasittama valtio ei pysty enää tarjoamaan optimaalista määrää julkisia palveluita ja koko yhteiskunnan hyvinvointi heikkenee.

Kansainvälisellä verokilpailulla on niin ikään kannattajansa. Usein verokilpailun hyödyllisyyttä perustellaan puhtaasti markkinakilpailulla: kilpailua syntyy, kun kilpailijat tarjoavat samanlaisia tai parempia tuotteita edullisemmilla hinnoilla<sup>25</sup>. Kilpailun katsotaan johtavan innovatiivisempiin ratkaisuihin, edullisempiin hintoihin ja lopulta myös parempaan palveluun. Verokilpailun kannattajat uskovat valtioiden välisen verokilpailun yltävän parhaimmillaan samoihin tavoitteisiin yleisen kilpailuvapauden

---

<sup>22</sup> Tikka, 2001

<sup>23</sup> Kröger, 2004

<sup>24</sup> kts. esim. Pinto, 2003 ja Schön, 2003

<sup>25</sup> Mitchell, 2002



kanssa ja täten verokilpailua tulisi heidän mukaansa kannusta, ei rajoittaa.<sup>26</sup> EU:ta on kärkevimmissä verokilpailun kannattajien kommenteissa syytetty jopa verokartellin ylläpitämisestä, sen pyrkiessä harmonisoimaan jäsenvaltioidensa verotuskäytäntöjä. Verokilpailun puoltajat ovat arvostelleet erittäin kärkevästi muun muassa EU:n ehdotusta asuinvaltioperiaatteen toteuttamisesta jäsenvaltioiden verotuksessa. Asuinvaltioperiaatteen mukaan henkilö tai yhteisö on verovelvollinen maailmanlaajuisesta tulostaan ainoastaan asuinvaltiossaan<sup>27</sup>. EU on toteuttanut asuinvaltioperiaatetta 1.1.2005 voimaan tulleessa Säästödirektiivissä, jossa yksityiselle henkilölle ulkomailta maksettuja pankkitalletusten ja erilaisten korkoinstrumenttien tuottoja verotetaan henkilön kotimaassa, kotimaan verokannan mukaisesti<sup>28</sup>. Säästödirektiivi koskee toistaiseksi ainoastaan yksityishenkilöitä, joten sen vaikutus kansainväliseen verokilpailuun on toistaiseksi melko rajallinen. Verokilpailun kannattajat näkevät kuitenkin yleisen asuinvaltioperiaatteen harjoittamisen uhkana, sillä sen laajempi käyttöönotto asettaisi eri maiden kansalaiset ja yhteisöt sikäli eri asemaan, että korkean verotason omaavan valtion kansalainen tai yhteisö olisi ”tuomittu” maksamaan kaikista - myös kansainvälisistä - operaatioistaan aina raskaita veroja<sup>29</sup>.

Huolimatta EU-jäsenvaltioiden lainsäädännön tietynasteisesta yhdenmukaistamisesta, jäsenvaltioiden yritysverojärjestelmissä on edelleen hyvin suuria eroja. Verojärjestelmät eroavat toisistaan erisuuruisten yhteisöverokantojen ja veropohjan laajuuden mukaan. Näiden suurien ja melko läpinäkyvien erojen lisäksi valtioilla on myös joukko muita, ei niin läpinäkyviä ominaisuuksia verojärjestelmissään, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi yritysten verotaakkaan. Tällaisia eroja löytyy erityisesti välittömän verotuksen alueelta, sillä EU:n jäsenvaltiot ovat edelleen melko vapaita päättämään välitöntä verotusta koskevista kansallisista kysymyksistään. Näin ollen esimerkiksi ulkomaisten investointien ja pääomavirtojen kohtelussa on havaittavissa merkittäviä eroavaisuuksia jäsenvaltioiden välillä. Muun muassa osinko- ja korkopolitiikoissa on poikkeavuuksia ja juuri näihin liittyvät kaksinkertaisen verotuksen poistaminen sekä toisaalta yhtiöiden tappionvähennysmahdollisuudet kiinnostavat ulkomaisia sijoittajia erityisen paljon niiden harkitessa uusia kohdevaltioita. Jäsenvaltiot pyrkivätkin

---

<sup>26</sup> Schön, 2003

<sup>27</sup> Asuinvaltioperiaatteen vastakohtana on ns. lähdevaltioperiaate, jonka mukaan henkilö tai yhteisö on verovelvollinen ainoastaan siinä maassa, jossa tulo on ansaittu.

<sup>28</sup> Direktiivi Säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta 2003/48/ETY

<sup>29</sup> kts. esim. Mitchell, 2002



parhaansa mukaan houkuttelemaan ulkomaisia sijoituksia ja pääomaa, toisinaan jopa kansallisen hyvinvoinnin kustannuksella.

Kansainvälisessä kontekstissa verokilpailu on hyväksyttävää tilanteessa, jossa sijoittajat saavat vapaasti valita sijoittautumisvaltionsa sen mukaan, mikä niistä tarjoaa sille hyödyllisiä etuja. Vietäessä eteenpäin täydellisten markkinoiden ideaa, jossa kilpailu ja tiedonkulku ovat vapaata, voidaan tehdä lisäolettaimus yhteiskunnan keräämien verovarojen sijoittamisesta kokonaisuudessaan julkisten sosiaalietujen tuottamiseen. Tässä tilanteessa yritykset voisivat päättää sijainnistaan sen mukaan, minkä verran yhtiö tarvitsee yhteiskunnan tarjoamia palveluita. Yritys siis asettuisi maahan, jossa verotus on sen tarvitsemille tekijöille riittävällä tasolla. Jos yritys ei tarvitse lainkaan yhteiskunnan palveluja, se asettuu 0-verokannan valtioon.

Todellisuudessa valtion verojen käyttö ei ole näin läpinäkyvää ja yksioikoista, vaan edullinen yhteisöverokanta johtaa helposti tilanteeseen jossa työntekijöitä, jotka eivät käytännössä ole yhtä helposti liikkuvia, verotetaan enemmän, jotta yhteiskunnan haluamat palvelut saadaan tuotettua. Lisäksi yhteiskunnan historiasta on pitkälti kiinni kuinka laajalti se ylipäänsä pyrkii tarjoamaan julkisia palveluja ja avustuksia. Haitallinen kansainvälinen verokilpailu edustaa toimintaa, joka ei tuota lähdemaalleen mainittavaa taloudellista hyötyä mutta sitä vastoin aiheuttaa muille maille haittaa esimerkiksi verorahojen menetyksen muodossa. Haitallinen verokilpailu johtaa kutistuvaan valtionkassaan, joka puolestaan alentaa valtion tarjoamien palvelujen tasoa. Yleensä tällainen valtion taloudellisen tilanteen huonontuminen verokilpailun johdosta ajaa valtion etsimään vaihtoehtoisia rahoitusmuotoja ja näin ollen usein päädytään korottamaan työntekijöiden verotusta.

Verokilpailua tutkinut Carlo Pinto on jakanut verokilpailun tyypit kolmeen luokkaan. Ensimmäinen luokka on verokilpailua verojen ja muiden veroinstrumenttien avulla. Tällaisia instrumentteja voivat olla esimerkiksi korkotekijät, rahalliset avustukset ja edulliset valtion myöntämät lainat yrityksille. Toista kategoriata verokilpailussa edustaa jako vertikaalisen ja horisontaalisen verokilpailun välillä. Vertikaalista verokilpailua käydään valtionhallinnon eri tasoilla. Esimerkiksi kuntien houkutellessa verokilpailun avulla yrityksiä alueelleen saattaa kuntatason ja valtiotason taloudelliset tavoitteet erota toisistaan, jolloin voidaan kohdata vertikaalista verokilpailua. Horisontaalista

verokilpailua esiintyy muun muassa eri valtioiden välillä, jolloin kilpailevat osapuolet ovat samalla yhteiskunnan tasolla. Kolmas kategoria verokilpailun alueella on jako kotimaisia tai ulkomaisia osapuolia suosivaan toimintaan. Kotimaisia osapuolia suosivaa käytäntöä voisi edustaa esimerkiksi viennin suosiminen erityisillä valtionavustuksilla tai veroalennuksilla. Ulkomaisia sijoittajia valtio puolestaan voi suosia muun muassa erilaisilla avustuksilla tai verotuksellisilla eduilla.

Verokilpailu on laaja käsite, jolle on vaikea antaa eksaktia, kattavaa määritelmää. Pääpiirteissään kansainvälinen verokilpailu on kuitenkin valtioiden välillä käytävää kilpailua aktiivisista ja passiivisista ulkomaisista sijoituksista, joita pyritään houkuttelemaan erilaisin verotuksellisin keinoin. Haitalliseksi kansainvälinen verokilpailu koetaan tilanteessa, jossa sen tuottamat hyödyt ulkomaisen sijoituksen kohdemaalle ovat yleisiä taloudellisia haittoja pienemmät tai kun se aiheuttaa merkittävää haittaa muille valtioille verotulojen menetyksen muodossa.

### **3.2 Verokilpailun ilmentyminen**

Teknologian kehittyessä ja globalisoitumisen asteen kasvaessa suuret monikansalliset yritykset voivat yhä vapaammin valita sijoittautumisvaltionsa omien intressiensä mukaisesti. Siirtymävaltioiden kehittyminen markkinaehtoisempaan suuntaan on laajentanut kansainvälisiä markkinoita ja tasapäistänyt maita keskenään. Tämä kehityskulku on johtanut tilanteeseen, jossa yrityksillä on yhä useampia potentiaalisia kohdemaita valittavanaan. Nykyään esimerkiksi EU-alueella kehityserot jäsenvaltioiden välillä eivät ole enää yhtä suuret kuin aiemmin ja rajojen avautumisen myötä yrityksen ei tarvitse enää valita liiketoimintayksikkönsä sijoittautumismaata markkinoiden sijainnin mukaan, vaan tuotteiden kuljettaminen maasta toiseen on melko helppoa ja nopeaa. Unioni on myös taannut jäsenvaltioiden välillä ihmisten ja palveluiden vapaan liikkumisen, joka osaltaan edistää yritysten ja pääoman liikkumisen ja sijoittautumisen vapautta. EU on niin ikään yhtenäistänyt pankkisektorin toimintaa halki Euroopan ja näin taannut pääomalle korkea-asteisen liikkumisen vapauden. Viimeisin pankkisektoria merkittävästi yhtenäistävä prosessi on SEPA:n (Single European Payment Area) esittely. SEPA muuntaa kaikki Euroopan sisäiset maksut kotimaanmaksuiksi ja edellyttää toteutuessaan pitkälle vietyä Euroopan laajuisen pankkitoiminnan käytäntöjen



yhdenmukaistamista. Muutosta ei näin ollen viedä läpi yhdellä kertaa, vaan prosessi toteutetaan asteittain<sup>30</sup>.

Yritysten valintamahdollisuuksien kasvettua sijoittautumisvaltion suhteen, maiden hallintoelimet ovat heränneet pohtimaan keinoja, joilla ne voisivat houkutella suuria yrityksiä. Yritysten maavalintaan vaikuttavia seikkoja on useita. Ensiksi, kohdevaltion yleinen infrastruktuuri on oltava kohtuullisella tasolla. Tarkastelun keskittyessä EU-alueeseen, on katsottava, että kaikki EU-maat täyttävät ensimmäisen kriteerin. Toiseksi, yritykset pyrkivät tarkastelemaan potentiaalisen kohdevaltion lainsäädäntöä. Lainsäädännön kannalta haitalliseksi nähdään esimerkiksi Baltian maiden lainsäädännössä ennen EU-jäsenyyttä olleet, ulkomaista omistusta rajoittavat säännökset. Muita yrityksiä kiinnostavia kohtia ovat usein työvoimaa koskevat säännökset ja nykypäivänä muun muassa ympäristölainsäädännön vaatimukset. Lainsäädännön lisäksi verotuksella on jokseenkin merkittävä rooli yrityksille niiden vertaillessa eri maita mahdollisina toimintaympäristöinä. Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että yritykset antavat yhä enemmän painoarvoa yritysverotukselle ja sen vaikutuksille valitessaan uusia kohdemaita.

---

<sup>30</sup> Euroopan keskuspankki, 2007



## 4 EU ja yritysverotus

EU:n vaikutusvalta jäsenvaltioiden verotuskysymyksiin on melko rajattua. Yhteisöjen perustamissopimuksessa ei ole suoria viittauksia verotusasioihin, joten sopimusta on pitkään tulkittu siten, että yhteisö voi puuttua jäsenvaltioiden verotukseen ainoastaan niissä tapauksissa, joissa jäsenmaiden verotuskäytäntö loukkaa yhteisöjen perustamissopimuksessa määriteltyjä fundamentaalivapauksia; tavaroiden, henkilöiden, pääoman tai palveluiden vapaata liikkuvuutta yhteisön sisällä. Verotuksen harmonisointipyrkimyksiä on esiintynyt yhteisön sisällä jo 1950-luvusta lähtien, mutta pitkään niiden koettiin uhkaavan jäsenvaltioiden suvereniteettia ja päätätävaltaa ja sen vuoksi uudistusehdotukset hylättiin aina näihin päiviin asti.

### 4.1 EU:n yritysverotuksen harmonisointipyrkimykset viime vuosikymmeninä

Euroopan talousyhteisön ajoista saakka jäsenvaltiot ovat varovaisin askelin pyrkineet kohti yritysverotuksen harmonisointia ja Euroopan sisäisen verokilpailun eliminointia. Ensimmäisen kerran verotuksen harmonisointiasia otettiin esiin Neumarkin raportissa vuonna 1962. Neumarkin raportissa esiteltiin harmonisoitu *split-rate* verojärjestelmä, jossa yrityksen jakamia voittoja verotetaan kevyemmin kuin yhtiöön uudelleeninvestoituja voittovaroja<sup>31</sup>. Niin ikään varhaisemman ajan harmonisointipyrkimyksiä edusti vuonna 1970 Tempelin raportti, joka puolsi perinteistä mannereurooppalaista lainsäädäntöperinnettä edustavan hollantilaisen yritysveromallin implementointia koko Euroopan alueella. Hollantilaisen järjestelmän käyttöönotto olisi johtanut sellaisten yhteisöjen kaksoisverotukseen, jotka operoivat muussa jäsenvaltiossa kuin kotimaassaan. Kaksoisverotus olisi koskenut nimenomaan yhtiön ulkomailla ansaitun tulon osuutta.<sup>32</sup>

Euroopan komissio antoi ensimmäisen ehdotuksen yritysverotusta koskevaksi direktiiviksi vuonna 1975. Direktiivi olisi voimaantullessaan säätänyt yhteisön alueelle yhtenäisen, osittaisen verohyvitysjärjestelmän. Ehdotus ei kuitenkaan koskaan edennyt direktiiviksi asti. 13 vuotta myöhemmin, vuonna 1988 komission luonnosteleva

---

<sup>31</sup> Neumark, 1962

<sup>32</sup> Tempel, 1970

ehdotus veropohjien Euroopan laajuudesta harmonisoinnista hylättiin niin ikään jo valmisteluvaiheessa jäsenvaltioiden ankaran vastustuksen seurauksena. Useat jäsenvaltiot kokivat veropohjien yhtenäistämisen puuttumisena valtion sisäisiin asioihin ja niiden suvereniteetin uhkana.

1990-luvun alussa komissio määräsin hollantilaisen Onno Rudingin johtaman komitean selvittämään unionin jäsenvaltioiden verotuksen eroavaisuuksien aiheuttamia haittoja Euroopan sisämarkkinoiden näkökulmasta. Kaksivuotisen työnsä aikana Rudingin komitea löysi neljä päätekijää, jotka aiheuttavat eroavaisuudet jäsenmaiden kansallisen verotuksen välillä. Näitä eroja olivat erityiset kansalliset verojärjestelmät, verot, veropohjat sekä verokannat.<sup>33</sup> Rudingin raportissa todettiin näiden verotuksellisten erojen aiheuttavan kilpailun vääristymiä EU:n sisämarkkinoilla. Rudingin raportin vastaanotto oli vuonna 1992 kaikkea muuta kuin suopea. Raportissa ehdotettiin merkittävää veropohjan harmonisointia samoin kuin yhteisöverokantojen asettamista 30-40 % haarukkaan Euroopan laajuisesti. Euroopan komissio irtisanoutui Rudingin raportista ja totesi, ettei se seiso uudistusehdotusten takana. 1990-luvun alussa raportti oli edellä aikaansa radikaalisuudessaan, sillä tuolloin EU:ta ei vielä nähty erityisen yhtenäisenä alueena ja kaikenlaiset harmonisointihankkeet olivat vielä lapsenkengissä. Raportti haudattiinkin useaksi vuodeksi, kunnes siihen jälleen viime vuosina on viitattu toistuvasti.<sup>34</sup>

Rudingin komitean raportissa ”Conclusions and Recommendations of the Committee of Independent Experts on Company Taxation” ensimmäistä kertaa esitetyn yhtiöiden sijaintipäätöksiä koskevan tutkimuksen tulokset ovat vielä tänä päivänäkin monia tutkijoita kiinnostavia. Rudingin raportti esitteli verokysymysten vaikutusta ulkomaisten suorien investointien sijoittautumis- ja muodonvalintakysymyksiin<sup>35</sup>. Raportissa kuvatussa empiirisessä kyselytutkimuksessa kävi ilmi, että yhtiöt ottavat sijoittautumispäätöksissään huomioon kunkin valtion verojärjestelmän vaikutuksen yrityksen toimintoihin ja tulokseen. Erityisesti rajojen yli maksettavien konsernin sisäisten osinkojen lähdeverokohtelu maksujen lähdemaassa vaikutti yritysten käyttäytymiseen sijoittautumisvaltiota valittaessa. Lähdeverotuksen lisäksi painoarvoa

---

<sup>33</sup> Jacobs ja Spengel, 1999

<sup>34</sup> Euroopan parlamentti, 2003

<sup>35</sup> Juusela, 2001



annettiin kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen tapauksissa, joissa konsernin sisäistä voittoa siirrettiin valtioiden rajojen yli konserniyhtiöltä toiselle. Kolmanneksi vaikuttavaksi tekijäksi yritykset ilmoittivat valtion yhteisöverotason.

Muutamaa vuotta Rudingin raportin julkaisemisen jälkeen vuonna 1996 ilmestyi haitalliseen verokilpailuun niin ikään pureutuva komissaari Mario Montin muistio ”The Single Market and Beyond”. Raportissa lähestyttiin haitallista verokilpailua eri näkökulmasta, kun aiemmin tyrmätyssä Rudingin raportissa. Päinvastoin kuin edeltäjänsä, Monti pyrki pitkälti säilyttämään EU-jäsenvaltioiden suvereniteetin ja määräämisoikeuden välittömän verotuksen kysymyksissä. Montin raportissa asetettiin vastakkain liikkuvat ja liikkumattomat veronmaksajat ja todettiin, että pääoman ja muiden liikkuvien verosubjektien verotuksen kevennys johtaa automaattisesti liikkumattomien verosubjektien, kuten työntekijöiden, verotuksen kiristymiseen. Tämä ilmiö sai nimekseen Montin risti, sillä kaavioksi piirrettynä tilanne muodostaa ristin.<sup>36</sup>

Huolimatta jo aikaisessa vaiheessa aloitetuista harmoinisointipyrkimystunnusteluista, eivät EU-jäsenvaltioiden verotuskäytännöt juuri lähentyneet toisiaan ennen 1990-lukua. Vielä viime vuosikymmenen alussa esitetyt harmoisointiesitykset saivat jäsenmailta viileän vastaanoton ja periaatteessa kaikki välittömön verotuksen harmonisointiin tähtäävät ohjelmat jäädytettiin pitkälle 2000-luvun puolelle.

#### **4.2 EU:n yritysverotuksen harmonisointipyrkimykset nyt ja tulevaisuudessa**

EU:n säännökset kattavat toistaiseksi verotuksen osalta lähinnä välilliseen verotukseen liittyviä kysymyksiä, kuten arvonlisäverosäännökset sekä valmisteverot. Välittömän verotuksen ohjaamiseen, johon kuuluvat muun muassa henkilö- ja yritysverotus, unionilla ei juurikaan ole sitovia säännöksiä Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksessa tai muissa unionin oikeuslähteissä. Välillisen verotuksen ongelmakohtia jäsenmaiden välillä on pyritty ratkaisemaan lähinnä Euroopan yhteisöjen neljän fundamentaalivapauden ja yhteisöjen perustamissopimuksen valtionapuseränsänsä. Näiden periaatteiden pohjalta ei ole niinkään ollut pyrkimys yhtenäistää jäsenmaiden kansallisia verosäännöksiä, vaan näin EU on pyrkinyt

---

<sup>36</sup> Schön, 2003



valvomaan, että sen jäsenvaltioiden lainsäädännöllinen kehys on yhdenmukainen Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen artikloiden kanssa ja että jäsenvaltioilla on perustamissopimuksen kanssa yhteiset tavoitteet.<sup>37</sup>

Verotuksen harmonisointipyrkimykset EU:ssa ovat tähän saakka olleet melko varovaisia juuri välittömän verotuksen osalta, sillä unioni pyrkii kunnioittamaan jäsenvaltioidensa suvereniteettia ja niiden keinoja vaikuttaa oman valtionsa rahapolitiikkaan ja sitä kautta julkiseen kulutukseen ja tulojen uudelleenjakoon. Huolimatta kansallisen rahapoliittisen itsenäisyyden säilyttämishaluista, komission tehtävänä on varmistaa, etteivät unionin jäsenvaltioiden verotusmenetelmät vaaranna tavaroiden, palveluiden, pääoman tai henkilöiden vapaata liikkuvuutta yhteisön rajojen sisällä, ja jottei veromenettelyistä ole haittaa unionin sisämarkkina-alueen kilpailulle. Välittömän verotuksen osalta käsitellään yhteisöjen perustamissopimuksissa lähinnä yritysverotusta sekä tullimaksuja. Perustamissopimuksen artikloita 87, 88, 94 sekä 293 on sopimuksen neljän vapauden ohella käytetty välittömän verotuksen tapauksissa rajaamaan unionin kantaa jäsenvaltioiden verotuskysymyksiin. Seuraavassa tarkastellaan näitä artikloja yksityiskohtaisemmin.

#### **Artikla 87**

Artiklassa 87 määrätään valtiontukisäännöistä, jotka saatetaan katsoa yhteismarkkinoiden edun vastaiseksi.

*”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.”*

Artiklassa annetaan lisäksi seikkaperäinen lista tukimuodoista, jotka soveltuvat yhteismarkkinoille. Tällaisia tukimuotoja edustavat muun muassa tuet:

---

<sup>37</sup> Pinto, 2003

- (1) Taloudellisen kehityksen edistämiseksi alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen,*
- (2) Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltioiden taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen ja*
- (3) Tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kannalta ristiriitaisella tavalla*

#### **Artikla 88**

Perustamissopimuksen artiklassa 88 säädetään yhteisön oikeudesta valvoa jäsenvaltioiden valtiontukijärjestelmiä. Komissio valvoo sekä voimassaolevia tukijärjestelmiä että jäsenmaiden suunnitelmia mahdollisesti voimaantuleviksi tukimuodoiksi.

*"Komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioiden kanssa niiden voimassa olevia tukijärjestelmiä. Se tekee jäsenvaltioille ehdotuksia yhteismarkkinoiden asteittaisen kehittämisen tai yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta aiheellisiksi toimenpiteiksi."*

*"Jos komissio vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa. Toteaa, että valtion myöntäm tai valtion varoista myönnetty tuki ei 87 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä."*

Komissio voi päätöksellään määrätä yhteisön säännösten vastaisen tukimuodon poistettavaksi tai määrätä, ettei suunniteltua, yhteisön etua rikkovaa tukea saa panna täytäntöön. Lisäksi artiklan toisen pykälän toisessa kohdassa määrätään, että komissio tai mikä tahansa jäsenvaltio saa viedä mahdollisesti yhteismarkkinoiden etua rikkovan tukimuodon yhteisöjen oikeusistuimen käsittelyyn, mikäli asianomainen jäsenvaltio ei toimi komission määräysten mukaisesti.

#### **Artikla 94**

Artiklassa 94 säädetään Euroopan neuvoston laajamittaisesta oikeudesta puuttua jäsenmaiden verojärjestelmiin, jos niissä todetaan olevan piirteitä, jotka saattavat haitata Euroopan sisämarkkinoiden toimintaa:

*”Neuvosto antaa yksimielisesti komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan direktiivejä jäsenvaltioiden sellaisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä, jotka suoraan vaikuttavat yhteismarkkinoiden toteuttamiseen tai toimintaan.”*

Välittömän verotuksen tapauksiin sovellettaessa artiklaa on käytetty pohjana sille, että välittömän verotuksen kysymyksiä harmonisoidaan EU:ssa niin pitkälti, kun EU:n sisämarkkinoiden etu vaatii. Artikla 94 on toiminut pohjana muun muassa unionin Emoyhtiö- (2003/123/EC) ja Fuusiodirektiiveille (90/434/EEC).

#### **Artikla 293**

Artiklassa 293 määrätään erikseen jäsenvaltioiden oikeudesta ja velvollisuudesta ryhtyä neuvotteluihin taatakseen:

- (1) Henkilöiden turvallisuuden sekä oikeuksien nauttimisen ja niiden suojan samoin edellytysin kuin kukin valtio ne suo omille kansalaisilleen,*
- (2) Kaksinkertaisen verotuksen poistamisen yhteisöjen alueella,*
- (3) Yhtiöiden vastavuoroisen tunnustamisen, yhtiöiden säilymisen oikeushenkilöinä niiden kotipaikan siirtyessä maasta toiseen sekä mahdollisuuden sellaisten yhtiöiden sulautumiseen, jotka eivät kuulu saman kansallisen lainsäädännön alaisuuteen sekä*
- (4) Tuomioistuinten päätösten ja välitystuomioiden vastavuoroiseen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovellettujen menettelyjen yksinkertaistamisen*

Edellä mainitut edellytykset voidaan turvata muun muassa kahden tai useamman jäsenvaltion välisillä verosopimuksilla, joiden alueella EU:lla ei ole toimivaltaa.



Viime vuosina on ollut havaittavissa suuntaus EU:n pyrkimyksistä ottaa vahvemmin kantaa jäsenvaltioidensa verotuskäytäntöihin. Unioni on ottanut hanakammin kantaa jäsenvaltioiden veroratkaisuihin ja yritysveron harmonisointikysymys on nostettu jälleen esiin. Jäsenvaltiot ovat ottaneet unionin vahvemman roolin vastaan ristiriitaisin tuntein. Osin unionin uusi lähestymistapa on herättänyt vahvaa vastustusta etenkin edullisemman verotuksen maissa, kun toisaalta korkeamman verotuksen maissa uudistus on saanut suopeamman vastaanoton. Verotuksen harmonisoinnin onkin katsottu merkitsevän enneminkin Euroopan alueen keskimääräisen verotaakan nostamista kuin sen laskemista ja tästä juontaa harmonisointipyrkimysten suosio korkean verotuksen maissa. EU:n verotuksen harmonisointiprosessia hidastaa kuitenkin yhteisön perustamissopimuksen täydellisen yksimielisyyden vaatimus jäsenvaltioiden kesken päätettäessä verotukseen liittyvistä säännöksistä. Unionin jäsenmaiden harjoittamista hyvin erilaisista verotusmenettelyistä johtuen, tällaista yksimielisyyttä on erittäin vaikea saavuttaa.

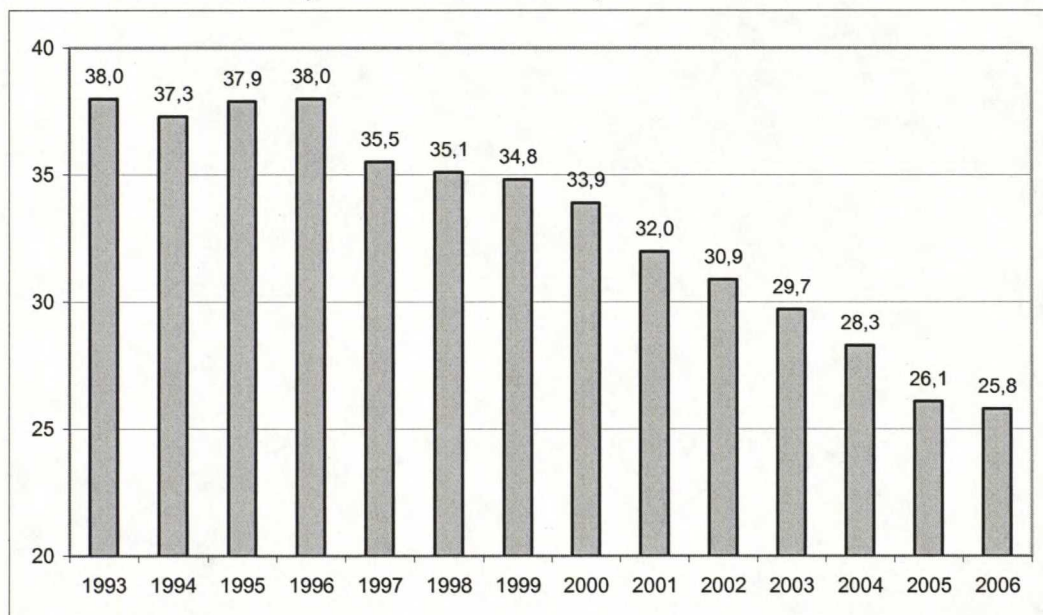
## 5 Yhteisöverokannat EU:ssa

EU-jäsenmaiden välistä verokilpailua käydään yritysverotuksen alueella muun muassa yhteisöverokannan muodossa. Yhteisöverokanta ei kuitenkaan anna kattavaa kuvaa maan yrityksille suuntaamasta kokonaisverotaakasta, sillä ainoastaan yhteisöverokantaa tarkastelemalla ei käy ilmi yritysten kokonaisverotuksen kattavuus ja veropohjan laajuus. Yhteisöverokanta on kuitenkin yksinkertainen keino osoittaa olemassa olevan trendin suunta ja sen etenemisvauhti tarkasteltaessa verokilpailun kehityksen kokonaiskuvaa. Seuraavassa esitellään yhteisöverokantojen kehitystä EU-jäsenmaissa sekä tarkastellaan EU-maiden ja myöhemmin erikseen Baltian maiden verotusrakennetta.

### 5.1 Yhteisöverokantojen kehitys EU-maissa

Kun tarkastellaan EU-alueen yhteisöverokannan kehitystä vuodesta 1993 eteenpäin, on selvästi havaittavissa veroasteen aleneva trendi. Kuvion 2 aikajana on jaettavissa kolmeen kehitysvaiheeseen: 1993-1996, 1997-2000 ja 2001-2006.

**Kuvio 2: Keskimääräisen yhteisöverokannan kehitys EU-alueella 1993-2006**



Lähde: KPMG's Corporate Tax Rate Survey, 2006

Vuodesta 1993 aina vuoteen 1996 saakka EU-jäsenvaltioiden keskimääräinen yhteisöverokanta pysytteli melko korkealla tasolla. Vuonna 1997 alueen keskimääräinen yhteisöverokanta putosi aiemmasta 38 %:sta 35,5 %:iin. Kokonaisuudessaan pudotus oli 2,5 prosenttiyksikköä joka vastasi liki 7 %:n vuotuista verokannan alentamista. Muutos ei johtunut minkään yksittäisen maan suuresta verokannan alentamisesta, vaan useat EU:n jäsenvaltiot päättivät tuolloin laskea yritysten verokantoja hieman ja suuri lasku oli lähinnä pienten muutosten summa.

Vuodesta 1997 voidaan katsoa alkaneen maltillisen yhteisöverokannan alenemisen kauden. Halki Euroopan oli näkyvissä hienoista alenemistrendiä ja tämä maltillinen verokannan kevennys jatkuikin 2000-luvun ensimmäisiin vuosiin saakka. Vuonna 2001 trendi alkoi selvästi kääntyä jyrkemmin laskevaksi, kun uusien Keski- ja Itä-Euroopan kandidaattimaiden jäsenyysneuvottelujen alettua vanhat jäsenvaltiot kokivat tarpeelliseksi aktivoitua verokilpailussa uusia kilpailijoita vastaan. Vuosi 2004 oli käännteentekevä vuosi EU:n historiassa, kun unionin rajat laajentuivat itään päin 10 uuden Keski- ja Itä-Euroopan maan liittyessä unionin jäseniksi. Unionin laajentuminen näkyi myös keskimääräisissä verokannoissa. Huolimatta muutaman vuoden aggressiivisesta verokantojen alentamisesta, oli vanhojen jäsenvaltioiden vuoden 2003 yhteisöverokannan keskiarvo 29,7 % huomattavasti uusien jäsenvaltioiden verokantaa, 18,4 % korkeampi. Uusien jäsenvaltioiden alhainen keskimääräinen yhteisöverokanta alensikin koko Euroopan yhteisöveron keskiarvoa vuonna 2004 28,3 %:iin ja ensimmäisenä kokonaisuutena jäsenyysvuotena 2005 26,1 %:iin. Vuotta myöhemmin 2006 verokannan lasku oli palannut jälleen maltillisemmille urille, sen laskettua ainoastaan 0,3 prosenttiyksikköä 25,8 %:iin.<sup>38</sup>

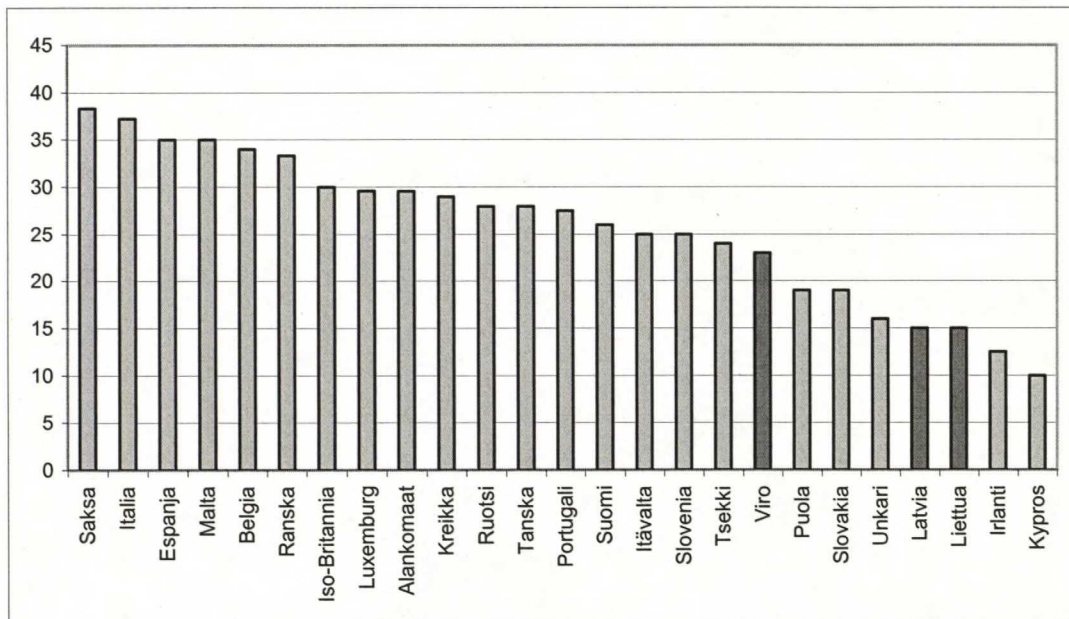
Kuviossa 3 tarkastellaan yksityiskohtaisemmin vuoden 2006 EU-alueen ennätysellisen alhaisen keskimääräisen yhteisöverokannan maakohtaisia osatekijöitä.

---

<sup>38</sup> Eurostat, 2007a



**Kuvio 3: Yhteisöverokanta EU-jäsenvaltioissa vuonna 2006**



Lähde: KPMG's Corporate Tax Rate Survey, 2006

Vanhat EU-jäsenvaltiot Saksa ja Italia edustavat vuoden 2006 EU-alueen korkeimmat yhteisöverokannat omaavia valtioita. Toisessa ääripäässä ovat puolestaan EU:hun vastikään liittyneet uudet jäsenvaltiot Kypros, Liettua ja Latvia. Poikkeuksen vanhojen ja uusien jäsenvaltioiden sijoittelussa tekee Irlanti, joka EU:n vanhana jäsenvaltiona omaa yhden koko EU-alueen alimmista yhteisöverokannoista.

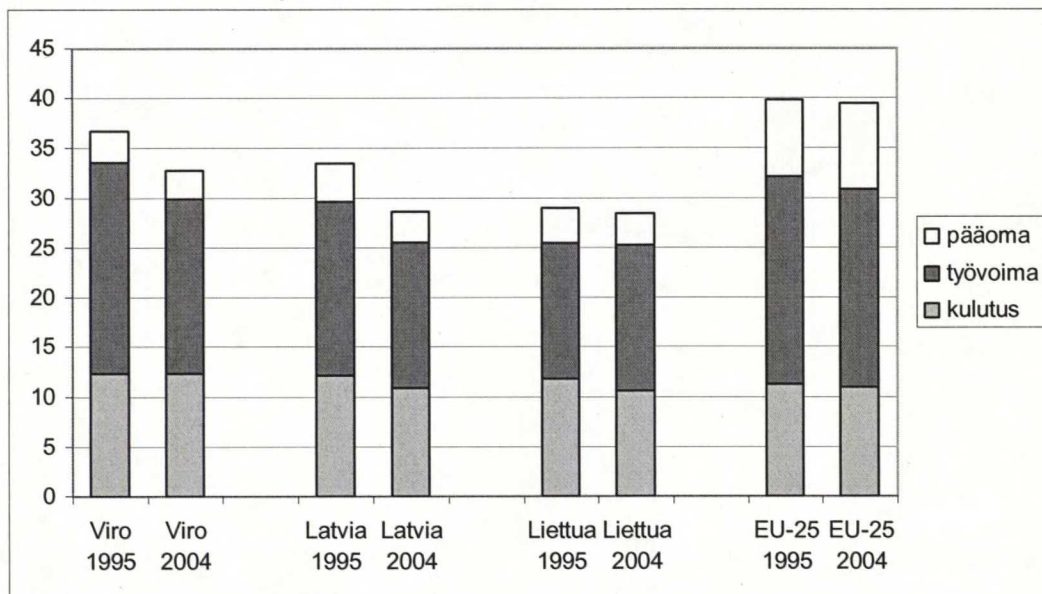
## 5.2 Verorakenne EU-maiden bruttokansantuotteessa

Esimerkkinä yritysverotuksen eroista voidaan tarkastella valtioiden välisten yhteisöverokantojen eroja. On kuitenkin hyvä pitää mielessä yhteisöverokannan suppeahko informaatioarvo, sillä lopulta se kertoo valtion yrityksille suuntaamasta kokonaisverorasitteesta melko vähän. Esimerkiksi EU-alueen korkeinta verokantaa edustavassa Saksassa yritysten verokanta on korkea, mutta veropohja hyvin suppea. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa Saksan valtion verotuotto ei ole kovinkaan suuri. Suomessa puolestaan yhteisöverokanta on keskimääräistä alhaisempi, mutta veropohja on laaja, jolloin valtio kerää vuosittain huomattavat verotuotot<sup>39</sup>.

<sup>39</sup> Pinto, 2003

Baltian maiden verokantojen kehitystä esitellään kuviossa 4. Kuviosta nähdään, että EU-jäsenmaiden keskimääräinen verotaakka muodostaa suuremman osan bruttokansantuotteesta kuin mitä sen osuus on Baltian maissa. Tämä ilmiö näkyy sekä vuoden 1995 että vuoden 2004 luvuissa.

**Kuvio 4: Bruttokansantuotteen verostruktuuuri Baltian maissa ja EU-jäsenvaltioiden keskiarvo vuosina 1995 ja 2004**



Lähde: Eurostat, 2007a

EU-25:n keskiarvo on pysynyt melko muuttumattomana 10-vuotiskauden 1995-2004 pääomaan, työvoimaan sekä kulutukseen kohdistuvien verojen osuuden yltäessä noin 40 %:iin valtion bruttokansantuotteesta. Baltian mailla edellä mainittujen verojen osuus bruttokansantuotteesta on huomattavasti Euroopan alueen keskiarvoa alempi, keskimäärin noin 30 %. Samaan aikaan, kun verrataan Baltian alhaisempaa verokertymää suhteessa EU:n keskimääräiseen arvoon, on kuitenkin huomioitava Baltian julkisen sektorin huomattavasti vaatimattomampi kontribuutio yhteiskunnan sosiaalisiin kustannuksiin. Baltian maiden sosiaalimaksujen osuus bruttokansantuotteesta on ainoastaan 13-14 %, kun sen keskiarvo EU:n jäsenmaissa on noin 25 % ja useissa valtioissa määrä ylittää jopa 30 % bruttokansantuotteesta.<sup>40</sup>

<sup>40</sup> Eurostat, 2007b



Vuonna 1995 Viron verotus mitattuna prosenttiosuutena bruttokansantuotteesta näyttäisi olevan jonkin verran korkeampi kuin Latvian ja huomattavasti Liettuan vastaavaa lukua suurempi. Viron pääomaan, työvoimaan ja kulutukseen kohdistettavien verojen osuus maan bruttokansantuotteesta oli vuonna 1995 yhteensä 36,8 %, kun niiden summa Liettuaassa ylsi ainoastaan 29 %:iin. Latviassa edellä mainittujen verojen osuus oli 33,5 % maan bruttokansantuotteesta. Suhteessa EU-jäsenvaltioiden keskiarvoon Baltian maiden pääomatulojen verotus on huomattavan keveää. Myös työvoiman verotus on keskiarvoa alhaisempaa etenkin Liettuaassa, mutta toisaalta kulutuksen verotus on Latviassa ja Liettuaassa samoissa lukemissa ja Virossa jopa raskaampaa kuin EU-jäsenmaissa keskimäärin.<sup>41</sup>

Tarkasteltaessa kuvion 4 verorakenteen kehitystä Baltian maissa vuosina 1995-2004 on nähtävissä Viron verorakenteen stabiilisuus. Maan verorakenne on pysynyt melko muuttumattomana huolimatta maassa toteutetusta vuoden 2000 verouudistuksesta<sup>42</sup>. Latvian kokonaisverorasitteen osuus bruttokansantuotteesta on laskenut 10 vuoden aikajaksolla 33,5 %:sta 28,6 %:iin samaan aikaan, kun Liettuan verojen summa on pienentynyt huomattavasti maltillisemmin, 0,6 prosenttiyksikön verran. Vuonna 2004 Baltian maiden pääomatulojen verotus on keventynyt entisestään. Verotuksen osuuden muutos on ollut juuri päinvastainen EU:n keskiarvoisen pääomaverotukseen nähden, sillä kun 25 EU-valtion pääomaverotuksen osuus bruttokansantuotteesta on 10 vuoden noussut 7,7 %:sta 8,6 %:iin, on sen osuus kaikissa Baltian maissa laskenut vuodesta 1995 vuoteen 2004<sup>43</sup>.

Baltian maiden verorakenteen pohjalta voidaan vetää erinäisiä johtopäätöksiä. Jos lähdetään tarkastelemaan kulutuksen verotusta, havaitaan että kulutuksen verotuksen osuus bruttokansantuotteesta on melko identtinen kaikissa kolmessa Baltian maassa ja lisäksi EU-25:ssä. Tämä viestii siitä, ettei Baltian maissa kuten muuallakaan EU:ssa pyritä hillitsemään kulutusta raskain veroin. Toisaalta Baltia-kontekstissa voidaan myös todeta, etteivät Baltian maat ole myöskään pyrkineet kannustamaan nopeasti kohonnutta yksityistä kulutusta erilaisin verohelpotuksin, vaan maissa on luotettu talouskasvun mukanaan tuomaan kulutuksen kasvuun.

---

<sup>41</sup> Sunley et al., 2005

<sup>42</sup> Eesti Pank, 2006

<sup>43</sup> Eurostat, 2007b



Työvoimanverotuksessa Baltian maat eroavat keskenään. Viron työvoimaverotuksen osuus maan bruttokansantuotteesta on Baltian maista korkein ja melko samalla tasolla EU-25:n keskiarvon kanssa. Latviassa ja Liettuaassa työvoiman verotus muodosti vuonna 2004 jotakuinkin keskenään samansuuruisen osan bruttokansantuotteesta, mutta Latviassa osuus oli sittemmin vähentynyt, kun se puolestaan Liettuaassa on lisääntynyt.

Näiden työvoiman verotuksen tunnuslukujen takana on paljon informaatiota. Viron työvoiman korkeampi verotus suhteessa muihin Baltian maihin saattaisi kieliiä Montin muistiossa mainitusta liikkumattomien tuotannontekijän ankarammasta verotuksesta valtioiden kansainvälisen verokilpailun yhteydessä. Tällöin Viron työvoiman verotuksen suurempi osuus maan bruttokansantuotteesta selittyisi maan osallistumisella kansainväliseen verokilpailuun pitämällä yrityksille mahdollisimman pientä verokantaa ja verottamalla ankarammin liikkumatonta pääomaa, tässä työntekijöitä. Toisaalta on kuitenkin huomioitava, ettei Viron työvoiman verotuksen osuus ylitä EU-25:n keskiarvoa. Tämä viittaisi siihen, että Virossa työvoiman verotus on toistaiseksi melko normaalilla tasolla ja Latvian ja Liettuan työvoimaverotuksen taso on tavallista alhaisempaa.

Edellisen perusteella voidaan olettaa työn verotuksen olevan Virossa Latviaa ja Liettuaa korkeammalla tasolla. Myöhemmin tarkasteltavan Baltian maiden ansiotuloverotuksen pohjalta paljastuu, että tilanne on kuitenkin täysin päinvastainen. Virossa työntekijä maksaa ainoastaan 22 % veroa ansiotulostaan, kun työntekijä Latviassa joutuu maksamaan 25 % ja Liettuaassa 27 % veroa ansioistaan. Tilanteen epäsuhta aiheutunee Latviassa ja Liettuaassa yhä kukoistavasta harmaasta taloudesta. Kummassakin maassa toimii vielä merkittävä määrä työntekijöitä, jotka eivät ilmoita kaikkia tulojaan verottajalle. Virossa jo harvinaisemmaksi käynyt kirjekuoripalkkojen perinne on elinvoimainen erityisesti paikallisissa pienyrityksissä Latviassa ja Liettuaassa, joskin ilmiö on myös näissä maissa osoittanut vähenemisen merkkejä<sup>44</sup>.

Lopuksi tarkastellaan vielä Baltian maiden pääoman verotusta. Tässä kohtaa Baltian maiden bruttokansantuotteen verorakenteet eroavat merkittävästi EU-25:n keskiarvosta.

---

<sup>44</sup> Heliste et al., 2007

Kuten kuviossa 3 havaittiin, Baltian maiden yhteisöverokannat ovat huomattavasti useimpia muita EU-jäsenmaita alhaisemmat. Kuvion 4 pohjalta voidaan myös päätellä, etteivät Baltian maiden yritysverotuksen veropohjat ole juuri EU keskiarvoa suuremmat, sillä Baltian maat säilyttävät verotuksellisen edun verrattaessa yritysten kokonaisverotaakkaa. Kuviossa 4 esitetty Baltian bruttokansantuotteen verorakenne eroaa pääomaverotuksen kohdalla selvästi EU-25:n luvuista. Viron pääomaverotus muodosti vuonna 2004 ainoastaan 2,9 % maan bruttokansantuotteesta. Huolimatta Viron yritysverotuksen taajaan mainostetusta edullisuudesta, Latvian ja Liettuan luvut eivät jää paljoakaan jälkeen kummankin maan pääomaverotuksen osuuden ollessa vuonna 2004 3,1 %.

Baltian maiden bruttokansantuotteeseen suhteutettu verotaso vaikuttaa kautta linjan olevan EU-jäsenmaiden keskiarvoa alhaisempi. Osin tähän on syynä Baltian maiden julkisen sektorin alhainen kontribuutio erilaisiin sosiaalitukiin ja -maksuihin. Toisaalta Baltian maiden verotason alhaisuus antaa myös vahvaa signaalia Baltian maiden verokilpailupotentiaalista.

### **5.3 Baltian maiden verorakenne**

Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin Viron, Latvian ja Liettuan verorakennetta suhteessa maiden bruttokansantuotteeseen. Aikaväliksi on valittu vuodet 1995-2004. 1990-luvun alun bruttokansantuoteluvut ovat melko vertailukelvottomassa asemassa, sillä heti itsenäisyyden jälkeisinä vuosina Baltian maiden inflaatioasteet nousivat yli tuhanteen prosenttiin<sup>45</sup>. Nämä luonnottomat hyperinflaatioasteet vääristivät kaikkia makrotalouden lukuja.

Uusille EU-jäsenvaltioille on ollut tyypillistä työvoiman verotuksen melko korkea osuus valtion kokonaisverosaamisista<sup>46</sup>. Sama trendi on nähtävissä myös kaikkien kolmen Baltian maan verorakenteissa työvoiman verotuksen muodostaessa suurimman osan kokonaisveroista ennen kulutuksen ja pääoman verojen kertymää. Kuviossa 5-7

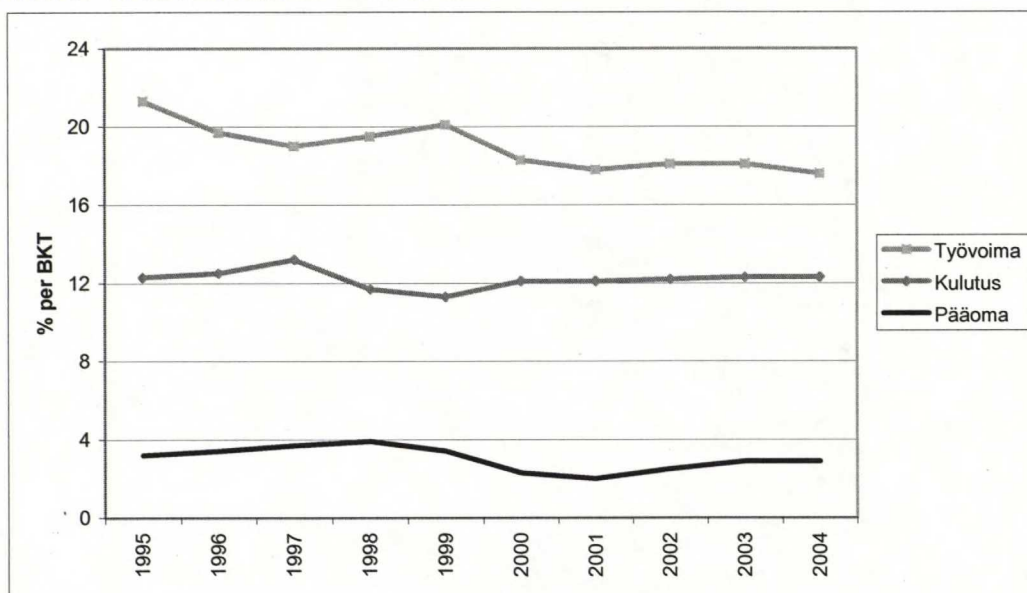
---

<sup>45</sup> Tiusanen ja Talvitie, 1998

<sup>46</sup> Vörk et al., 2006

esitellään yksityiskohtaisemmin kunkin Baltian maan verorakennetta ja sen kehitystä vuosina 1995-2004.

**Kuvio 5: Viron verorakenne vuonna 2004**

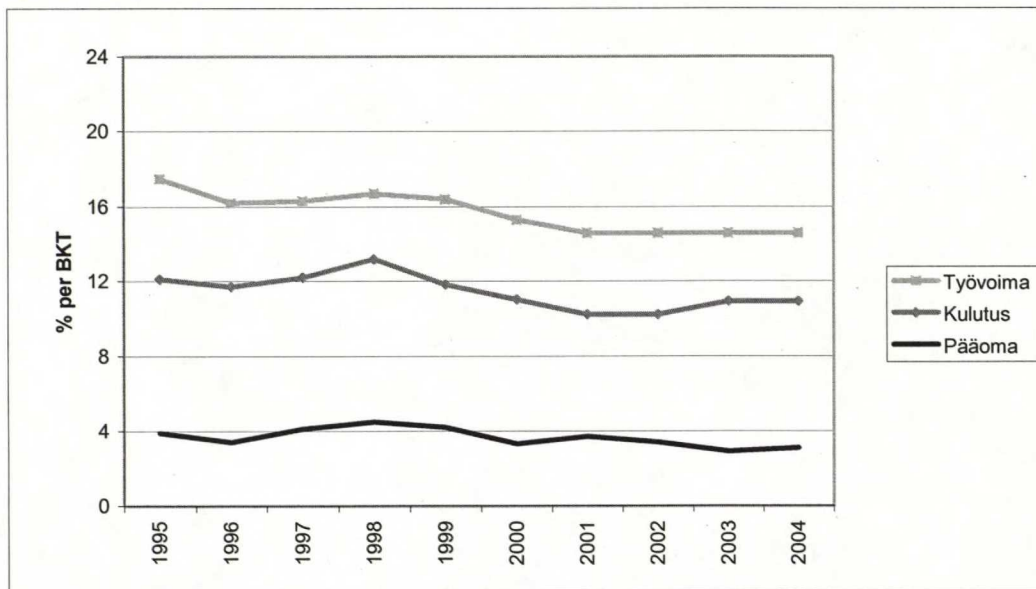


Lähde: Eurostat, 2007a

Kuviosta 5 havaitaan, että Viron pääomaverotuksen taso on laskenut 1990-luvun puolivälistä 2000-luvun puoliväliin siirryttäessä. Laskevaan trendiin on osin vaikuttanut valtion täytäntöön panema, valtion verotuskäytännöt uudistava veroreformi vuonna 2000. Muutaman vuoden kuluttua verouudistuksesta, Viron pääomaverotuksen taso on lähtenyt nousu-urille. Tähän lienee suurena syynä maahan etabloituneiden ulkomaisten yritysten lukumäärän kasvu. Vuoden 2000 verouudistuksen voidaan katsoa vaikuttaneen myös kulutuksen ja työvoiman verotuksen osuuteen Virossa. Kulutuksen verotus on hienoisesti noussut 2000-luvulla, kun taas työvoiman verojen osuus maan bruttokansantuotteesta laski melko jyrkästi verokäytäntöjen uudistuttua.



**Kuvio 6: Latvian verorakenne vuonna 2004**

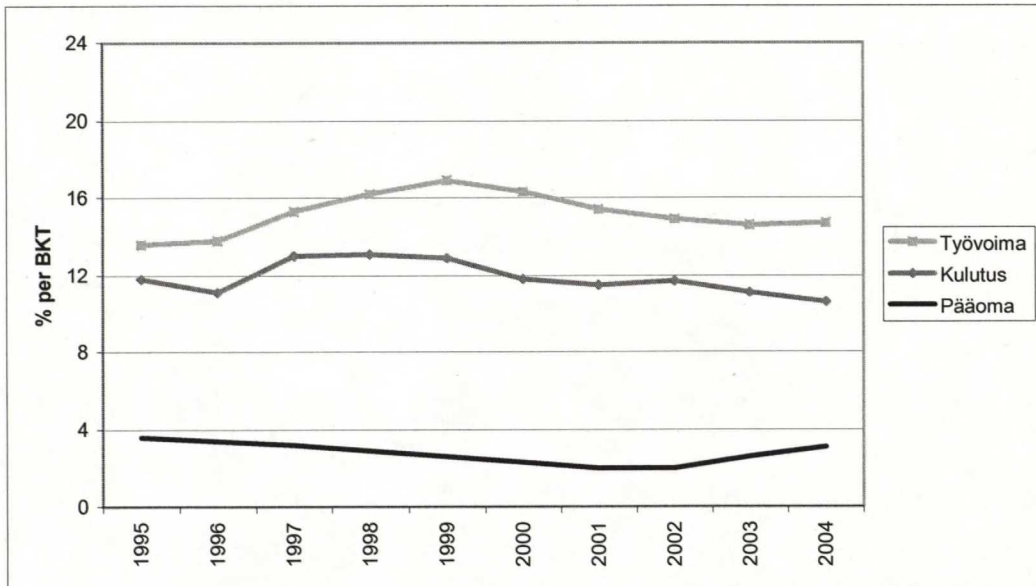


Lähde: Eurostat, 2007a

Verrattaessa Latvian bruttokansantuotteen verorakennetta Viron vastaavaan, on huomattavin ero työvoiman verotuksen tasossa (kuvio 6). Latviassa työvoimaan kohdistunut verotaakka muodostaa huomattavasti pienemmän osan bruttokansantuotteesta. Muutoin Latvian verorakenteen muutokset ovat olleet melko samansuuntaisia Viron verostruktuurin kehityksen kanssa. Työvoiman ja pääoman verotus ovat keventyneet samaan aikaan, kun kulutukseen kohdistuvien verojen osuus bruttokansantuotteesta on kasvanut. Latvian verorakenteessa on havaittavissa nousua kaikkien verotyyppien kohdalla vuonna 1998 Venäjän kriisin aikaan. Nousun aiheuttaa bruttokansantuotteen väliaikainen lasku kriisin seurauksena. Venäjän valuuttakriisi vaikutti Baltian maista pahiten juuri Latvian talouteen, joka oli tuolloin melko tiiviisti vielä Venäjän talouden vaikutuksen alaisena suurten venäläisperäisten investointien ja aktiiviesen idänkaupan myötä<sup>47</sup>.

<sup>47</sup> Taro, 1999

Kuvio 7: Liettuan verorakenne vuonna 2004



Lähde: Eurostat, 2007a

Liettuaassa verorakenteiden muutos poikkeaa hieman Viron ja Latvian kehityssuunnasta (kuvio 7). Työvoiman verotuksen osuus bruttokansantuotteesta on lähtenyt melko vaatimattomista luvuista liikkeelle ja onkin vuodesta 1995 lähtien kasvanut aina vuosituhannen vaihteeseen saakka. Tämän jälkeen työvoimaan kohdistuvan verotuksen osuus bruttokansantuotteesta on laskenut maltillisesti. Liettuassa kulutusverotuksen osuus on niin ikään laskenut, kun sen muutos Virossa ja Latviassa on ollut 2000-luvulla hiljalleen nouseva. Pääomaverotuksen osuus on melko yhtenevä muiden Baltian maiden kanssa ja sen kehitys on ollut miltei identtistä Viron pääomaverotuksen kehityksen kanssa.

Baltian maiden verorakenteiden kehityksessä näkyvät pitkälti samat suuntaukset, joita käsiteltiin edellisessä luvussa. Pääoman verotus on kaikissa kolmessa Baltian maassa alhaista ja myös kulutuksen verotustrendit myötäilevät toisiaan näiden kolmen valtion kesken. Suurimmat erot tulevast esiin työvoiman verotuksessa. Näihin eroihin vaikuttaa muun muassa jo aiemmin mainittu harmaan talouden ongelma Latviassa ja Liettuassa.

## 6 Baltian maiden verojärjestelmät

Ennen itsenäistymistä Baltian maissa vallitsi sosialistinen valtiojohtoinen hallintojärjestelmä, jossa yritykset toimivat julkisen määräysvallan alaisena. Yritystoimintaa normittavalle lainsäädännölle ei näissä olosuhteissa ollut tarvetta, sillä kaikki yritystoiminta tapahtui valtion suunnitelmatalouden alaisena, byrokratiahallinnon alla.<sup>48</sup> Näistä lähtökohdista Baltian maiden oli itsenäistymisen jälkeen ryhdyttävä rakentamaan lainsäädäntöä tyhjän päälle, aiemman lainsäädännöllisen kehyksen pitkälti puuttuessa.

### 6.1 Baltian tasaveromalli

Baltian verojärjestelmiin liittyy kaksi siirtymätalouksien verotusta vahvasti leimaavaa piirrettä. Ensiksi, Baltian maat olivat neuvostovallan päättymisen jälkeen melko halukkaita antamaan tilaa kansalaisten yksityiselle kulutukselle. Tätä liikkumavaraa pyrittiin lisäämään muun muassa edullisen verotuksen keinoin.<sup>49</sup> Toiseksi, siirtymätalouksille tyypilliseen tapaan baltialaiset veronmaksajat eivät maiden itsenäistyttyä olleet erityisen innokkaita ilmoittamaan ansiotulojaan verottajalle. Baltian maat valitsivatkin tämän vuoksi mahdollisimman yksinkertaisen verojärjestelmän, joka tehostaisi verojärjestelmän läpinäkyvyyttä ja kannustaisi kansalaisia tulojen ilmoittamiseen.<sup>50</sup>

Baltian maiden henkilöverotus perustuu tasaveroon. Henkilön ansiotulojen verotus tapahtuu siis aina vakioverokannan mukaisesti, eikä Suomen tapaan ole riippuvainen henkilön tulotasosta. Viro ja Liettua siirtyivät tasaveroon veroreformin yhteydessä vuonna 1994 ja Latvia kolmea vuotta myöhemmin vuonna 1997. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen koko Itä-Euroopassa oli henkilöverotuksessa näkyvissä vahva pyrkimys ainoastaan kolmeen veroluokkaan. Tästä erosivat ainoastaan Slovenia kuudella veroluokalla ja Baltian maat tasaverokannallaan<sup>51</sup>. Tänä päivänä Itä-

---

<sup>48</sup> Peng, 2000

<sup>49</sup> Tiisanen et al., 2004

<sup>50</sup> OECD, 2000

<sup>51</sup> Grabowski, 2005



Euroopassa tasavero on jo melko tavallinen verotuskäytäntö, johon Baltian maat siirtyivät ensimmäisessä aallossa 1990-luvun keskivaiheilla ja johon esimerkiksi Venäjä, Ukraina, Slovakia, Georgia ja Romania vaihtoivat 2000-luvun puolella<sup>52</sup>. Baltian maiden implementoidessa tasaveron, ne päätyivät asettamaan melko korkean tasaverokannan. Latvia ja Liettua säätivät tasaverokannaksi korkeimman siihen saakka käytetyn verokannan, kun taas Viro päätyi jotakuinkin aiempien veroasteiden keskiarvoon. Myöhemmässä vaiheessa tasaveroon siirtyneet valtiot ovat tyypillisesti suosineet veroasteikkonsa alhaisempia verokantoja.<sup>53</sup>

Yritysverotuksen osalta Viron verojärjestelmä poikkeaa Latvian ja Liettuan veromallista, sillä Virossa ei veroteta lainkaan yritykseen uudelleen investoituja, kotiuttamattomia tuloja. Toisaalta, Latvian ja Liettuan yhteisöverokannat ovat Euroopan alhaisimpien joukossa, kun taas Viron veroprosentti lähenee unionin jäsenvaltioiden keskimääräistä veroprosenttia.

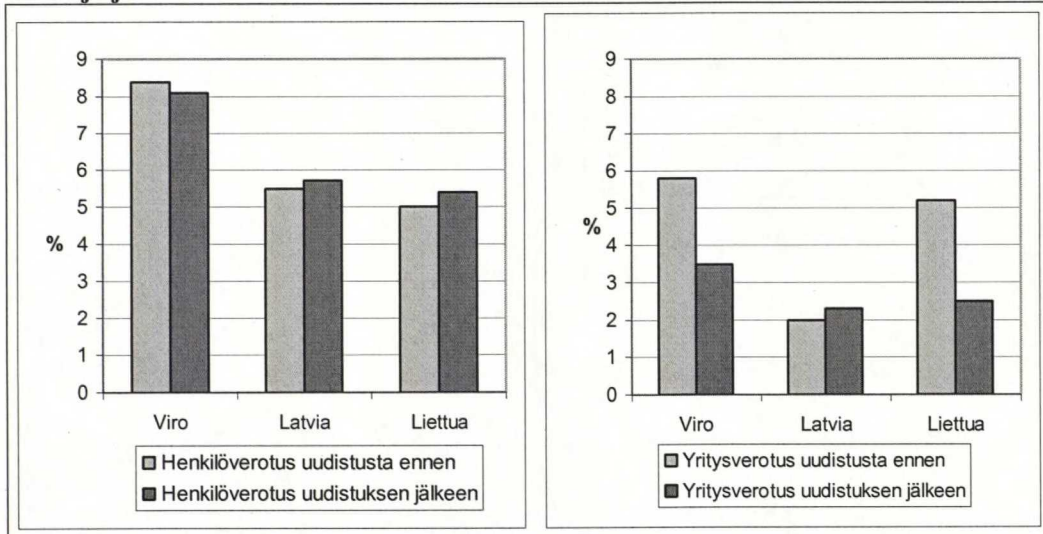
Kuviossa 8 tarkastellaan Viron, Latvian ja Liettuan henkilö- ja yritysverotuksen osuutta maiden bruttokansantuotteesta yhtä vuotta ennen ja jälkeen maissa toteutettujen tasaverouudistusten. On huomioitava, että kuvioden vuodet eivät ole identtiset kolmen Baltian maan kesken, sillä Viro ja Liettua siirtyivät tasaveroon kolme vuotta ennen Latviaa. Kuviossa Viron ja Liettuan luvut kuvaavat tilannetta vuosina 1993 ja 1994, kun Latvian kohdalla puolestaan tarkastellaan tilannetta vuosina 1996 ja 1997.

---

<sup>52</sup> Keen et al., 2006

<sup>53</sup> Euroopan parlamentti, 2003

**Kuvio 8: Baltian maiden henkilö- ja yritysverokertymä bruttokansantuotteessa vuosi ennen ja jälkeen tasaverouudistuksen**



Lähde: Keen, Yitae ja Varsano

Henkilöverotuksen osalta siirtyminen tasaveromalliin ei tuonut suuria muutoksia Baltian maiden bruttokansantuotteiden verokertymään. Virossa keskiarvoisen verokannan implementointi laski tuloja hieman. Latviassa ja Liettuaassa puolestaan suurempien verokantojen myötä henkilöverotuksen osuus on kasvanut maltillisesti<sup>54</sup>. Koska Latviassa ja Liettuaassa otettiin käyttöön korkeimmat aiemmin käytössä olleet verokannat, verotuksen osuuden kasvu vaikuttaa kuitenkin hälyttävän pieneltä. Pienien lisäysten takana lienee mahdollisuus suuremmasta ansiotulojen ilmoittamatta jättämisestä verojen noustua.

Yritysverotuksen osuudessa on tapahtunut tasaveroreformin jälkeen henkilöverotusta suurempia muutoksia. Virossa ja Latviassa yhteisöiltä perittyjen verorahojen osuus bruttokansantuotteesta laski merkittävästi. Tämä kielii osin tasaverouudistuksen potentiaalisesta verokilpailutekijästä. Toisaalta Latvia, joka on avoimimmin julistanut kilpailevansa alhaisella yhteisöverokannalla, on itse asiassa päätnyt vastaanottamaan hieman enemmän veroja yhteisöiltä kuin ennen tasaverouudistusta. Tätä kehityskulkua ei tule kuitenkaan leimata merkittäväksi käännteeksi, sillä tosiasiasa verotulojen nousu vaikuttaa olevan orgaanisen yritys-kannan kasvun seurausta. Tasaverouudistuksen yhteydessä Latvia nimittäin päätyi pitämään saman 25 % verokannan yrityksille, kuin mikä sillä oli käytössään ennen reformia.

<sup>54</sup> Sunley et al., 2005



## 6.2 Viron verojärjestelmän piirteitä

Viron ensimmäinen nykyaikainen yritysveromalli otettiin käyttöön verouudistuksen yhteydessä vuonna 1994. Aiemmin käytössä olleet progressiivisesti laskettavat verokannat siirtyivät historiaan, kun tilalle määrättiin kaikille, niin yksityis- kuin oikeushenkilöille samansuuruinen, 26 %:n tasavero. Progressiivisuuden poistaminen tähtäsi verojärjestelmän yksinkertaistamiseen ja kun verolainsäädännöstä poistettiin samaan aikaan suuri määrä poikkeuksia, luotiin tuolloin uudenlainen systemaattinen ja suoraviivainen yritysverojärjestelmä<sup>55</sup>.

Huolimatta tasaveromallin tuomasta suuresta muutoksesta Viron vuoden 1994 veroreformissa, on ehdottomasti enemmän huomiota saanut vuoden 2000 verouudistus. Viron toisen yritysverouudistuksen tavoitteena oli tehostaa pääomainvestointien hakeutumista maahan ja edistää maan taloudellista kehitystä<sup>56</sup>. Viron valtionhallinnon päämääränä oli esitellä Euroopan verotusperinteistä poikkeava, yrityksiä suosiva ja niiden kehittämiseen kannustava verojärjestelmä, joka olisi omiaan houkuttelemaan ulkomaista pääomaa pieneen maahan. Vuonna 2000 Viro esittelikin uuden yritysveromallin, jonka huomattavin muutos näkyi yritysverotuksen ajankohdassa; yrityksen voittoa verotetaan vasta sen kotiuttaessa vapaita voittovaroja omistajilleen esimerkiksi osingonjaon muodossa. Kaikki yritysten voittovarot, jotka investoidaan takaisin paikalliseen liiketoimintaan ja sen kehittämiseen ovat siis toistaiseksi ”verovapaita” verotuksen siirtyessä myöhempään ajankohtaan.<sup>57</sup>

Vuoden 1994 verouudistuksen yhteydessä yritys maksoi voitoistaan normaalia yhteisöverokannan mukaista veroa ja voittoja jakaessaan 26/74 veron netto-osingoistaan. Veropohja laskettiin vähentämällä ensin kokonaisvoitosta 26 % ja vasta saadusta erotuksesta laskettiin 26 %:n verojen osuus. Osakkeenomistajilla myönnettiin 1994 vuoden systeemissä yhtiöveronhyvytys ja tästä seurasi, että jaettuja voittovaroja verotettiin ainoastaan osakkeenomistajien henkilökohtaisella verokannalla<sup>58</sup>. Vuoden 2000 veroreformin jälkeen yrityksen jakaessa voittovaroja, verottaa Viron valtio voittoja normaalin yhteisöverokannan mukaisesti. Kahdenkertaisen osinkojen

---

<sup>55</sup> Berghäll, 2002

<sup>56</sup> Eurostat, 2007b

<sup>57</sup> Deloitte ja Touche, 2004a

<sup>58</sup> Berg, 1997



verotuksen välttämiseksi Viron valtio on myöntänyt verohyvityksen virolaisille ja Virossa kiinteän toimipaikan omaaville ulkomaisille yrityksille maksettujen osinkojen veroista. Viron valitsema veromalli on ollut hyvin suosittu yritysten keskuudessa ja valtio on onnistunut tavoitteessaan houkutella ulkomaisia yrityksiä kehittämään Virossa sijaitsevia tytäryhtiöitään uudelleensijoitettavien varojen nollaveroprosentin houkuttelemana.

Viron yritysverojärjestelmä on uudelleen yritykseen sijoitettavien voittojen tuloverovapauden osalta näennäisen kevyt. Virossa sijaitsevat yritykset joutuvat kuitenkin maksamaan veroja palveluista ja muista kuluista, jotka ovat perinteisen verojärjestelmän mukaan usein verovähennyskelpoisia tai verotuksessa neutraaleja. Tämä paikallisen verotuksen piirre nostaa yrityksen keskimääräistä verotaakkaa laajentamalla veropohjaa huomattavasti. Kun mannereurooppalaisessa, perinteisessä verojärjestelmässä verot lasketaan tuloslaskelman voittojen ja tappioiden erotuksen pohjalta, Virossa yrityksen jakamat osingot ja muu voitonjako muodostavat verotettavan tulon pohjan. Virossa toimivan yrityksen verotettava kokonaisvoitto määräytyykin yrityksen jakamien osinkojen ja muun voitonjaon ohella myös työntekijälle myönnettyjen luontaisetujen, lahjojen, lahjoitusten, edustuskulujen sekä liiketoimintaan kuulumattomien menojen ja kulujen summan pohjalta. Viron verojärjestelmän erästä erityispiirrettä edustaa juuri työntekijöille myönnettävien luontaisetujen verotus: luontaisetujen verotus kohdistuu kokonaan työnantajaan eikä työntekijää veroteta näistä ylimääräisistä eduista lainkaan. Perinteisessä verojärjestelmässä työntekijän luontoisedut luetaan tyypillisesti verotuksessa osaksi palkkaa.<sup>59</sup> Maan kassaperusteisuuteen nojaavassa yksinkertaistetussa yritysverotusjärjestelmässä suunnitelman mukaisia poistoja ja omaisuuden arvonalentumisia koskevaa säännöstöä ei tarvita lainkaan<sup>60</sup>.

Viron modernissa verotussysteemissä esiintyy myös muita käänteentekeviä eroja suhteessa perinteiseen verotuskäytäntöön. Viron kauppakaareissa määrätään, että osinkoja saadaan jakaa yrityksen voitoista vasta, kun siitä on vähennetty edellisten vuosien tappiot. Tämän säännöksen vuoksi lainsäädännössä ei erikseen määrätä tappion

---

<sup>59</sup> Näin on myös perinteistä verojärjestelmää edustavassa Suomen Tuloverolaissa 64 §, 1 momentti.

<sup>60</sup> Deloitte & Touche, 2003

tasaamisen määrärajoista, sillä kaikki edellisten vuosien tappiot saadaan ja on tasattava ennen tilikauden voittojen kotiuttamista omistajille.

Viron valtio on asettanut lähdeveron ulkomaisille yhteisöille maksettavista osingoista. Lähdevero tulee kuitenkin maksettavaksi ainoastaan yrityksille, jotka omistavat vähemmän kuin 15 % paikallisesta yrityksestä. Vuonna 2009 omistusvaatimus lasketaan 10 %:iin EU:n Emoyhtiödirektiivin mukaisesti.

Viisi vuotta viimeisimmän verouudistuksen jälkeen Viron parlamentti päätti alentaa yksityishenkilöiden ja yritysten verotusta. Hallitus julkaisi vuonna 2005 uuden vero-ohjelman, jonka tavoitteena oli tasaveron asteittainen madaltaminen. Kun tasaveroprosentti oli nyt miltei kymmenen vuoden ajan ollut 26 % ja EU-jäsenvaltioissa yhteisöverokannoissa oli havaittavissa selvä laskeva trendi, teki Viron hallitus päätöksen yhteisöveron laskemisesta 24 %:iin. Hallituksen vero-ohjelman mukaisesti veroa alennettiin vielä vuonna 2006 ja 2007 yhdellä prosenttiyksiköllä ja vuodelle 2008 on suunniteltu vielä yhden prosenttiyksikön suuruinen veroalennus. Vuoteen 2009 mennessä tasavero on suunniteltu laskettavan historiallisesti alimmilleen, 20 %:iin. Lisäksi Viron uusi hallitus on hallitusohjelmassaan vuosille 2007-2011 kirjannut veroalennusten jatkamisesta vuonna 2010 19 %:iin ja vuonna 2011 18 %:iin. Kyseinen verouudistus on toteutuessaan suuren luokan muutos valtion verotuloihin, sen koskiessa yksityishenkilöiden ansiotuloverotusta, pääomatulojen verotusta sekä yhteisöverotusta.

Viro joutuu muuttamaan yritysverojärjestelmäänsä vuonna 2009, kun EU:n sille myöntämä siirtymäaika ulkomaisten konsernien verokohtelusta päättyy. Virolle myönnettiin EU-jäsenyyden kynnyksellä vuonna 2003 erityislupa tilapäiseen järjestelyyn, jonka perusteella:

*"Se voi verottaessaan yritysten jaetuista voitoista saatuja tuloja, mutta ei jakamattomia voittoja, 31. joulukuuta 2008 saakka kantaa veroa niistä voitoista, joita virolaiset yritykset maksavat muissa jäsenvaltiossa toimiville emoyhtiöilleen."*

Vuoden 2009 alusta lähtien Viron tulee verotuksessaan alkaa noudattaa Euroopan yhteisön lain Emo-tytäryhtiödirektiiviä (90/435/ETY), jonka mukaan tytäryhtiön



emoyhtiölleen jakama voitto on lähdeverosta vapaata, mikäli emoyhtiön omistus tytäryhtiön pääomasta on vähintään 25 %.

### 6.3 Latvian verojärjestelmän piirteitä

Latvia uudisti verotustaan vuonna 1997 ottaen käyttöön Viron ja Liettuan tavoin tasaveron. Latvian aiempi verojärjestelmä oli sikäli kiinnostava, että valtiolla oli käytössään melko harvinainen degressiivinen verotuskäytäntö. Degressiivinen verojärjestelmä edustaa tunnetumman, progressiivisen järjestelmän vastakohtaa, jossa ansiotulojen noustessa verokanta pienenee. Latviassa oli aiemmin verotettu pienituloisia 25 %:n ja suurituloisia 10 %:n verokannalla. Vuoden 1997 uudistuksessa Latvia valitsi 25 % verokannan henkilökohtaisen ansiotulon tasaverokannaksi. Degressiivisen verojärjestelmän muuttaminen aiheutti Latviassa melko epätavallisen tilanteen, kun tasaveroon siirtyminen aiheutti suurituloisille verotuksen nousua samalla kun valtion verotulot kasvoivat.<sup>61</sup>

Latvian yhteisöverokanta säädettiin vuoden 1997 uudistuksen yhteydessä niin ikään 25 %:iin. Latvian yritysverotus poikkeaa Viron ja Liettuan veromallista yritysten eduksi sikäli, ettei yritysten jakamista osingoista tai korkotuotoista makseta veroa lainkaan. Latvian vuoden 1997 veroreformin jälkeen henkilöverotuksen tasaveron on säilynyt ennallaan, mutta yhteisöverokantaa on laskettu. Tämä piirre on hyvin tyypillinen valtioilla, jotka pyrkivät houkuttelemaan ulkomaisia sijoituksia verokilpailun avulla. Montin ristin mukaisesti yhteisöille suunnattua verokantaa alennetaan, sillä yhteisöt ovat nyky maailmassa melko vapaita liikkumaan, kun taas ”liikkumattomamman” työvoiman verotus pidetään ennallaan.

Latviassa on vuodesta 2001 laskettu yritysverotuksen tasoa merkittävästi 25 %:sta aina 15 %:iin. Alun perin Latviassa perusteltiin yhteisöverokannan laskemista kilpailusyyllä. Liettuan yhteisöverokanta oli jo aiemmin laskettu 15 %:iin ja Viro kilpaili muutoin yrityksiä suosivalla verotusjärjestelmällään, jolloin Latvia koki omalle kilpailukyvyllään ratkaisevaksi alentaa yritysverokantaansa. Latvia tarkkaili myös 2000-luvun alussa tiiviisti Irlannin liikkeitä yritysverotuksen taholla ja kun Irlanti vuonna

---

<sup>61</sup> Keen et al., 2006



2002 laski ennestään alhaisen yritysveronsa 16 %:sta 12,5 %:iin, määritteli Latvia uudeksi tavoitteekseen laskea niin ikään yhteisöverokantansa samaan, 12,5 %:iin ollakseen mahdollisimman kilpailukykyinen vaihtoehto yrityksille EU:n sisämarkkinoilla. Latvia myönsi pienille yrityksille aina vuoteen 2004 asti verohelpotusta vähentämällä 20 % yhteisöverokannan mukaan lasketusta verotaakasta. EU:hun liittymisen yhteydessä vuonna 2004 Latvia kuitenkin luopui tästä pienistä yrityksiä suosivasta järjestelmästä<sup>62</sup>.

Henkilöverotuksen taso on säilynyt Latviassa ennallaan aina vuoden 1997 verouudistuksesta lähtien. Luonnollisia henkilöitä verotetaan 25 %:n tasaverokannalla ansiotuloista, yrittäjän tuloista, eläkkeistä, taloudellisen toiminnan tuloista sekä muista bonuksista, korvauksista, palkkioista ja maksuista jotka on vastaanotettu Latviassa. Lisäksi Latvian henkilöverotus perustuu asuinvaltioperiaatteen mukaiseen verotukseen, jolloin Latvian kansalaiset ovat verovelvollisia Latviassa maailmanlaajuisesta tulostaan (ellei kahdenvälisissä verosopimuksissa ole muuta määrätty). Latvialla on kuitenkin käytössään kaksinkertaisen verotuksen ehkäisevä lauseke, jonka mukaan Latviassa ulkomaisesta tulosta maksettavaa summaa vähennetään ulkomaille jo maksetun veron määrällä<sup>63</sup>.

Latviassa on käytössä menojäännöspoistojärjestelmä. Latvian lainsäädännössä on määritelty näin ollen perinteisemmin käytettyjen poistovuosien sijaan poistoprosentit koneistolle ja rakennuksille.

Latvian yritysverojärjestelmä on rakennettu traditionaalisen verojärjestelmän pohjalle ja muistuttaa sikäli Euroopan maissa tyypillisiä verotuskäytänteitä. Merkittävimpänä, yritystoimintaan suosivana menettelynä mainittakoon korkotuottojen sekä latvialaisen tai muuhun EU:n jäsenvaltioon rekisteröityneen yrityksen jakamien osinkojen verovapaus. Lisäksi Latvian valtio myöntää veroalennuksia yrityksille, jotka osallistuvat eräisiin suuriin investointeihin. Latviassa on niin ikään neljä erityistalousaluetta, jossa yritykset nauttivat jäljempänä tarkemmin eritellyistä veroeduista ja muista kannusteista.

---

<sup>62</sup>Deloitte & Touche, 2004b

<sup>63</sup> Law on Personal Income Tax

Latvia verottaa paikallisten yritysten ulkomaille suuntautuvaa voitonjakoa samoin kuin korkotuottoja 10 % verokannan mukaisesti. Lisäksi kaikkia latvialaisten yritysten sekä Latviaan sijoittuneiden yritysten kiinteiden toimipaikkojen <sup>64</sup> maksuille matalan verotuksen maihin tai verovapaille alueille asetetaan Latviassa 15 %:n lähdevero.

#### 6.4 Liettuan verojärjestelmän piirteitä

Liettua toteutti yritysveroreformin samaan aikaan Viron kanssa vuonna 1994, jolloin Liettuassa siirryttiin tasaverokantaan. Henkilöverotuksessa Liettualla oli aiemmin ollut käytössä verokantoja 18 ja 33 %:n väliltä. Baltian maille tyypilliseen tapaan, myös Liettua valitsi korkean tasaverokannan, 33 % henkilöverotuksessa käytettäväksi. Henkilöverotuksen raju nousu toi huomattavan lisäyksen valtion kassaan verotulojen kasvaessa.<sup>65</sup>

Liettuan verouudistus erosi Viron veroreformista samoin kuin Latvian myöhemmin toteuttamasta tasaverouudistuksesta siinä, että Liettua asetti henkilöverokannan suuremmaksi kuin yhteisöverokannan. Sekä Viro että myöhemmin Latvia pyrkivät välttämään verotuksen balanssin vääristymistä asettamalla henkilöille ja yhteisöille saman tasaverokannan. Liettuan yhteisöverokanta säädettiin kuitenkin vuoden 1994 veroreformissa henkilöverokantaa pienemmäksi, 29 %:iin. Toisin kun henkilöverotusta, yhteisöveroa kevennettiin niin ikään melko radikaalisti vuosien varrella. Tänä päivänä Liettuan yhteisöverokanta on 15 %, ja se edustaa hyvin kilpailukykyistä verokantaa EU:n alueella. Lisäksi tietyt kokorajoitukset alittavat yritykset ovat oikeutettuja alennettuun yhteisöverokantaan, joka on tällöin 13 % yrityksen tuloksesta. Täyttääkseen edellytykset yrityksen henkilöstömäärän tulee olla korkeintaan 10 henkilöä, eikä yrityksen vuosittainen tulos saa ylittää LTL 500 000 (EUR 144 800). Pienten yritysten verohelpotussääntö on siten joustava, että jos yrityksen henkilöstön keskiarvo alittaa 10 henkilön rajan ja yrityksen tulos ei ylitä LTL 1 000 000 (EUR 289 600), vähennetään tuloksesta LTL 25,000 (EUR 7 240) verovapaata ansiota ennen 15 %:n mukaan verotettavan tulon laskemista<sup>66</sup>. Liettuassa on lisäksi voimassa 5 vuoden pituinen tappiontasausjakso. Vuodesta 2006 alkaen yhteisöverotusta rasittaa 15 %:n

---

<sup>64</sup> Permanent Establishment, PE

<sup>65</sup> Keen et al., 2006

<sup>66</sup> Ernst & Young, 2007



yhteisöverokannan lisäksi myös väliaikainen 3 %:n sosiaalivero, joka kohottaa yritysten todellista verotaakkaa 18 %:iin.

Liettuassa henkilöverotuksen verouudistuksessa melko korkeaksi määrätty verokanta säilyi pitkään maan verotuskäytäntönä. Vasta vuonna 2006 henkilöiden tasaverokanta laskettiin 33 %:sta 27 %:iin. Liettuan hallitus on laatinut pidempiaikaisen suunnitelman henkilöverotuksen keventämisestä ja tämän suunnitelman mukaisesti henkilöiden tuloverokantaa lasketaan jälleen vuonna 2008, jonka yhteydessä verokannaksi asetetaan 24 %. Liettuan verotuskäytäntönä henkilöverotuksessa on Latvian tavoin asuinvaltioperiaate, jolloin Liettuan kansalaiset ovat verovelvollisia kotimaassaan kaikesta maailmanlaajuisesta tulostaan<sup>67</sup>.

Liettuan lainsäädännössä annetaan melko vapaat kädet yritysten poistosuunnitelmille. Lakiin on perustapauksena kirjattu vuosittaisten poistojen laskeminen tasapoistomenetelmää käyttäen, mutta halutessaan yritys voi valita myös menojäännöspoistomenetelmän. Jos yritys laskee poistonsa tasapoistoina, määrittelee laki vähimmäisajan, jona omaisuuden voi poistaa. Yritykset voivat niin ikään laskea poistonsa yksikkömenetelmää (unit method) käyttäen, jolloin poistojen summa määräytyy tuotannon mukaan.

Latvian verotuskäytännön tavoin myös Liettuan yritysverojärjestelmä edustaa traditionaalista, mannereurooppalaista järjestelmää. Liettua kilpailee kansainvälisistä investoinneista lähinnä alhaisella yhteisöverokannallaan, eikä sillä tällä hetkellä ole käytössään ulkomaisille sijoituksille suunnattuja kannusteita. Poikkeuksen tästä muodostavat eräät, yli LTL 200 miljoonan (EUR 72,5 miljoonan) strategiset sijoitukset, joita toteutetaan yhteistyössä Liettuan hallituksen tai muun valtiollisen instituution kanssa. Tällöin investoinneille saatetaan myöntää tiettyjä, yksilöllisesti määrättyjä veroetuuksia. Lisäksi Liettualla on niin ikään erityistalousalueita, joissa toimivat yritykset on oikeutettu 6 vuoden ”verolomaan”, jolloin yrityksen ei tarvitse maksaa lainkaan veroja valtiolle. Liettua myöntää verohelpotuksia myös eräissä erityistapauksissa esimerkiksi yritysten työllistäessä vammaisia. Liettuan

---

<sup>67</sup> Lideika et al., 2005



lainsäädännössä säädetään edelleen erityisverohelpotuksista luotto-osuuskunnille, sekä alennetusta yhteisöverokannasta maataloutta pääelinkeinonaan harjoittaville yrityksille.

Taulukossa 1 on tiivistetty yhteen Baltian maiden yhteisöverokannat sekä yksityisen henkilön ansiotuloille asetetut verokannat.

**Taulukko 1: Baltian maiden yhteisö- ja henkilöverokannat**

	Yhteisöverokanta	Henkilöverokanta
Viro	22	22
Latvia	15	25
Liettua	15	27

Latviassa ja Liettuaassa yhteisöverokanta on tällä hetkellä merkittävästi Viroa alhaisempi. Toisaalta Viron yritysverojärjestelmän lykätty voitonverotus houkuttelee useita ulkomaisia sijoittajia investoimaan konsernin virolaisiin tytäryhtiöihin ja kehittämään näin ollen Viron toimintoja. Henkilöverotuksen osalta Viro edustaa edullisinta maata Baltian maiden joukossa, mutta ero ei ole kovin suuri toisena tulevaan Latviaan, jossa tämän hetkinen henkilöverokanta on 25 %. Liettuaassa on Baltian maista korkein henkilöverotuksen tasaverokanta ja se edustaa kohtuullisen suurta veroprosenttia myös kaikkien uusien EU-jäsenmaiden joukossa.

## 7 Baltian maiden verokilpailuasema

OECD on EU:n tavoin ryhtynyt toimiin haitallisten verokäytäntöjen poistamiseksi. Järjestö käynnisti toiminnan haitallista verokilpailua ja niin sanottuja verokeitaita vastaan vuonna 1998 julkaisemassaan raportissa ”Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue”. Raportissaan OECD määritteli tunnusmerkit verokeitaille ja haitallista verokilpailua harjoittaville alueille sekä nimesi yhteensä 35 valtiota verokeitaksi sekä listasi näiden lisäksi 47 aluetta, joiden verotuspiirteet täyttävät haitallisen verokilpailun tunnusmerkit. Yleisesti veroparatiisi (tai verokeidas) voidaan kuvata valtioksi tai valtion osaksi, jolla ei ole todellisia investointimahdollisuuksia alueellaan, mutta joka houkuttelee investoimaan varallisuutta alueelleen erittäin matalalla tai 0-verokannalla<sup>68</sup>. Yhtäältä haitallinen verokilpailu on aiemmin annetun määritelmän mukaisesti investointien houkuttelemista maahan verotuksellisin keinoin investoinneista saavutetun yleisen hyödyn kasvamatta kuitenkaan yleisiä taloudellisia haittoja suuremmaksi.

Raportin julkaisun jälkeen OECD ryhtyi neuvotteluihin listaamiensa valtioiden kanssa haitallisten verotuskäytänteiden poistamiseksi. Vuonna 2000 OECD julkaisi uuden raportin, ”Towards Global Tax Co-operation”. Julkaisussa raportoitiin haitallista verokilpailua vastaan suunnatun prosessin etenemisestä ja esitettiin uusi, päivitetty lista verokeitaista sekä alueista, jotka edelleen harjoittavat haitallista verokilpailua. OECD:n käynnistämä taistelu haitallisia verokäytänteitä vastaan on ollut hidasta, mutta tähän päivään mennessä jo 33 aiemmin listattua valtiota on sopinut OECD:n kanssa tehtävästä yhteistyöstä tavoitteenaan poistaa haitalliset menettelyt valtioiden lainsäädännöstä. OECD päivittää jatkuvasti listaa maista, jotka eivät vielä ole myöntyneet yhteistyöhön verokäytänteiden uusimiseksi<sup>69</sup>. OECD:n verokeitaiden listalla on tällä hetkellä enää kolme aluetta: Andorra, Liechtenstein ja Monaco. Kaikki kolme OECD:n veroparatiisiksi leimaamaa valtiota sijaitsevat Euroopassa.

OECD on vuoden 1998 raportissaan ”Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue” määrittänyt haitallista verokilpailua harjoittavan alueen tunnusmerkkejä.

---

<sup>68</sup> Kari ja Ylä-Liedenpohja, 2005

<sup>69</sup> OECD, 2002

Taulukossa 2 listataan päätekijät, jotka johtavat alueen luokitteluun haitallisen verokilpailun harjoittajaksi.

**Taulukko 2: Haitallisen verokilpailun tunnusmerkit**

<p><b>1. Alueella ei lainkaan tai alhainen efektiivinen verokanta</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Efektiivinen nollaverokanta tai hyvin alhainen yrityksille suunnattu efektiivinen verorasite viittaavat alueen harjoittamaan haitalliseen verokilpailuun.</li></ul> <p><b>2. Alueen eristäminen (ring-fencing)</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Erityisen alueen eristäminen muusta maasta siten, että<ul style="list-style-type: none"><li>a. alueella joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti eliminoidaan kotimaan kansalaisten ja yritysten mahdollisuus nauttia alueen erityiseduista, tai</li><li>b. alueella toimivat yritykset, jotka nauttivat alueen erityiseduista, ovat joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti estetty toimimasta kotimaan markkinoilla.</li></ul></li></ul> <p><b>3. Alueen hallinnon läpinäkyvyyden puute</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Läpinäkyvyyden puute voi tulla ilmi alueen suunnittelussa ja sen hallinnoimisessa. Alueen toiminnan läpinäkymättömyys voidaan käsittää melko laajasti, jolloin se käsittää lakien ja asetusten suosivaa soveltamista, neuvoteltavissa olevia verosäännöksiä ja viranomaispalvelujen huonoa tavoitettavuutta.</li></ul> <p><b>4. Puutteita viranomaisten vapaassa tiedonkulussa ja tietojen vaihdossa</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Viranomaisten välisen tiedonkulun hankaluus tai tietojen vaihdon puute veronmaksajan hyväksi on vahva indikaatio alueen haitallisen verokilpailun olemassaolosta.</li></ul>
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

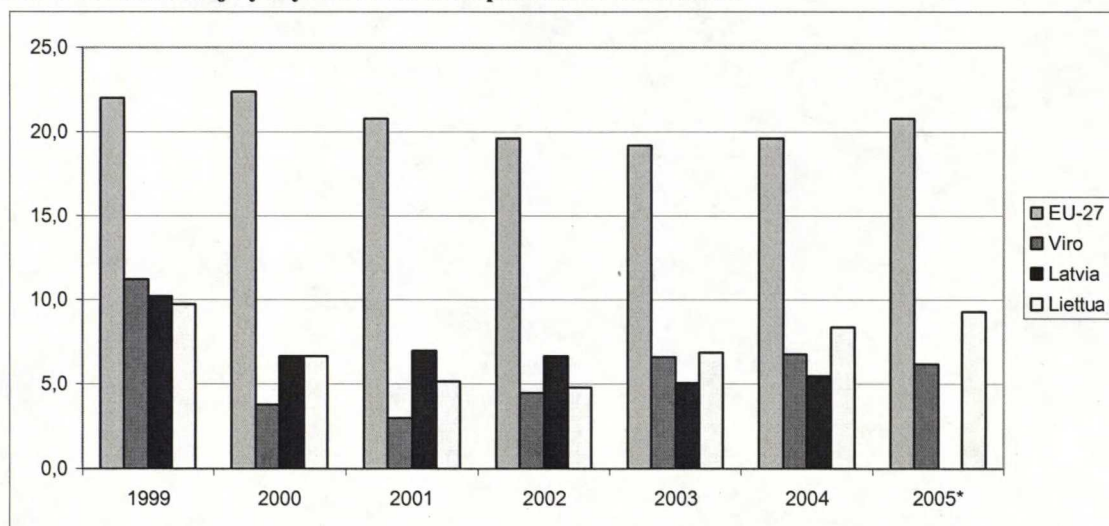
Lähde: OECD, 1998



## 7.1 Efektiivinen verokanta

Efektiivinen yhteisöverokanta lasketaan usein osoittamaan maan todellista yhteisöille lankeavaa verotaakkaa. Yhteiskuntatieteiden piirissä käydään jatkuvaa keskustelua siitä, kuinka efektiivinen verokanta tulisi laskea. Laskentatapa vaihtelee paljolti sen mukaan, kuka efektiivistä verokantaa laskee ja mihin tietoja käytetään. Usein käytännön tasolla jätetään huomioimatta erilaiset verovähennykset, tappionhyvitykset sekä muut verohyödyt laskennan yksinkertaistamiseksi.<sup>70</sup> Teoriassa efektiivinen yhteisöverokanta tulisi kuitenkin laskea yrityksen kokonaisverotaakasta, sisältäen todellisen yhteisöverokannan sekä erilaiset verovähennyskelpoisuudesta ja -kelvottomuudesta aiheutuvat edut ja haitat sekä yrityksen maksettavaksi jäävät erilaiset sosiaali- ja muut maksut<sup>71</sup>. Kuviossa 9 tarkastellaan EU-27:n implisiittisen verotuksen keskiarvoa suhteessa Baltian maiden lukuihin yritystä koskevan pääoma- ja yhteisöverotuksen osalta.

**Kuvio 9: Pääoma- ja yritysverotuksen implisiittiset verokannat**



\* Latvian osalta tietoja ei saatavissa vuodelta 2005

Lähde: Eurostat, 2007a

Kuviosta on havaittavissa merkittävä ero Baltian maiden ja EU-alueen yleisen yhteisöverotuksen tasossa. Vuonna 1999 Baltian maissa yrityksille kohdistuva

<sup>70</sup> Jacobs ja Spengel, 1999

<sup>71</sup> Chen ja Smekal, 2004

verotaakka oli noin puolet pienempi kuin EU:ssa keskimäärin. Verouudistuksen yhteydessä vuonna 2000 Viron yrityksille osoittama kokonaisverotaakka putosi reilusti alle 5 %:iin. Liikettä seurasivat myös Latvia ja Liettua, mutta maltillisemmin: Latvian verotaakka laski 10,2 %:sta 6,7 %:iin ja Liettuan 3 prosenttiyksikköä 9,7:stä 6,7 %:iin.

Viron yritysverotuksen kokonaistaakka oli vuonna 2000 nykyisen EU-alueen alhaisin Latvian ja Liettuan jakaessa toiseksi edullisimman valtion sijan alueella. Vuonna 2001 Viron implisiittinen verokanta laski entisestään alentuen 0,8 prosenttiyksikköä 3 %:n tasoon. Myös Liettuassa yrityksille suunnattu verotaakka laski, kun se Latviassa puolestaan nousi hieman. Edelleen vuonna 2001 Viro, Latvia ja Liettua pitivät asemansa EU:n verotuksellisesti edullisimpien valtioiden kärjessä. Huolimatta vuonna 2001 alkaneesta nousevasta trendistä, edustavat kaikki kolme Baltian maata edelleen EU-alueen verotuksellisesti edullisimpia valtioita. Se, että Baltian maiden pahimmat kilpailijat implisiittisen verotuksen piirissä löytyvät nimenomaan EU:n uusista jäsenvaltioista saattaa viitata siihen, että EU-kontekstissa todellisella yhteisöverokannalla on implisiittiseen verokantaan suuri vaikutus.

Baltian maiden erityisen alhainen yrityksille suunnattu efektiivinen verokanta antaa aiheen olettaa niiden osallistuvan, vieläpä melko aktiivisessa roolissa kansainväliseen haitalliseen verokilpailuun. Olettamusta perusteltaessa vaikuttaa oikeutetulta nojautua juuri Baltian maiden ja muun EU-alueen suureen eroon implisiittisissä verokannoissa. Tältä osin efektiivisen verokannan tekijöinä näyttää vaikuttavan ennen kaikkea alhainen todellinen yhteisöverokanta. Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin yhteisöverokannalla tapahtuvaa verokilpailupotentiaalia Baltian maissa.

### ***Viron yhteisöverotuksen kehitys***

EU:n uusien jäsenmaiden keskimääräisen yhteisöverokannan oltua 19,6 % vuonna 2006, Viron 23 %:n yhteisöverokanta on tässä joukossa melko korkealla tasolla<sup>72</sup>. Viron todellinen yhteisöverokanta ei nykyisellään annakaan aihetta epäillä maan harjoittavan haitallista verokilpailua yhteisöverokannan avulla. Mahdolliseksi verokilpailuksi on eräissä yhteyksissä pyritty lukemaan Viron erityinen yritysverojärjestelmä, jossa

---

<sup>72</sup> Niin myös vuonna 2007 voimaan tullut 22 % yhteisöverokanta.



yritysten jakamattomien voittojen verotusta siirrettään tulevaisuuteen ja voitoista tulee veronalaisia vasta, kun ne jaetaan voitonjakona yrityksen sidosryhmille.

EU-jäsenyysneuvotteluiden yhteydessä Viro kävi eri EU-instituutioiden kanssa pitkällisiä neuvotteluja oman yritysverojärjestelmänsä yhteensopivuudesta Euroopan yhteisön säännöstöön. Lopulta neuvottelut päättyivät Viron kannalta myönteisesti, kun EU katsoi maan verojärjestelmän olevan yhdenmukainen yhteisön vaatimusten kanssa. EU:ssa erityisesti silloiset Ruotsin ja Saksan päämiehet hyökkäsivät kuitenkin Viron EU-jäsenyyden kynnyksellä maan yritysverotusjärjestelmää vastaan ja leimasivat sen epäoikeudenmukaiseksi ja aggressiiviseksi verokilpailun muodoksi. Viron verojärjestelmää kuvailtiin tässä yhteydessä eräänlaiseksi siivellä elämisen muodoksi, kun valtio ei itse kerää veroja yritysten voitoista, mutta samaan aikaan saa suuria tukia EU:n kehitysrahastoilta<sup>73</sup>.

Tähän monisyiseen kysymykseen sen enempää paneutumatta voitaneen todeta Viron yritysverojärjestelmässä olevan ainakin eräitä viitteitä maassa harjoitettavasta verokilpailusta yritysten voittoverotusten osalta. Tilanne tulee kuitenkin tulevaisuudessa muuttumaan, kun Viro joutuu vuoden 2009 alussa toteuttamaan uudistuksia nykyisissä verotuskäytännöissään EU:n siirtymäajan ulkomaisten emoyhtiöiden verotuksesta päättyessä. Viro sai EU:hun liittyessään erityisluvan verottaa virolaisesta tytäryhtiöstä ulkomaiselle emoyhtiölle jaettavia voittoja ja osinkoja sen erityisen yritysverojärjestelmän mukaisesti. Koska siirtymäajan päättyessä vuoden 2009 alussa Viron täytyy myöntää verovapaus tällekin voitonjaon muodolle, on odotettavissa, että sama verovapaus myönnettäisiin niin ikään kotimaisille konserneille. Jos Viro puolestaan myöntäisi verovapauden kotimaisille yhteisöille, putoaisi Viron yritysverotukselta pohja, sillä se ei saisi juuri lainkaan verotuloja yhteisöiltä. Näin ollen onkin todennäköistä, että Virossa siirrytään ainakin jonkinasteiseen voittojen verotukseen EU:n siirtymäaikasäännöksen päättyessä.

---

<sup>73</sup> Tiusanen et al., 2004



### *Latvian yhteisöverotuksen kehitys*

Latviassa ja Liettuaassa yritysten yhteisöverokanta on EU-alueen alhaisimpien joukossa. Taulukossa 3 esitetään uusien EU-jäsenvaltioiden sekä kandidaattivaltioiden yhteisöverokannan kehitystä vuosina 2002, 2003 ja 2006. Taulukossa Latvian kohdalla on havaittavissa selkeä aleneva kehitys. Latvian yhteisöverokannan laskevaa trendiä voisi kuvata melko aktiiviseksi verokilpailuksi sikäli, että Latvian hallitus on verosuunnitelmissaan vuoden 1997 jälkeen melko tarkkaan määritellyt tavoitelukemat yhteisöverokannalle vertaamalla Latvian sen hetkistä yhteisöverokantaa muiden maiden alhaisempiin prosentteihin.

**Taulukko 3: Yhteisöverokannat EU:n kandidaattimaissa ja uusissa jäsenvaltioissa**

Maa	Verokanta 2002	2003	2006
Bulgaria	25	23,5	15
Irlanti	16	12,5	12,5
Kypros	25	15	10
<b>Latvia</b>	<b>22</b>	<b>19</b>	<b>15</b>
Liettua	15	15	15
Malta	35	35	35
Puola	28	27	19
Romania	25	25	16
Slovakia	25	25	19
Slovenia	25	25	25
Tsekki	31	31	24
Turkki	30	30	30
Unkari	18	18	16
Viro	26	26	23
KESKIARVO	24,7	23,4	19,6

Lähde: Euroopan parlamentti, 2003

Seuraavassa verrataan Latvian yhteisöverokannan alentamisen ajankohtien yleistä verotasoa muissa unionin jäsenmaissa. Verrattuna vanhoihin EU-15-jäsenvaltioihin, Latvian ja muiden uusien jäsenvaltioiden sekä nykyisten unionin kandidaattivaltioiden

yritysverotuksen taso on ollut perinteisesti matalammalla tasolla. Poikkeuksen säännöstä tekee Irlanti, jossa yhteisöverokanta vuonna 2001 oli 20 % ja vuotta myöhemmin 16 %. Koska Irlanti tekee ainoastaan poikkeuksen sääntöön, onkin seuraavassa rajoitettu tarkastelu Irlannin lisäksi EU:n uusiin jäsenvaltioihin sekä kandidaattimaihin.

Vuonna 2002 Latvia laski yhteisöverokantaansa ensimmäisen kerran tasaverouudistuksen jälkeen ja sääti yritysten verokannan 22 %:iin. Tällöin uusien jäsenmaiden, kandidaattimaiden sekä Irlannin yhteisöverokantojen keskiarvo oli 24,7 %. On huomiotava, että verojärjestelmät ja veropohjat vaihtelevat eri maissa huomattavasti, mutta verrattaessa ainoastaan yhteisöverokantoja, on havaittavissa, että Latvian vuonna 2002 tapahtunut yhteisöverokannan alennus saattoi valtion melko kilpailukykyiseen asemaan sen omatessa tämän jälkeen Euroopan neljänneksi alimman verokannan. Vuotta myöhemmin Latvian hallitus päätti jälleen alentaa maan yhteisöverokantaa kolmella prosenttiyksiköllä 19 %:iin. Useat vertailuvaltiot alensivat verokantaansa tuolloin, mutta Latvian melko alhainen lähtötaso takasi valtiolle pysymisen EU-alueen neljänneksi alhaisempana verokantana. Vertailumaiden keskiarvo laski niin ikään vuonna 2003 ja oli 23,4 %.

Kahdesta aiemmasta yhteisöverokannan alennuksesta huolimatta Latvian hallinto ei ollut tyytyväinen maan yritysverotuksen tasoon, vaan katsoi ennen kaikkea Liettuan, mutta myös EU-alueen alimman verokannan omaavan Irlannin olevan voimakas kilpailija maahan suuntautuvien ulkomaisten investointien houkuttelussa. Viimein Latvian hallitus teki poliittisen suuntaviivapäätöksen yhteisöverokannan alentamisesta Liettuan tasolle ja samalla maalaili kuvaa tulevaisuudessa tapahtuvasta veroprosentin alentamisesta Irlannin kanssa samalle tasolle 12,5 %:iin. Vuonna 2006 vertailumaiden yhteisöverokannan keskiarvo oli laskenut tasolle 19,6 %:iin, mutta Latvian 15 %:iin alennettu yhteisöverokanta alittaa edelleen keskiarvon.

Ottaen huomioon Latvian hallituksen melko aktiivisen ja aggressiivisen yhteisöverokannan kilpailuttamisen voitaneen vetää johtopäätös Latvian yhteisöverokannalla harjoitettavasta verokilpailuista. Latvian hallitus on puolustanut verokilpailusyytöksiä vastaan oikeuttamalla yritysverotuksen keventämiseen liittyviä toimiaan maan pienuudella, sen muodostaessa vähemmän kiinnostavan kohdemaan



suurille monikansallisille yrityksille ja näiden tuottamille, Latvian kipeästi kaipaamille investoinneille. Lisäksi Latviassa ei ole suuria raaka-ainelähteitä, joiden vuoksi yritykset varta vasten hakeutuisivat juuri Latviaan, vaan maan on pystyttävä houkuttelemaan ulkomaiset sijoittajat muilla keinoin.

### *Liettuan yhteisöverotuksen kehitys*

Liettuassa on Latvian tavoin 15 %:n yhteisöverokanta, jonka lisäksi on määrätty pienemmästä 13 %:n verokannasta tietyt kokokriteerit alittaville yhteisöille. Huolimatta siitä, että Latvia ja Liettua omaavat saman yhteisöverokannan, ei Liettuaa voi suoraan samoin perustein katsoa mahdolliseksi haitallisen verokilpailun harjoittajaksi, vaan on hyvä tarkastella maan yksittäisiä askeleita kohti Euroopan tasolla alhaista yhteisöverokantaa.

Liettuassa asetettiin vuoden 1994 tasaverouudistuksessa henkilöverotukselle ja yhteisöverotukselle eri verokannat toisin kuin Virossa ja Latviassa, jotka toteuttivat uudistuksen yhdellä verokannalla. Henkilöverokanta asetettiin huomattavan suureksi, 33 %:iin ja niin ikään yhteisöverokanta määrättiin melko korkeaksi suhteessa nykypäivän lukuihin, 29 %:iin. Sitten Liettua alensi ensin yhteisöverokannan 24 %:iin ja tammikuussa 2002 suoraan 24 %:sta 15 %:iin. Jos verrataan aiemmassa taulukossa 2 EU-alueen uusien ja kandidaattijäsenmaiden yhteisöverokantoja vuonna 2002, 2003 ja 2006 on havaittavissa, että vuonna 2002 Liettuan laskettua yhteisöverokantaansa se edusti tulevista EU-jäsenvaltioista alhaisinta yhteisöverokannan tasoa. Aiempaa linjaa mukaillen Liettuan 2000-luvun alun verokannan jyrkkää pudotusta voidaan melko selvästi pitää verokilpailuun osallistumisena. Tähän aktiiviseen kilpailuasemaan viittaa ennen kaikkea verokannan alentamisen suhteellinen suuruus, kun yhdellä kertaa veroprosentti pudotettiin 9 prosenttiyksikköä 24 %:sta tuolloin ennen näkemättömän alhaiselle tasolle, 15 %:iin. Vuoden 2006 jälkeen Liettuan asema edullisen yhteisöverokannan maana on sikäli heikentynyt, että väliaikainen, pakollinen 3 %:n sosiaalimaksu suurentaa yhtiöiden kokonaisverotaakkaa ja todellisen yhteisöverokannan voidaan katsoa toistaiseksi olevan 18 %.



## 7.2 Alueen eristäminen

Jo vuosikymmenten ajan on maailmanlaajuisesti perustettu erilaisia erityistalousalueita ulkomaisten investointien houkuttelemiseksi ja maiden sekä tiettyjen alueiden talouskehityksen vauhdittamiseksi. Erilaisia erityistalousalueita on maailmassa noin 1200. Kaikki erityistalousalueet eivät EU:n ja OECD:n mukaan ole haitallisen verokilpailun lähteitä. Usein valtiontukia rajaavan artiklan 87 perusteita on käytetty ehtoina niin ikään erityistalousalueen perustamiselle. Artiklassa 87 sallitaan tuet:

- (1) Taloudellisen kehityksen edistämiseksi alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen,*
- (2) Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltioiden taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen ja*
- (3) Tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kannalta ristiriitaisella tavalla*

Erityistalousalueet tarjoavat nimensä mukaisesti alueella toimiville kotimaisille ja ulkomaisille yrityksille erityisiä etuja. Tällaiset edut liittyvät tyypillisesti verotukseen, tulliyhteistyöhön tai olla muunlaisiin taloudellisiin kannustimiin. Tavallisesti valtioiden erityistalousalueet tarjoavat alueella operoiville yrityksille muuhun maahan nähden kehittyneen infrastruktuurin sekä joustoa myös viranomaisasioiden hoidossa.

### 7.2.1 Viron erityistalousalueet

Virossa toimii tällä hetkellä kolme vapaa-aluetta (free zones); Muugan, Sillamäen ja Valgan alueet. Näiden vapaa-alueiden yrityksille myöntämät edut ovat erittäin rajallisia, ja alueet poikkeavatkin luonteeltaan melkoisesti Latvian ja Liettuan erityistalousalueista. Muugan, Sillamäen ja Valgan alueille väliaikaisesti tuotuihin tavaroihin ei sovelleta lainkaan arvonlisäveroa eikä alueella vaadita tullimuodollisuuksia. Alueella suoritettut palvelut ovat puolestaan normaalin arvonlisäveron alaista toimintaa. Alueilla toimiville

yrityksille ei myönnetä muita erityistalousalueille tyypillisiä etuja kuten kiinteistöveron, tuloveron tai sosiaalimaksujen alennuksia eikä erillisiä investointikannusteita.<sup>74</sup>

### ***Muugan sataman vapaa-alue***

Muugan sataman vapaa-alue otettiin käyttöön vuonna 1997. Satamaa ja sen palveluja laajennetaan jatkuvasti, ja sen kautta kulkee suurin osa Tallinnan satamaan saapuvista hyödykkeistä.

### ***Sillamäen vapaa-alue***

Sillamäen sataman vapaa-alue on EU:n itäisin satama, josta on ainoastaan parikymmentä kilometriä matkaa Venäjän rajalle. Satama toimiikin eräänlaisena väylänä Venäjän ja muiden IVY-maiden sekä toisaalta EU:n ja toisten länsimaiden välillä.

### ***Valgan vapaa-alue***

Valgan vapaa-alue sijaitsee eteläisessä Virossa, Latvian rajakaupungissa. Pienen Valgan merkitys koko Viron talouden näkökulmasta on melko vaatimaton sillä se perustettiin vuonna 1999 lähinnä tukemaan syrjäisen kaupungin taloudellista kehitystä.

## **7.2.2 Latvian erityistalousalueet**

Latviassa on tällä hetkellä neljä erityistalousaluetta, joista kolme sijoittuu maan rannikkoalueille Ventspilsiin, Riiaan ja Liepajaan sekä neljäs sisämaassa sijaitsevan Rezekenen alueelle itäiseen Latviaan. Tammikuussa 2002 Latviassa tuli voimaan laki vapaasatamissa ja erityistalousalueilla tapahtuvasta verotuksesta. Laissa määritellään alueella tapahtuvan välittömän verotuksen soveltamista koskevat seikat sekä määrätään valtion sosiaalimaksujen asettamisesta alueilla.

---

<sup>74</sup> Pavuk et al., 2002

Latvian neljän erityistalousalueen edut on määritelty edellä mainitussa laissa. Myönnytyksiä alueiden yrityksille ovat muun muassa:

- *Arvonlisävero 0 % enemmistöstä tuotteita ja palveluita jotka tuotetaan alueella toimiville yrityksille tai myydään vientitavarana ulkomaille*
- *Alueella toimivalle yritykselle toimitetut öljytuotteet on vapautettu valmisteverosta*
- *Alueella tuotetut palvelut jotka liittyvät välittömästi ulkomaisiin tuotteisiin kuten kuljetus, varastointi ja pakkaaminen ym. ovat arvonlisäverokannaltaan 0 %*
- *80-100 %:n alennus kiinteistöverosta*
- *80 %:n alennus yhtiöverosta*
- *80 %:n hyvitys alueella sijaitsevaan kiinteään omaisuuteen kohdistettavista, maksetuista veroista*
- *Liepajan ja Rezeknen erityistalousalueilla tulevaisuuteen suuntautuva tappiontasausaika on kaksinkertainen (10 vuotta) verrattuna muuhun maahan (5 vuotta).*

Kaikki lain verohelpotuksia koskevat säännökset ovat voimassa sijoituksissa, jotka tehdään ennen vuotta 2017 eivätkä ne saa ylittää EU:n sallimaa valtioavun intensiteettiä.

### ***Riian vapaasatama***

Riian vapaasatama on perustettu 1996, jolloin ainoastaan osa sataman alueesta määriteltiin vapaakauppa-alueeksi. Vuonna 2000 alue laajennettiin kattamaan satama-alue kokonaisuudessaan. Riian erityistalousalueen asema tarjoaa tiettyjä verohelpotuksia sekä joustoa tullimuodollisuuksiin. Alueen hallinto on melko itsenäinen ja satama onkin houkutellut useita ulkomaisia sijoittajia kehittämään alueen kauppaa, teollisuutta ja palveluympäristöä. Satamalla on ollut positiivinen vaikutus myös alueen työllisyystilanteeseen. Tulevaisuudessa satamaa pyritään kehittämään muun muassa laajentamalla aluetta pyrkimyksenä tehdä siitä johtava vapaasatama Baltian alueella. Riian vapaasatamaan tuodut rahdit ja sieltä ulkomaille lähtevä tavara on vapautettu tulli-, valmiste- ja arvonlisäveroista. Verot tulee maksaa vain, jos tavara toimitetaan Latvian talousalueelle.



### *Ventspilsin vapaasatama*

Ventspilsin vapaasatama on Itämeren suurin satama rahdinkäsittelyn osalta. Satamaa kehitetään jatkuvasti erilaisin projektein, joihin myös ulkomaalaiset sijoittajat ovat ottaneet kiitettävästi osaa. Ventspilsin sataman infrastruktuuri onkin erittäin kehittynyttä ja se on myös edistänyt alueen ympäristösuojelua investoimalla alan uusimpiin teknologioihin. Itämeren alueen lisäksi vapaasataman maayhteydet ovat kattavan rautatieverkoston ansiosta hyvät myös Venäjälle ja muihin IVY-maihin.

### *Liepajan erityistalousalue*

Liepajan erityistalousalue perustettiin 1997 määräaikaiseksi 20 vuoden pituiseksi ajanjaksoksi. Alueen perustamisella Latvian valtio pyrki kannustamaan kaupallisten toimintojen, teollisuuden, laivateollisuuden ja ilmailukenteen kehittämistä Liepajan kaupungin alueella. Pyrkimyksenä oli myös kansainvälisen rahtiliikenteen houkuttelemisen käyttämään Latviaa transitioliikenteen toiminnoissaan. Alueen kehittymisen erityistalousalueen statuksen alla uskotaan kehittävän paikallisen teollisuuden ja infrastruktuurin kehittymistä ja synnyttävän uusia työpaikkoja alueella.

Liepajan alueen yritysstatus on myönnetty yhteensä 35 yritykselle, jotka voivat käyttää hyväkseen tämän erityistalousalueen suomia etuuksia. Etujen laskemisessa on kuitenkin huomioitava, että tarjottujen etujen summa ei voi ylittää 50 % alueelle sijoitetusta pääomasta. Yritykset edustavat lähinnä kala-, laiva- ja metalliteollisuuden yrityksiä sekä muita varastointi- ja tuotantolaitoksia. Liepajan erityistalousalueen kehitystä ovat leimanneet nopea talouden kasvu ja teollisuuden kehitys. Liepajan alue on vastannut pitkälti valtion sille asettamia odotuksia ja toiminut tehokkaana houkuttimena alueen markkinoille.

### ***Rezeknen erityistalousalue***

Rezeknen alue sijaitsee itäisessä Latviassa, lähellä Venäjän ja Valko-Venäjän rajaa. Alue on Latvian ja koko EU-alueen köyhimpiä alueita. Köyhyyden ja kehittämättömyyden vuoksi Rezekneen onkin perustettu erityistalousalue houkuttelemaan ulkomaisia ja myös kotimaisia sijoittajia, jotta alueen talous ja työllisyys saataisiin kasvuun. Rezeknessä sijaitsevat yritykset valmistavat tuotteita lähinnä Venäjän suurille markkinoille. Näiden yritysten uudelleenorganisointi niiden tuotteiden kohdistamiseksi Länsi-Euroopan markkinoille olisi melko haastava projekti.

### **7.2.3 Liettuan erityistalousalueet**

Liettuan itsenäisyyden aikana maassa on toiminut yhteensä kolme erityistalousaluetta. Erityistalousalueet ovat sijainneet lentokenttäkaupunki Šiauliaissa, Klaipėdan satamakaupungissa Itämeren rannalla sekä sisämaan teollisuuskaupungissa Kaunasissa. Ensimmäiset maahan perustetut erityistalousalueet sijaitsivat Šiauliaissa ja Klaipėdassa, Kaunasin erityistalousalue avattiin vasta 2000-luvulla, Šiauliai erityistalousalueen aseman jo rauettua. Tänä päivänä Liettuassa toimii kaksi vapaakauppa-aluetta, joiden yrityksille tarjoamat edut esitellään jäljempänä.

### ***Klaipėdan erityistalousalue***

Klaipėda on ensimmäinen Liettuahan perustettu vapaakauppa-alue. Klaipėdan vapaakauppa-alue tarjoaa siellä toimiville yrityksille vero- ja tullihelpotuksia. Vapaakauppa-alueen yritykset, joiden pääomainvestointien määrä on vähintään miljoona euroa, ovat oikeutettuja 6 vuoden mittaiseen ”verolomaan” (tax holiday). Tämän jälkeen seuraavien 10 vuoden ajan, yritykselle myönnetään 50 % alennus yhteisöverosta. Lisäksi osa yritykseen uudelleensijoitetuista varoista voidaan vähentää verotettavan tulon määrästä. Vapaakauppa-alueelle tuoduista ja siellä kulutetuista ulkomaisista tuotteista ei tarvitse maksaa tulleja eikä muita veroja. Edelleen, alueella toimivat yritykset on vapautettu arvonlisävero- sekä valmisteveromaksuista ja Liettuan valtion kiinteistöverosta. Lisäksi yritysten ulkomaille jakamat osingot ovat verovapaita Liettuassa.

### ***Kaunasin erityistalousalue***

Kaunasin vapaakauppa-alueen yrityksille myöntämät edut noudattavat samaa linjaa Klaipėdan alueen veroetujen kanssa. Kaunasin vapaakauppa-alueella toimivat yli miljoona euroa investoineet yritykset ovat oikeutettuja 6 vuoden verolomaan sekä 10 vuoden alennukseen yhteisöverosta. Lisäksi alueella operoivat yhtiöt on vapautettu tullimaksuista, arvonlisäveroista sekä kiinteistöverosta. Vapaakauppa-alueen ulkomaankauppaa ei ole rajoitettua, ulkomaille jaettavat osingot ovat vapautettu lähdeverosta ja tulli- ja viranomaisbyrokratiaa on helpotettu.

#### **7.2.4 EU:n kanta Baltian maiden erityistalousalueisiin**

EU on tunnustanut 72 vapaa-alueita 27 EU-jäsenmaassa<sup>75</sup>. Unionin instituutiot hyväksyvät laillistamukseen vapaa-alueiksi vain neuvoston asetuksen 2454/93 mukaiset alueet ja ainoastaan nämä alueet saavat käyttää vapaa-alueen nimeä. EU:ssa toimii huomattava määrä vastaavanlaisia alueita, joiden unioni ei ole katsonut täyttävän asetuksen vaatimuksia. Näitä alueita kutsutaan tyypillisesti erityistalousalueiksi. Hyväksymänsä vapaa-alueet EU jakaa kahteen kategoriaan, tyyppeihin 1 ja 2. Tyypin 1 vapaa-alueet ovat eristettyjä siten, että alueen rajoilla toimivat tullilaitokset ja alueella sijaitsevat hyödykkeet ovat automaattisesti vapaa-alueen hallintojärjestelmän alaisia. Tyypin 2 vapaa-alueiden tuotteet sen sijaan eivät automaattisesti lukeudu vapaa-alueen hyödykkeisiin, vaan ne tulee erillisen tullausmenetelmän kautta kirjata alueen edut saavuttavaan järjestelmään.

EU on hyväksynyt Viron kolme talousaluetta, Muugan, Sillamäen sekä Valgan neuvoston asetuksen mukaiseksi vapaa-alueeksi. Viron vapaa-alueiden toimintaoikeus on tältä erää kuitenkin rajoitettu vuoteen 2010, jolloin EU ottaa uudelleen tarkastelun alle Viron vapa-alueiden olemassaolon perusteet. Muugan vapaa-alue edustaa EU:n luokituksessa 1 tyyppiä, kun taas kaksi muuta lukeutuvat 2 tyypin erityistalousalueisiin.

---

<sup>75</sup> Euroopan komissio, 2007



Latvian osalta EU tunnustaa maan neljästä erityistalousalueesta ainoastaan kolme unionin tarkoittamaksi vapaa-alueeksi. Riian ja Ventspilsin vapaasatamien katsotaan EU:ssa muodostuvan useammasta 1 tyypin vapaa-alueesta, jotka sijaitsevat vapaasatamien alueen sisällä. Edellisten lisäksi EU katsoo Liepajan erityistalousalueen muodostuvan useammasta neuvoston asetuksen mukaisesta 1 tyypin vapaa-alueesta. Koska alueella toimii useampi vapaa-alue, ei Liepajan aluetta itsessään voida kutsua kuitenkaan vapaa-alueeksi, vaan Euroopan komissio on listannut sen hyväksyttävien vapaa-alueidensa listassa erityistalousalueen nimellä. Näille Latviassa toimivalle kolmelle alueelle EU on myöntänyt toimiluvan aina vuoteen 2017 saakka, jolloin erityisaseman oikeutus tarkistetaan uudemman kerran. Latvian neljäs talousalue, Rezekne, ei täytä neuvoston asetuksen vaatimuksia, eikä sitä tämän vuoksi noteerata EU-instituutioiden toimesta vapaa-alueeksi. Rezeknen erityistalousalueen asema on tästä huolimatta laillistettu, ja sen statuksen takaa Latvian kansallinen lainsäädäntö. EU:n hyväksynnän puuttumisen vuoksi aluetta kuitenkin kutsutaan juuri erityistalousalueeksi.<sup>76</sup>

Liettuan talousalueiden asema EU:ssa poikkeaa jonkun verran Viron ja Latvian alueiden statuksesta. Kaunasin ja Klaipėdan erityistalousalueet eivät ole yhdenmukaisia asetuksen 2454/93 kanssa ja tämän vuoksi ne eivät ole saaneet Euroopan komission vapaa-alueen statusta. Liettuan kansallinen lainsäädäntö kuitenkin tunnustaa alueiden perustamisen ja niissä jatkuvan toiminnan. Mikä kuitenkin tekee Kaunasista ja Klaipėdasta erikoistapauksia suhteessa esimerkiksi Latvian Rezeknen erityistalousalueeseen on se, että Euroopan komissio katsoo Klaipėdan ja Kaunasin erityistalousalueiden etujen luonteen valtiontueksi. Valtiontueksi laskettuna tuen intensiteetti ei pienillä ja keskisuurilla yrityksillä saa ylittää 65 % investoinneista eikä suurilla yrityksillä 50 % sijoituksista. Euroopan komissio uusi Kaunasin alueen valtiontuen ja myönsi sille laillisuuden 1.6.2005 seuraavaksi 49 vuodeksi alueellisen kehityksen edistämiseksi<sup>77</sup>. Jokaisen yksittäisen yrityksen valtiontuki kuitenkin lakkaa heti tuen intensiteetin ylittyttyä. Klaipėdan valtiontuen asema uudistettiin niin ikään hiljattain, 19.1.2007, jolloin komissio myönsi sille lisääaikaa 2013 vuoden loppuun saakka<sup>78</sup>.

---

<sup>76</sup> Kmetyová, 2007

<sup>77</sup> Aid No: N 425/2004

<sup>78</sup> Aid No: XR 29/07

Näillä perustein voidaan katsoa Baltian maiden erityistalousalueiden olevan sekä EU:n että OECD:n mukaisia, hyväksytyjä vapaakauppa- ja erityistalousalueita. Rezeknen erityistalousalue Latviassa on toistaiseksi vailla EU:n antamaa virallista statusta, mutta alueen köyhyyden vuoksi, voisi tulevaisuudessa olla nähtävissä sen kohtelu Liettuan erityistalousalueita vastaavalla tavalla valtion tuen muodossa.

### **7.3 Alueen hallinnon läpinäkyvyys**

Kuten taulukossa 2 käy ilmi, haitallisen verokilpailun kolmas tunnusmerkki, läpinäkyvyyden puute, voi ilmetä alueen suunnittelussa tai sen hallinnoinnissa. Jos tarkastellaan läpinäkyvyyden puutetta koko valtion kontekstissa, voi esimerkiksi laaja-alainen kahdenvälisen verosopimusten käyttö haitata verojärjestelmän läpinäkyvyyttä ja sen suoraa tulkintaa. Verosopimusten säädökset ylittävät aina kansallisen ja EU-lainsäädännön määräykset, joten niiden avulla on melko vaivatonta välttää esimerkiksi kansallisia veronkierron estäviä pykäläiä. Lisäksi verojärjestelmän läpinäkyvyyttä haittaavat erilaiset lakien ja asetusten tilanteen mukainen soveltaminen, veropohjan määrittelyn teennäisyys ja neuvoteltavuus sekä erilaisten salaisten säännösten olemassaolo. Kaiken kaikkiaan viranomaispalvelujen huono saatavuus ja julkisen sektorin korruptoituneisuus sumentavat kokonais kuvaa valtion verotusjärjestelyistä.

#### **7.3.1 Kahdenväliset verosopimukset**

Useiden kahdenvälisen verosopimusten olemassaolon katsotaan heikentävän yleisen verojärjestelmän läpinäkyvyyttä. Verosopimusten ei kuitenkaan sinänsä katsoa olevan haitallisen verokilpailun merkki, vaan on yksityiskohtaisesti huomioitava verosopimusten luonne ja sopimusosapuolet. OECD viittaa lukuisten verosopimusten läpinäkyvyyttä sumentavaan vaikutukseen nimenomaan silloin, kun sopimukset on solmittu erilaisten veroparatiisien tai muiden vastaavien valtioiden välillä ja niiden tarkoitus on kaventaa yleisiä tiedonantovelvoitteita ja alentaa sopimuksiin vetoavien osapuolten verotaakkaa.



### *Viron verosopimukset*

Virolla on tällä hetkellä voimassa 35 kahdenvälistä verosopimusta kahdenkertaisen verotuksen välttämiseksi sekä veronkierron estämiseksi pääasiassa EU-jäsenvaltioiden sekä muiden eurooppalaisten valtioiden kesken<sup>79</sup>. Lisäksi Virolla on 11 muun maan kanssa melko samansisältöiset alustavat verosopimukset<sup>80</sup>. Ratifiointia vailla olevat sopimukset on tehty lähinnä Kaakkois-Aasian sekä muutamien IVY-maiden ja Etelä-Afrikan kanssa. Viron valtion tekemiä kahdenvälisiä sopimuksia ei voi tuomita läpinäkyvyyden sumentamisesta, sillä ne on solmittu nimenomaan veronkierron estämiseksi ja ne pohjautuvat OECD:n julkaisemaan malliverosopimukseen. Viro on edellä mainittujen kahdenvälisten sopimusten lisäksi ratifioinut vapaakauppasopimukset EU:n sekä EFTA:n kanssa.

### *Latvian verosopimukset*

Niin ikään Latvia on solminut kahdenvälisiä OECD:n mallisopimuksen mukaisia verosopimuksia kahdenkertaisen verotuksen sekä kansainvälisessä kontekstissa tapahtuvan veronkierron estämiseksi. Latvia on ollut hieman Viroa aktiivisempi verosopimusten solmimisessa, sillä on voimassaolevat sopimukset 43 valtion kanssa<sup>81</sup>. Lisäksi Latvialla on alustavat sopimukset tai käynnissä olevat neuvottelut 12 valtion kanssa<sup>82</sup>. Näiden ohella Latvia odottaa edelleen vuonna 2006 itsenäistyneen Montenegron vahvistusta siitä, että valtiot jatkavat jo aiemmin solmitulla Serbia-Montenegron ja Latvian välisellä verosopimuksella. Latvian verosopimusten lista mukailee pitkälti Viron sopimuskumppaniluetteloa, mutta Latvialla on näiden lisäksi sopimuksia niin ikään Balkanin valtioiden kanssa sekä useamman IVY-valtion kanssa. Myös Latvialla on vapaakauppasopimukset EU:n ja EFTA:n kanssa. Viron tavoin

---

<sup>79</sup> Alankomaat, Armenia, Belgia, Espanja, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kanada, Kazakstan, Kiina, Kroatia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Turkki, Ukraina, Unkari, Valko-Venäjä ja Yhdysvallat

<sup>80</sup> Azerbaidhzan, Etelä-Afrikka, Etelä-Korea, Georgia, Israel, Kreikka, Kypros, Singapore, Thaimaa, Uzbekistan ja Venäjä

<sup>81</sup> Alankomaat, Armenia, Azerbaidhzan, Belgia, Bulgaria, Espanja, Georgia, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia, Israel, Kanada, Kazakstan, Kiina, Kreikka, Kroatia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Makedonia, Malta, Moldova, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Serbia, Singapore, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Turkki, Ukraina, Unkari, Uzbekistan, Valko-Venäjä ja Yhdysvallat

<sup>82</sup> Albania, Etelä-Afrikka, Etelä-Korea, Intia, Italia, Itävalta, Kirgisia, Kypros, Marokko, Mongolia, Tunisia ja Venäjä



Latvia on kiitettävästi huolehtinut verosopimustensa läpinäkyvyydestä ja niiden yhtäläisyydestä OECD:n hyväksymän verosopimusmallin kanssa.

### ***Liettuan verosopimukset***

Liettuan kahdenkertaisen verotuksen ja veronkierron estävät kahdenväliset verosopimukset noudattavat muiden Baltian maiden tavoin OECD:n verosopimusmallia ja Liettuan 43 sopimuskumppanin lista on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta hyvin identtinen Latvian verosopimusmaiden listan kanssa<sup>83</sup>. Liettua on Baltian maista ainut, joka on saavuttanut sopimuksen myös Venäjän kanssa. Tosin kyseessä on ainoastaan edellä mainittu kahdenkertaisen verotuksen estävä verosopimus, eikä kaikkien Baltian maiden menettämä vapaakauppasopimus, joka purkaututtuaan vuonna 2004 aiheutti tilanteen, jossa Baltiasta Venäjälle vietävistä tavaroista on maksettava raskas kaksoistulli<sup>84</sup>. Liettua on Viron ja Latvian tavoin saavuttanut vapaakauppasopimuksen ainoastaan EU:n ja EFTA:n jäsenvaltioiden kanssa eikä voida katsoa, että Liettua verosopimuksillaan harjoittaisi aktiivista verokilpailua hämärtäen verojärjestelmänsä läpinäkyvyyttä.

### **7.3.2 Korruptio**

Julkisen sektorin korruptio hämärtää valtion virallisen toiminnan läpinäkyvyyttä merkittävästi. Kansainvälinen Transparency International (TI) -järjestö mittaa vuosittain korruption tasoa maailman maissa. Vuonna 2007 TI tutki yhteensä 179 valtion korruptiotasoa ja antoi niille arvosanoja nollasta kymmeneen, nollan indikoimassa korkeaa ja 10 vähäistä korruption tasoa.

Viro sijoittui vuoden 2007 korruptiotutkimuksessa Baltian maista parhaimmalle sijalle 28. (taulukko 4). Transparency International luokitteli Viron korruptioindeksiksi 6,5. TI:n vuonna 2007 julkaisema korruptioindeksi ei Viron kohdalla ole osoittanut positiivista kehityskulkua, vaan sekä maan sijaluku että korruptioindeksi huonontuivat

---

<sup>83</sup> Alankomaat, Armenia, Azerbaidzhan, Belgia, Bulgaria, Espanja, Georgia, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia, Israel, Italia, Itävalta, Kanada, Kazakstan, Kiina, Kreikka, Kroatia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta, Moldova, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Singapore, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Turkki, Ukraina, Unkari, Uzbekistan, Valko-Venäjä, Venäjä ja Yhdysvallat

<sup>84</sup> Heliste et al., 2007

suhteessa vuoteen 2006. Vuonna 2006 Viron sijaluku oli 24. ja korruptioindeksi 0,2 indeksipistettä vuotta 2007 korkeampi, 6,7.

Latvia sijoittui vuonna 2005 sijalle 51. (indeksi 4,2) ja vuonna 2006 sijalle 49. (4,7). Vuonna 2007 Latvian sijaluku oli jälleen tippunut sijalle 51. maan korruptioindeksin ollessa kuitenkin hieman edellisvuotta parempi, 4,8. Vuonna 2006 huolimatta siitä, että Latvian sijaluku ei sinänsä juuri noussut vuodentakaisesta, mainittiin Latvia raportissa eniten korruption vastaisessa taistelussa edistyneimpien valtioiden listalla. Tänä vuonna vastaavaa mainintaa ei kuitenkaan saavutettu, vaan Latvian korruptiota vastaan suunnatut toimenpiteet saavuttivat vähäisempiä tuloksia.

Liettuan sijaluku Transparency Internationalin korruptiotutkimuksessa oli vuonna 2005 44. ja vuotta myöhemmin 46. Vuonna 2007 Liettua putosi äkisti samalle sijaluvulle Latvian kanssa (51.), sen korruptioindeksin kehityksen pysyttyä ennallaan 4,8 indeksipisteessä. Liettuan korruptiota vastaan suunnattu taistelu onkin viime vuodet polkenut paikallaan, eikä indeksiluvussa ole tapahtunut minkäänlaista muutosta viimeisen 3 vuoden aikana. Korruptioindeksin pysyminen samana kertoo, ettei korruptiotilanne Liettuassa ole sinänsä huonontunut, mutta luonnollisesti tilanteen pysyminen ennallaan kertoo taistelun korruptiota vastaan kuivuneen Liettuan osalta toistaiseksi kokoon.

**Taulukko 4: Korruptioindeksit ja sijaluvut TI:n Corruption Perception - listalla**

	Korruptioindeksi (sijaluku)	Korruptioindeksi (sijaluku)
	2006	2007
<b>Viro</b>	6,7 (24.)	6,5 (28.)
<b>Latvia</b>	4,7 (49.)	4,8 (51.)
<b>Liettua</b>	4,8 (44.)	4,8 (51.)

Lähde: Transparency International 2006 ja 2007

Huolimatta kvantitatiivisen tiedon saatavuudesta Transparency Internationalin korruptiotutkimuksen myötä, korruption määrä ja sen vaikutus maan käytänteisiin on melko epätarkka määritelmä. TI:n julkaisun perusteella Baltian maat voidaan laittaa järjestykseen sen mukaan, missä niistä tavataan eniten ja missä vähiten korruptiota,



mutta korruption todellista vaikutusta yhteiskuntaan sekä julkisen hallinnon ja yritysten toimintaan on miltei mahdoton selvittää. Tässä kohden onkin tyydyttävä ainoastaan toteamaan, että Baltian maiden - etenkin Latvian ja Liettuan - huonoilla korruptioindekseillä saattaa jossain määrin olla vaikutusta yleisiin verokäytänteisiin ja tätä kautta OECD:n määrittelemään kansainväliseen verokilpailuun. Yhtäältä voitaneen samassa yhteydessä todeta, ettei maan korruptiotaso liene näyttänyt useimpien kansainvälisten suuryritysten kannalta maassa houkuttelevana etabloitusmisteikijänä, vaan pikemminkin vakaata liiketoimintaa haittaavana tekijänä.

#### **7.4 Viranomaisten välinen vapaa tiedonkulku**

Viranomaistahojen vapaa tiedonkulku verokilpailua harjoittavan maan ja muiden valtioiden välillä on usein rajoitettua. Verokilpailun harjoittaja ei ole halukas antamaan tietoa maassa operoivista yrityksistä muiden valtioiden verotusta varten. Lisäksi yleinen, rajat ylittävä viranomaisten välinen yhteistyö on heikkoa. Baltian maiden viranomaisten tiedonkulkua säätelee nykyään pitkälti EU:n käytänteet ja sopimukset.

EU on asettanut jäsenvaltioilleen tietyt vaatimukset viranomaisten sisämarkkina-alueen välisestä hallinnollisten instituutioiden toiminnasta ja niiden välisestä tiedonvaihdesta. Baltian maiden säännösten noudattamista valvotaan Euroopan komission taholta tarkasti. Merkittävimpiä hallinnollisen ja oikeudellisen yhdenmukaisuuden ja yhteistyön takaavia säännöksiä ja ohjelmia ovat:

- ***Fiscalis-ohjelma** aikavälillä 1.1.2003-31.12.2007. Ohjelman tavoitteena on yksinkertaistaa ja uudenaikaistaa lainsäädäntöä, nykyaikaistaa hallintoa, soveltaa yhtenäisesti yhteisön lainsäädäntöä sekä parantaa hallinnollista yhteistyötä*
- ***Direktiivi Jäsenvaltioiden keskinäisen avun välittömien verojen ja vakuusmaksuista perittävien verojen alalla (77/799/ETY).** Direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on vaihdettava keskenään kaikkia tietoja, joiden avulla ne voivat määrätä asianmukaisesti tulo- ja varallisuusveroja, ja kaikki välillisiin veroihin liittyviä tietoja (esimerkiksi arvonlisävero sekä alkoholin ja tupakan valmisteverot)*



EU valvoo niin ikään jäsenvaltioidensa oikeuskäytänteitä. Yksityisoikeuden puolella merkittävin EU-alueen oikeuskäytäntöjä valvova asiakirja on yleissopimus oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta EU-jäsenvaltioissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Tämä yleissopimuksella annettu määräys on siirretty toukokuussa 2000 osaksi yhteisön lainsäädäntöä neuvoston asetuksella 1348/2000<sup>85</sup>.

Lisäksi EU määrää yhteisön poliisi-, tulli- ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa. Tämän yhteistyön kehittämistä ja tehostamista varten on perustettu Octopus-ohjelma, jonka tarkoituksena on helpottaa Keski- ja Itä-Euroopan maiden taistelua korruptiota ja järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan.

Baltian maiden EU-jäsenneuvottelujen yhteydessä maiden verohallintojen valmiuksia vahvistettiin merkittävästi. Lisäksi Baltian maat ovat sopineet kesäkuussa 1999 keskenään samanaikaisia verotarkastuksia koskevasta yhteistyöstä. Sopimuksen kautta tehostetaan verohallintojen välistä yhteistyötä ja Baltian veronmaksajien tarkastusta.

Koska vapaan tiedonkulun osalta Viron, Latvian ja Liettuan on EU-jäsenmaina noudatettava muiden jäsenvaltioiden tavoin yhteisön säännöstöä, ohjelmia ja direktiivejä, voidaan Baltian maiden tältä osin katsoa noudattavan hyvää ja läpinäkyvää käytäntöä. Tulevaisuudessa on odotettavissa yhä tiiviimpää EU-jäsenvaltioiden keskinäistä viranomaisten tiedonvaihtoa ja sen kehittymistä, joten vapaa tiedonkulku vaikuttaa olevan turvattu Baltian maissa.

## **7.5 Minimitoimintavaatimukset**

OECD on listannut haitallisen kansainvälisen verokilpailun päätunnusmerkkien lisäksi myös muita mahdollisia osoituksia verokilpailun olemassaolosta. Eräs näistä potentiaalisista keinoista on alueen erityinen mainostaminen veron ”minimointikohteena”. Jos valtio ei ole määrittänyt minimitoimintavaatimuksia maassa toimiville yhteisöille, on tämä usein merkki valtion haitallisen verokilpailun tai

---

<sup>85</sup> Asetus oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

verokeidasaseman hyväksikäytöstä. Tällöin valtio pyrkii houkuttelemaan ulkomaisia sijoittajia maahan ilman todellista toimintaa tai toimintaedellytyksiä, hyödyntäen ainoastaan verotuksellista edullisuuttaan.

### ***Viron minimitoimintavaatimukset***

Viron Tuloverolain toisen luvun 7. pykälässä on määrätty kiinteän toimipaikan minimivaatimukset. Ensimmäisessä artiklassa määrätään, että kiinteäksi toimipaikaksi luetaan ainoastaan ne pysyvät liikepaikat, joiden kautta yrityksen liiketoimintaa kokonaan tai osaksi harjoitetaan. Lisäksi ulkomaalaisen valtuuttaman edustajan tai asiamiehen harjoittaessa jatkuvia transaktioita ulkomaisen toimijan nimellä, ulkomaisen toimijan katsotaan omaavan kiinteä toimipaikka Virossa. Kiinteän toimipaikan tuloiksi katsotaan se tulo, joka sille voitaisiin johtaa suoraan, jos se olisi erillinen veronmaksaja osallistuen samaan tai samanlaiseen aktiviteettiin samoissa olosuhteissa. Kiinteäksi toimipaikaksi voidaan Viron lainsäädännössä lukea:

1. *Haarakonttori*
2. *Hallintokeskus, toimisto, tehdas tai työpaja*
3. *Rakenustyömaa, rakennuspaikka, asennus- tai kokoamistoiminnan urakointiprojekti*
4. *Luonnonvarojen tutkimus- tai louhintapaikka, samoin kuin mikä tahansa valvontatehtävä joka liittyy edelliseen*
5. *Palvelun toimittamispaikka (sisältää johto- ja konsultointipalvelut)*

### ***Latvian minimitoimintavaatimukset***

Niin ikään Latvian laissa Veroista ja maksuista, määritellään kiinteän toimipaikan tunnuspiirteet<sup>86</sup>. Laki mukailee Viron vastaavaa määritelmää niiltä osin, että kiinteästä toimipaikasta tulee harjoittaa kokonaan tai osittain, pysyvää tai pysyväksi aiottua liiketoimintaa. Latviassa sijaitseva kiinteä toimipaikka on normaalisti verovelvollinen sille verovuoden aikana kertyneistä tuloistaan. Kiinteätä toimipaikkaa verotetaan

---

<sup>86</sup> Law on Taxes and Fees

samalla yhteisöverokannalla kuin muitakin Latviassa toimivia yrityksiä. Ulkomaisen tahon omistama toimipaikka katsotaan Latvian lainsäädännössä kiinteäksi toimipaikaksi, mikäli se täyttää vähintään yhden seuraavista ehdoista:

1. *Yritys (liikkeenharjoittaja) käyttää paikkaa yritystoimintaan kokonaan tai osittain*
2. *Käyttää rakennustyömaata, kiinteistön osia tai rakennusta taikka tarjoaa näihin liittyviä johtamis- tai konsultointipalveluita*
3. *Käyttää laitteistoja tai koneistoja luonnonvarojen etsimiseen tai louhimiseen (sis. öljynporauslautat ja luonnonvarojen etsintään tai louhintaan käytettävät erityisalukset) tai tarjoaa näihin liittyviä johtamis- tai konsultointipalveluita*
4. *Tarjoaa palveluita (sis. konsultointi, johtamis- ja tekniset palvelut) käyttäen ulkomaisen yrityksen henkilökuntaa tai sopimustyöntekijöitä*
5. *Käyttää ulkomaisen yrityksen nimissä luonnollisen tai juridisen henkilön palveluita ja on valtuutettu allekirjoittamaan sopimuksia ulkomaisen yrityksen nimissä*

#### ***Liettuan minimitoimintavaatimukset***

Liettuan lainsäädäntö sallii ulkomaisen kiinteän toimipaikan perustamisen verotussyistä. Kiinteän toimipaikan edellytyksistä määrätään laissa Liikevoittoverosta <sup>87</sup> . Lainsäädännön mukaan ulkomaisen yrityksen katsotaan täyttävän laissa määrätyn kiinteän toimipaikan edellytykset kun se:

1. *Jatkuvasti harjoittaa kaupallista tai teollista liiketoimintaa tavoitteenaan tehdä voittoa tai hyötyä muulla tavoin taloudellisesti toiminnastaan*
2. *Harjoittaa liiketoimintaa yrityksen oman edustajan kautta Liettuan rajojen sisäpuolella*
3. *Käyttää Liettuan maa-alueella rakennustyömaata, rakennuskohdetta, kalustoja tai laitteistoja tai vakituisesti käyttää laitteistoja tai rakennuksia luonnonvarojen tutkimus- tai louhintatarkoituksiin (sis. öljynporauskaivot tai alukset joita käytetään tähän tarkoitukseen)*

---

<sup>87</sup> Law on Profit Tax



Laissa ulkomaisista sijoittajista määrätään niin ikään, että ulkomainen taho voi harjoittaa liiketoimintaa Liettuassa joko edustuston, haarakonttorin, kiinteän toimipaikan (verotussyistä) sekä yrityksen (yhtiön tai muun) kautta<sup>88</sup>. Ulkomaisia, Liettuaan rekisteröityjä tahoja verotetaan valtion yhteisöverokannan mukaisesti.

Edellä mainittujen Baltian maiden kansallisten lainsäädäntöjen katkelmien nojalla voidaan katsoa kaikkien kolmen valtion omaavan riittävät rajoitukset verosyistä tapahtuvalle ulkomaisen yrityksen toiminnalle valtiossa ja näin ollen vetää johtopäätös siitä, etteivät Baltian maat näiltä osin täytä verokeitaan tuntomerkkejä.

## 7.6 Yhteenveto

Tarkasteltaessa OECD:n laatimaa listaa haitallisen verokilpailun tunnusmerkeistä, Baltian maiden haitallisen verokilpailun harjoittamisen mahdollisuus vaihtelee tekijästä toiseen. Kun Baltian maiden alhaiset efektiiviset verokannat sekä matalat todelliset yhteisöverokannat antavat selviä viitteitä maiden verokilpailupotentiaalista, muiden OECD:n listaamien tekijöiden vaikutus on pitkälti eliminoitu. Efektiivisen verokannan lisäksi ainoastaan hallinnon läpinäkyvyyteen vaikuttava yleinen korruptiotaso on Baltian maissa edelleen huolestuttavan korkealla tasolla. Korruption vastaisen taistelun tulosten hiljennettyä selvästi viimeisten vuosien aikana on Baltian maiden – erityisesti Latvian ja Liettuan korruptiotason kehityksen suunta jopa todellisia lukemia huolestuttavampaa. Korkea korruptiotaso on OECD:n määritelmästä huolimatta kuitenkin pikemminkin nähtävä yritysalamää haittavaana tekijänä, eikä maan merkittävääkään korruptiotasoa voitane näin ollen katsoa etabloitumiseen houkuttavaksi tekijäksi.

Koska OECD ei ole listannut Baltian maita raporteissaan haitallisen verokilpailun harjoittajiksi, ei johtopäätös Baltian maiden osallistumattomuudesta kansainväliseen haitalliseen verokilpailuun luonnollisestikaan ole yllättävä. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että Euroopan mittakaavassa syytöksiä Baltian maiden verokilpailusta lentää ilmassa melko säännöllisesti. Lopultahan syytösten takana on kuitenkin ainoastaan yhden

---

<sup>88</sup> Law on Foreign Investors

OECD:n määrittämän ehdon täyttäminen, Baltian maiden yrityksiin kohdistuva alhainen verotus. Syitä Baltian maiden leimautumiseen haitallisen verokilpailun harjoittajiksi tarkastellaan vielä seuraavassa kappaleessa.

## 8 Johtopäätökset

Baltian maat ovat itsenäistymisen jälkeen vastaanottaneet pieneen kokoonsa nähden erittäin paljon ulkomaisin suoria investointeja. Näiden ulkomaisten sijoitusten myötä kaikkien kolmen maan talouskasvu on kääntynyt nousuun ja nyt jo reilut puolitoista vuosikymmentä jatkuneen nopean talouskasvun ajanjakson voidaan pitkälti katsoa olevan juuri ulkomaisten investointien ansiota. Baltian maat ovat tunnustaneet ulkomaisten suorien sijoitusten merkityksen yhteiskunnan kehityksessä ja on yleisesti tiedossa, että ulkomaisten yritysten vetäytyminen maasta voisi romahduttaa Viron, Latvian ja Liettuan talouden.

Baltian maiden alhainen kustannustaso toimi alussa monelle maahan etabloituneelle yritykselle päämotiivina. Tänä päivänä nopean talouskasvun nostettua maiden kustannustasoa merkittävästi Baltian maat ovatkin pyrkineet näyttämään ulkomaisille yrityksille syitä, joiden vuoksi markkinoille kannattaa jäädä kustannusedun pienetyessäkin. Tässä tilanteessa Baltian maat ovat pyrkineet yritysmyönteisen liiketoimintaympäristön luomiseen ja yritystoiminnan helpottamiseen. Se kuinka paljon tästä yritysmyönteisen ympäristön kehittämisestä on katsottava myönteiseksi kehityskuluksi ja kuinka paljon potentiaalisesti valtioiden väliseksi verokilpailuksi, on jäänyt monien debattien kohteeksi.

Edellä sanotun perusteella Baltian maat vaikuttavat melko luonnolliselta kohteelta verokilpailun olemassaololle. Pienten yhteiskuntien edulliset yritysverotuskäytännöt suhteessa muuhun Eurooppaan ovat ensisijaisia epäilysten käynnistäjiä. Lisäksi etenkin Viron ja Latvian, mutta jonkin verran myös Liettuan suuri riippuvuus ulkomaisista investoinneista pakottaa ne erilaisin keinoin houkuttelemaan suuria ulkomaisia yrityksiä ja sijoittajia juuri Baltian maihin, huolimatta maiden melko vaatimattoman kokoisista markkinoista sekä heikoista raaka-ainelähteistä. Vanhojen EU-jäsenvaltioiden keskuudessa onkin jatkuvasti kiistelty Baltian maiden verotuskäytännöistä ja korostettu maiden verojärjestelmien hyvinvointivaltiota rappeuttavia käytänteitä. Huolimatta vanhojen EU-jäsenvaltioiden tuomitsevasta asenteesta Baltian yritysverojärjestelmiä kohtaan, on edellisen luvun vertailujen pohjalta todettava, että Baltian maat eivät täytä OECD:n määrittelemiä tunnusmerkkejä haitallisen verokilpailun harjoittajina.



OECD on listannut neljä haitallisen verokilpailun tunnusmerkkiä. Näitä ovat valtion yrityksille suunnattu alhainen efektiivinen verokanta, alueen keinotekoinen eristäminen muusta maasta, alueen hallinnon läpinäkyvyyden puute sekä vapaan tiedonkulun rajoittaminen viranomaisten kesken. Baltian maiden osalta on todettava, että ainoastaan efektiivisen verokannan alhaisuudesta varoittava ehto täyttää melko kattavasti haitallisen verokilpailun tunnusmerkit. Muiden ehtojen osalta EU turvaa pitkälti Baltian maiden oikeat käytännöt ja torjuu näin ollen epäilyjä näiden tunnusmerkkien osalta. Baltian maissa Transparency Internationalin mittaama korruptiotaso on vielä merkittävästi läntisen Euroopan maita korkeammalla tasolla, ja tämä heikentää jonkin verran OECD:n listaamaa hallinnon läpinäkyvyyttä Baltiassa. On kuitenkin todettava, että maan korkea korruptiotaso tyypillisesti haittaa sujuvaa liiketoimintaa ja vapaata markkinatalouta, ja tämän vuoksi kansainväliset suuryritykset kokevatkin korkean korruptiotason pikemminkin investointiesteenä kuin houkutusena. Seuraavaksi tarkastellaan yksityiskohtaisemmin Baltian maiden alhaisesta efektiivisestä verokannasta syntyvää haitallisen verokilpailun potentiaalia.

Viron erityistä yritysverojärjestelmää on yrityksen voittoverotuksen osalta toisinaan syytetty verokilpailusta. Kun Viro ei verota yhtiöön uudelleen sijoitettavia voittoja, on maassa toimivien yritysten katsottu saavan erityistä veroetua suhteessa muissa maissa toimiviin yrityksiin. Todellisuudessa Viron yritysten voittoverotus ei kuitenkaan ole puhdas veroetu, vaan tulon verotusajankohtaa on vain lykätty tulevaisuuteen. Lisäksi tämä lykätyn verotuksen etu on melko varmasti poistumassa tammikuuhun 2009 mennessä, kun EU:n myöntämä ulkomaisia emoyhtiöitä koskevan verotuksen siirtymäaika päättyy.

Kun tarkastellaan vielä erikseen useiden vanhojen jäsenvaltioiden syytöksiä Viron siivellä elämisestä, ovat tulokset mielenkiintoiset. Euroopan tilastovirasto Eurostat julkaisi kesäkuussa 2007 tutkimuksen EU-jäsenvaltioiden verotrendeistä <sup>89</sup>. Tutkimuksessa kävi ilmi, että sen sijaan, että Viron julkisen hallinnon saamat verovarot olisivat pienentyneet yrityksille myönnetyn tuloverovapauden myötä, ovat valtion verotulot itse asiassa liki nelinkertaistuneet. Toki tähän voidaan osin katsoa olevan syynä ulkomaisten yritysten etabloituminen maahan edullisen verotuksen vuoksi, mutta

---

<sup>89</sup> Eurostat, 2007b

toisaalta tämän tiedon valossa on vaikeaa enää tukeutua vanhaan väitteeseen siitä, että Viro välttelee oman julkisen sektorin rahoituksen keräämistä ja tukeutuu kilpailua vääristävästi EU-rahoitukseen.

Latvian kohdalla aktiivinen osanotto yhteisöverokannalla tapahtuvaan kilvoitteluun ja sen perustelu muiden maiden edullisemmilla verokannoilla laukaisee usein syytöksiä Latvian aktiivisesti harjoittamasta verokilpailusta. Latvian kohdalla syytökset haitallisen verokilpailun harjoittamisesta yhteisöverokannalla eivät olekaan kovin kaukaa haettuja. Maan hallinto ei ole peitellyt tarkoituksensa yritysten verotaakan laskemisessa ja EU-alueen edullisimpiin kuuluvan yritysverotuksen omaaminen ei näyttäisi olevan sattumaa. Jos Latvian osallistumista haitalliseen verokilpailuun voitaisiin näin ollen arvioida ainoastaan OECD:n tunnusmerkistön ensimmäisen kohdan mukaan, voitaisiin maan alhaisen efektiivisen verokannan sekä yhteisöjen alhaisen todellisen verotaakan katsoa viittaavan vahvasti Latvian haitallisen verokilpailun harjoittamiseen.

Samoilla perusteilla, kun Latvia edellisessä tunnistettiin osin haitallisen verokilpailun harjoittajaksi OECD:n ensimmäisen tunnusmerkin mukaisesti, voidaan myös Liettuan katsoa toimivan samoilla tavoin. Liettuan yhteisöverokannan alentaminen ei vaikuta olleen yhtä järjestelmällisesti toteutettu muiden maiden yhteisöverokantojen mukaisesti, mutta erityisesti vuonna 2002 yhteisöverokannan merkittävä lasku 24 %:sta 15 %:iin, on vahva merkki ulkomaisten sijoitusten houkuttelusta alhaisen yhteisöverokannan keinoin. Toki Liettuan tapauksessa on muistettava, että yhden OECD:n listaaman haitallisen verokilpailun merkin täyttäminen ei todellisuudessa tee maasta OECD:n tarkoittamaa haitallisen verokilpailun harjoittajaa.

Se, että Baltian maat leimataan usein haitallisen verokilpailun harjoittajaksi ainoastaan OECD:n listaaman yhden tekijän perusteella, on käytännön tasolla sikäli luonnollista, että alhainen verokanta on erittäin helposti havaittava tekijä maan verotusjärjestelmässä. Tulevaisuuteen suuntautuvat ennusteet kuitenkin viittaavat siihen, etteivät Baltian maat enää voi ainakaan laskea kansallisen verotuksensa tasoa, julkisen kulutuksen paineiden lisääntyessä.<sup>90</sup> Oletettavasti tulevaisuudessa on nähtävissä näin ollen vakaata verojärjestelmien säilyvyyttä tai jopa veropohjan laajentamista ja yhteisöverokantojen

---

<sup>90</sup> Tiusanen et al., 2004



nousua. Tämä rauhoittanee lopulta EU:n vanhatkin jäsenvaltiot. Lisäksi toteutuessaan EU:n yritysverotuksen harmonisointipyrkimykset ovat omiaan nostamaan koko EU-alueen yritysverotusta kautta linjan. Jos tulevaisuudessa siis saadaan EU:n sisällä yritysverotuksen yhtenäistämiseen vaadittava yksimielisyys, on myös tämän johdosta Baltian maiden yritysverotuksen nousu niin ikään todennäköinen.

Päättävänä ajatuksena tutkitaan vielä lyhyesti kansainvälisen verokilpailun tulevaisuutta globaalissa kontekstissa. Viime vuosina verokilpailun käsite on saanut uuden ulottuvuuden, kun monikansallisten yritysten kohdemaaksi pyrkivät valtiot ovat siirtyneet pääomaverotuksen avulla kilpailusta yritysvoittojen verokilpailuun. Tästä on loistavana esimerkkinä Viro, joka on pienestä koostaan huolimatta houkutelut uudentyypisellä veromallillaan ennätysmäärän ulkomaisia sijoituksia. Viron pioneerin kulku tulee tältä osin päättymään vuoden 2009 alkuun mennessä, kun sen on EU:n päätöksestä muutettava yritysverojärjestelmäänsä eräiltä osin. On kuitenkin mielenkiintoista nähdä, kääntyykö verokilpailun trendi tulevaisuudessa lopullisesti juuri yritysvoittojen verokilpailuun, ja voivatko monikansalliset konsernit hyödyntää tätä kehitystä mahdollisesti siirtämällä voittojaan pienemmän voittoverokannan maihin konsernin sisällä. Kansainvälisten konserninen tappiontasaus on jo pitkään ollut tapetilla ja asiaa on puitu myös EY-tuomioistuimessa<sup>91</sup>. Jos yritysvoittojen siirto tulevaisuudessa sallitaan monikansallisten konsernien sisällä, voidaan verokilpailun osalta lopulta päätyä tilanteeseen, jossa yritysten sijoittautumispäätökset muuttuvat veroneutraaleiksi ja kansainvälinen verokilpailu menettää tältä osin merkityksensä.<sup>92</sup>

---

<sup>91</sup> kts. esim. EY-tuomioistuinpäätös C-446/03

<sup>92</sup> Kari ja Lönnqvist, 2001



## 9 Lähteet

Arnswald, S. (2000): EU Enlargement and the Baltic States: The Incremental Making of New Members. Ulkopoliittinen instituutti ja Institut für Europäische Politik. Helsinki.

Berg, B. (1997): Estonian Economy and European Integration. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Tummavuoren Kirjapaino Oy, Vantaa.

Berghäll, E. (2002): Virosta ja Ahvenanmaan itsehallintoalueelta Suomeen kohdistuvat verokilpailupaineet. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT-keskustelunaloitteita. Helsinki.

Bucovetski, S. ja Wilson, J.D. (1991): Tax Competition with Two Tax Instruments. Regional Science and Urban Economics 21, 333-350.

Chen, J. ja Smekal, C. (2004): International Tax Competition: A Case for International Cooperation in Globalization. Transition Studies Review (2004) 11 (3), 59-76.

Deloitte & Touche (2003): Business Taxation. Teoksessa: Terterov, M. (toim.): Doing Business with Estonia. Kogan Page and Contributors, Lontoo.

Deloitte & Touche (2004a): Estonia: Tax and Accounting and the Banking system. Teoksessa: Ollington, C. ja Reuvid, J. (toim.): A Business Guide to EU Enlargement: Trade and Investment Opportunities in Europe and the Accession States. Kogan Page and Contributors, Lontoo.

Deloitte & Touche (2004b): Latvia: Tax and Accounting. Teoksessa: Ollington, C. ja Reuvid, J. (toim.): A Business Guide to EU Enlargement: Trade and Investment Opportunities in Europe and the Accession States. Kogan Page and Contributors, Lontoo.

Eesti Pank (2006): Overall Tax Burden Stable Despite the Income Reform. Põdra, K. (toim.): Monetary Development & Policy Survey September 2006.

Ernst & Young (2007): Doing Business in Lithuania: Tax Guide 2007. Ernst & Young Baltic UAB. Vilna.

Euroopan keskuspankki (2007): Single Euro Payment Area, <http://www.ecb.int/paym/sepa/html/index.en.html>, luettu 29.6.2007.

Euroopan komissio (1992): Conclusions and recommendations of the Committee of Independent Experts on Company Taxation. Brysseli.

Euroopan komissio (2007): Free zones in Existence and in Operation in the Community, as Notified by the Member States to the Commission, [http://ec.europa.eu/taxation\\_customs/resources/documents/customs/procedural\\_aspects/imports/free\\_zones/list\\_freezones.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/procedural_aspects/imports/free_zones/list_freezones.pdf), luettu 17.5.2007.

Euroopan parlamentti (2003): Taxation in Europe: Recent developments. Työpapaperi. Luxemburg.

Eurostat (2007a): <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, luettu 19.6.2007.

Eurostat (2007b): Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States and Norway 2007 Edition. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

Finpro (2007): Finpron Viroa käsittelevä maakansio.

<http://www.finpro.fi/fi->

[FI/Market+Information/Country+Information/EU+Countries/Estonia](http://www.finpro.fi/fi-FI/Market+Information/Country+Information/EU+Countries/Estonia), luettu 5.4.2007.

Ghatee, M. ja Hashemi, S.M. (2007): Ranking Function-based Solutions of Fully Fuzzified Minimal Cost Flow Problem. Information Sciencies Vol. 177 (20), 4271-4294.

Grabowski, M.H. (2005): Reforms of Tax Systems in Transition Countries. Transition Studies Review (2005) 12 (2), 293-312.

Heliste, P., Kosonen, R. ja Mattila, M (2007): Suomalaisyrietykset Baltiassa tänään ja huomenna: Liiketoimintanormien ja -käytäntöjen kehityksestä. Helsingin kauppakorkeakoulu B-81. HSE Print.

Helsingin kauppakorkeakoulu, Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskus CEMAT (2005): Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen Baltiassa 1987-2004 ja investointikokemukset Virossa. HSE Print.

Hulkko, P., Passoja, S., Piira, T. ja Vuoristo, K-V. (1998): Yrityksen toimintaympäristöt. WSOY, Porvoo.

Jacobs, O.H. ja Spengel C. (1999): The Effective Average Tax Burden in the European Union and the USA: A Computer-based Calculation and Comparison With the Model of the European Tax Analyzer. Centre for European Economic Research and University of Mannheim.

Juusela, J. (2001): EU:n veroharmonisoinnista: Välittömän verotuksen harmonisoinnin historia ja nykytila. Teoksessa: Hjerpe, R., Kari, S. ja Lönnqvist, H. (toim.): Verokilpailu ja verotuksen kehittämistarpeet. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki.

Kaitila, V. ja Widgrén, M. (1998): Baltian maiden EU-jäsenyys ja Suomi. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Tummavuoren Kirjapaino Oy, Vantaa.

Kari, S. ja Lönnqvist, H. (2001): Poimintoja taloustieteellisestä verokilpailututkimuksesta. Teoksessa: Hjerpe, R., Kari, S. ja Lönnqvist, H. (2001): Verokilpailu ja verotuksen kehittämistarpeet. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki.



- Kari, S. ja Ylä-Liedenpohja, J. (2005): Cost of Capital for Cross-Border Investment: The Fallacy of Estonia As a Tax Haven. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT-keskustelunaloitteita. Helsinki.
- Keen, M., Yitae, K. ja Varsano, R. (2006): The "Flat Tax(es)": Principles and Evidence. International Monetary Fund, Työpaperi WP/06/218.
- Kmetyová, M. (2007): Economic Zones in Latvia and Lithuania According to EU. Sähköpostiviesti: [maria.kmetyova@ec.europa.eu](mailto:maria.kmetyova@ec.europa.eu).
- Kosonen, R. (2007): Baltiaan suuntautuvat investoinnit kasautuvat Viroon. Tieto ja trendit No: 12, 60-63. Tilastokeskus.
- KPMG (2006): Corporate Tax Rate Survey: An international analysis of corporate tax rates from 1993 to 2006, Iso-Britannia.
- Kröger, O. (2004): Kansainvälinen yhteistyö haitallisen verokilpailun estämiseksi. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, VATT-keskustelunaloitteita. Helsinki.
- Lainela, S. ja Sutela, P. (1994): The Baltic Economies in Transition. Suomen Pankki A:91. Helsinki.
- Lideika, Petrauskas ja Valiūnas (2005): Legal Environment in Lithuania. Vilna.
- Mitchell, D.J. (2002): The OECD and EU Are Wrong: Tax Competition Should Be Celebrated, Not Persecuted. Esitetty konferenssissa "Tax Competition and Competitiveness". Vilna.
- Monti, M. (1996): The Single Market and Beyond. European Commission. Brysseli.
- Neumark Report (1962): Rapport du Comité Fiscal et Financier. Luxemburg.
- OECD (1998): Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue. Pariisi.
- OECD Economic Surveys (2000): Baltic States: A Regional Economic Assessment. OECD Publications, Pariisi.
- OECD (2002): List of Unco-operative Tax Havens, [www.oecd.org](http://www.oecd.org), luettu 26.6.2007.
- OECD (2007): Trends and Recent Developments in Foreign Direct Investment. <http://www.oecd.org/dataoecd/62/43/38818788.pdf>, luettu 15.9.2007.
- Pavuk, O., Narushevich, Y., Pilaitis, G. and Merkulova, T. (2002): Free zones on the Fence, The Baltic Course, Winter 2002, No.1.
- Peng, M.W. (2000): Business Strategies in Transition Economies. Sage Publications, Thousand Oaks, Kalifornia.
- Pinto, C. (2003): Tax Competition and EU Law. Kluwer Law International, Haag.



Schön, W. (2003): Tax Competition in Europe – General Report. Teoksessa: Schön, W. (toim.): Tax Competition in Europe. IBFD Publications, Amsterdam.

Sinn, H-W. (1987): Capital Income Taxation and Resource Allocation. Amsterdam.

Stern, R. (1998): Private Sector Development. Teoksessa: Berengaut, J., Lopez-Claros, A., Le Gall, F., Jones, D., Stern, R., Westin, A-M., Psalida, E. ja Garibaldi, P. (1998): The Baltic Countries: From Economic Stabilization to EU Accession. International Monetary Fund. Washington D.C.

Sunley, E.M., Michielse, G. ja Ogata, K. (2005): Estonia: A Program of Tax Reform. International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department.

Taro, L. (1999): Baltic Economies in 1998-1999: Effects of the Russian Financial Crisis. Bank of Finland, Institute for Economies in Transition, BOFIT Online No. 9.

Tempel, A.J. van den (1970): Impôt sur les Sociétés et Impôt sur le Revenu dans les Communautés Européennes. Luxemburg.

Tikka, K.S. (2001): Suomen verotuksen uudistamistarpeet ja verokilpailu. Teoksessa: Hjerpe, R., Kari, S. ja Lönnqvist, H. (toim.): Verokilpailu ja verotuksen kehittämistarpeet. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki.

Tiusanen, T., Kinnunen, J. ja Kallela, S. (2004): EU's Enlargement Process: Investment Climate in 10 Transitional Economies. Lappeenranta University of Technology. Lappeenranta.

Tiusanen, T. ja Talvitie, K. (1998): The Baltic States in the 1990's: Western Companies in Estonia, Latvia and Lithuania. Lappeenranta University of Technology. Lappeenranta.

Transparency International (2005): Transparency International Corruption Perception Index 2005, [www.transparency.org](http://www.transparency.org), luettu 25.7.2007.

Transparency International (2006): Transparency International Corruption Perception Index 2006, [www.transparency.org](http://www.transparency.org), luettu 25.7.2007.

Transparency International (2007): Transparency International Corruption Perception Index 2007, [www.transparency.org](http://www.transparency.org), luettu 14.10.2007.

UNCTAD (2006): World Investment report 2006, FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development. United Nations Publications, New York ja Geneve.

Wilson, J.D. (1999): Theories of Tax Competition. National Tax Journal 52, 269-304.

Vörk, A., Leetmaa, R., Paulus, A. ja Anspal, S. (2006): Tax-Benefit Systems in the New Member States and Their Impact on Labour Supply and Employment. Working Paper 29/2006. Praxis Center for Policy Studies. Tallinna.